

ERIKOISSELVITYS
LEPPÄVAARAN LIITOSALUEESTA

*SUUR-HUOPALAHDEN KYLÄ, BREDVIKIN, MÄKKYLÄN, KILON,
KONUNGSBÖLEN JA HAGALUNDIN YKSINÄISTALOT, KLOBB-
SKOGIN KYLÄ SEKÄ BÖLSKÄRR-, KVARNÄNGEN- JA VÄSTER-
ÄNGEN-NIMISET ALUEET ESPOON MAALAISKUNNASSA*

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä selvitysmies

Helsinki 1936. Työväen kirjapaino.

1. ESPOON MAALAIKUNTA.

Espoon maalaiskunta kuuluu hallinnollisessa suhteessa Uudenmaan läänin Lohjan kihlakuntaan, jossa se yhdessä Grankullan kauppalan kanssa muodostaa nimismiespiirin. Oikeudellisessa suhteessa se kuuluu Helsingin tuomiokuntaan sekä Espoon ja Grankullan kärjäkuntaan. Kirkollisessa suhteessa kuuluu Espoon seurakunta Helsingin ruotsalaiseen rovastikuntaan.

Kunnan pinta-ala 30,942 ha, josta 29,198 ha maata ja 1,744 ha vettä. Sen alue on verrattain hyvin pyöristetty. Suurin pituus pohjoisesta etelään on 34 km ja leveys idästä länteen 19 km.

Kunnan itäraja liittyy suurimmalta osalta Helsingin maalaiskunnan rajaan. Eteläosassa on naapurikuntana myös Huopalahden maalaiskunta ja ulkomerellä Helsingin kaupunki. Pohjoisessa rajoittuu kunta Nurmijärven ja Vihdin maalaiskuntiin sekä lännessä Kirkkonummen maalaiskuntaan, joka on Espoon muinainen emäpitäjä. Kunnan alueen keskellä sijaitsee Grankullan kauppalä, jota varten kunnan alueesta aikoinaan on erotettu 427 ha:n suuruinen alue.

Varsin huomattava osa kunnan pinta-alaa on karua, metsäistä vuoristoseutua. V. 1900, jolloin Grankulla vielä kuului kuntaan, laskettiin, että maasta oli metsää ja joutomaata 22,811.5 ha eli 74.8 %, luonnonniittyä 518.5 ha eli 1.7 % ja viljeltyä maata 7,149.7 ha eli vain 23.5 % koko maa-alasta. Laajimmat viljelysalueet, jotka myös ovat kunnan vanhinta ja keskeisintä asutusalueita, sijaitsevat Espoonlahteen päätyvissä jokilaaksoissa, joista toinen, Espoonjoen laakso, kulkee lahden pohjukasta koilliseen suuntaan ja toinen, Mankjoen laakso, pohjukasta pohjoiseen ja luoteiseen. Suurempia keskuksesta ja kirkonkylästä erillisiä viljelysalueita on kunnan kaakkosisosassa Mankansin ja Mattbyn kylissä sekä itäosassa Leppävaaran aseman ympäristöllä ja eteläpuolella. Kunnan eteläosa on saaristoa, jossa on varsin runsaasti kaupunkilaisten kesähuiloita.

Kunnassa on kaikkiaan 62 kylää tai yksinäistä verotaloa. Näistä on valtavasti suurin osa puhdasta maanviljelijäasutusta. Kunnan alueella oleva esikaupunkiasutus on sijoittunut pääasiallisesti rautatien varressa oleviin kyliin. Suurin ja lähimpänä kaupunkia oleva esikaupunkiasutus on keskittynyt Leppävaaran aseman ympäristöön. Toinen huomattava asutuskeskus, se, mistä suurin osa jo on eronnut emäkunnasta itsenäiseksi kauppalaksi, sijaitsee Kauniaisten eli Grankullan aseman ympäristössä. Osa tästä asutuksesta kuuluu kuitenkin edelleen Espooseen. Näitten asutusten välillä Kilon aseman ympäristössä on myös tällainen asutusalue.

Kunnan asukasluku on v:sta 1870 henkikirjojen mukaan kehittynyt seuraavasti:

V. 1870	3,475	asukasta
» 1875	4,212	»
» 1880	4,667	»
» 1885	5,063	»
» 1890	5,421	»
» 1895	5,727	»
» 1900	5,881	»

V. 1905	6,218	asukasta	
» 1910	7,891	»	
» 1915	9,109	»	
» 1920	8,817	»	(Grankulla pois)
» 1925	11,482	»	
» 1930	11,370	»	
» 1931	11,897	»	
» 1932	11,161	»	
» 1933	11,120	»	

Se henkikirjotetun väestön lukumäärän nopea kasvaminen, mikä alkoi 1900-luvun alussa, aiheutui suurimmalta osalta kaupunkiväestön sijoittumisesta kunnan alueelle.

2. LEPPÄVAARAN LIITOSALUE.

Leppävaaran liitosalueeseen on tässä luettu Espoon kunnan itäosassa Grankullan kauppalan itäpuolella olevat kylät ja tilat. Nämä ovat Suur-Huopalahden kylä, Bredvikin, Mäkkylän, Kilon, Konungsbölen ja Hagalundin yksinäistalot, Klobbskogin kylä sekä eräät Espoon pappilan erästä ulkotilasta eroitettut tilat, joita kutsutaan yhteisesti Bölskärr'iksi ynnä eräät Pätis ja Pellis-nimisistä tiloista, Kvarnbyn kylässä eroitettut tilat.

Kaikkien muitten tässä lueteltujen tilojen ja kylien, paitsi Hagalundin yksinäisen verotilan mailla on huomattavaa esikaupunkiasutusta, mikä aiheuttaa näitten kylien ja tilojen aseman uudestaanjärjestämisen hallinnollisessa, kameraalisessa, oikeudellisessa ja kirkollisessa suhteessa. Senkautta, että kaupungista Lauttasaaren yli Jorvaksen johtava maantie on vedetty kulkemaan alueen eteläosan läpi, tulee kuitenkin tämäkin osa, joka käsittää Hagalundin yksinäistalon ja siitä eroitettut tilat, liittymään läheisesti kaupungin asutuksen laajenemispiiriin, mikä pakottaa tämänkin osan alueelliseen uudestaanjärjestämiseen. (Kts. mietintöä n:o 15.)

Leppävaaran alueen itäraja, mikä samalla on Espoon kunnan itäraja, suuntautuu verrattain suorana viivana pohjoisesta etelään. Raja kulkee aluksi Helsingin maalaiskuntaan kuuluvien Kårbölen, Kånanalan ja Talin kylien vastarajana. Tarvonsaaren keskellä liittyy raja Huopalahden maalaiskunnan rajaan. Tämä naapuruus keskeytyy Helsingin maalaiskuntaan kuuluvan Lehtisaaren vesialueen kohdalla. Raja kulkee yli Lehtisaaren läntisimmän niemen, jonka rantaluodot kuuluvat Espooseen. Siinä kohdassa Laajalahdella, missä Lehtisaaren vesialueen raja loppuu, tulee jälleen Huopalahden maalaiskuntaan kuuluvan Lauttasaaren kylän raja vastarajaksi, kulkien Leppäsaaren poikki. Mäntysaaren länsipuolella liittyy raja kaupungin vesialueen rajaan Långgrundskobb-nimiselle luodolle asti. Täältä raja kääntyy luoteiseen aluksi useitten Espoon kylien vesialueiden vastarajana ja mannermaalla Gräsagårdin kylän vastarajana. Tämän kylän ja Mankansin kylän rajakohdassa kääntyy raja koilliseen kiertäen jälkimmäisen kylän siihen kohtaan, missä Däbitsin kylän raja tulee vastaan. Aluksi tämän kylän ja sitten Smedsbyn sekä Bembölen kylien ynnä Grankullan kauppalan rajaa pitkin kulkee alueen raja läntiseen kulmapisteeseen, missä se kääntyy pohjoisrajaksi kulkien koilliseen suuntaan Espoon maalaiskuntaan kuuluvan Vanhakylän eli Gammelgårdin kylän ja Helsingin maalaiskuntaan kuuluvan Hämeenkylän rajaa pitkin alueen pohjoiskärkeen. (Kts. oheenliitettyä karttaa.)

Kysymyksessä olevan alueen pinta-ala on maarekisterin pinta-alatietojen mukaan 3,977.221 ha, josta maata 3,043.436 ha ja vesialuetta 933.785 ha. Sen suurin pituus pohjoisesta etelään on 14 km ja suurin leveys lännestä itään 6 km.

Alueella on kaupungin ympäristön muuhun maastoon verrattuna runsaasti laajoja, viljelyskelpoisia tasankomaita. Tällaisia on etenkin alueen keskiosassa Leppä-

vaaran aseman etelä- ja luoteispuolella, samoin eteläosassa Hagalundissa ja länsiosassa Klobbskogin kylässä. Muu osa on metsäistä, osin sangen korkeatakin vuoristo-seutua, lukuunottamatta pohjoiskulmassa sekä Suur-Huopalahden ja Klobbskogin kylien rajalla olevia suuria suomaia. Paitsi tasankoja, ovat matalammat vuoristo-seudut kaupunkiasutukselle sopivaa maastoa. Rannat ovat melkein kauttaaltaan matalat ja liejuiset.

Esikaupunkiasutus on sijoittunut pääasiallisesti alueen keskiosaan Leppävaaran aseman ympäristöön. Vanhinta ja myös laajinta on tämä asutus radan pohjoispuolella. Tähän kallioiseen maastoon on ensinnäkin Bergansin tilan maille syntynyt Harakaksi kutsuttu asutusalue. Tämä asutus on levinnyt ja leviää edelleen länteenpäin Albergan tilasta eroitettun Leppävaaran tilan maille. Tätä osaa radan pohjoispuolella olevaa asutusta kutsutaan yleensä Leppävaaraksi. Samassa kallio- ja metsäseudussa Harakasta itään päin aina alueen itärajaan saakka on radan kummallakin puolella Mäkkyläksi kutsuttua, samannimisellä valtion virkatalon maalla sijaitsevaa vanhaa esikaupunkiasutusta. Radan ja Leppävaaran aseman eteläpuolella osin tasangolla, osin Laajalahden rannalla on asutusta, jota kutsutaan Albergaksi erotukseksi radan pohjoispuolella olevasta Leppävaaran asutuksesta. Tätä on pääasiallisesti Albergan verotalon maille.

Leppävaaran aseman ympäristön asutuksesta jonkun verran erillään Kilon aseman ympärillä on toinen asutuskeskus, joka jakaantuu radan kummallekin puolelle Klobbskogin kylän ja Konungsbölen tilojen mailla sekä n.s. Bölskärrin alueella. Tämän asutuksen ja Grankullan asutuksen välillä on asumaton taivalta.

Esikaupunkiasutuksesta on sensijaan alueen eteläosa vielä aivan vapaata, vaikka eräät osat, Otaniemen tila ja Hagalundiin kuuluvat Björnviken-nimisen lahden länsirannat on suunniteltu asunto-alueiksi ja osaksi myös jo jaettu asuntotonteiksi.

Alueen keski- ja pohjoisosissa oleva asutus on toistaiseksi kokonaan rautatieliikenteen ja Turun maantietä käyttävän autobussiliikenteen varassa.

3. MAANOMISTUSOLOJEN.

Mitä alueen maanomistusoloihin tulee, niin on ensinnäkin huomattava, että alueella, ennenkuin maan osittaminen asutustarkoituksiin alkoi, oli vain suurtiloja.

Alueen keskeisin osa, Suur-Huopalahden kylä, jakaantui vuosisadan alussa kahteen suurtilaan, nimittäin Bergansin verotilaan R. N:o 1, pinta-ala maata 127.25 ha, ja Albergan verotilaan R. N:o 2, jonka maa-ala oli 793.37 ha. Näistä jälkimmäinen v. 1913 jaettiin kahteen tilaan, Leppävaaraan R. N:o 2¹⁵² ja Albergaan R. N:o 2¹⁵³. Kun jako toimitettiin, oli alkuperäisestä Albergan tilasta jo eroitettu, paitsi erästä rautatietä varten pakkolunastettua tilaa, R. N:o 2², 150 asuntotilaa, R. N:ot 2¹ ja 2³—¹⁵¹. Nämä tilat, joiden yhteinen pinta-ala oli 112.511 ha, luettiin kameraalisesti uuteen Albergan tilaan kuuluviksi. Uuden Albergan tilan R. N:o 2¹⁵³ oma pinta-ala määrättiin jaossa 332.26 ha:ksi. Uuden Leppävaaran tilan pinta-alaksi tuli 353.37 ha. Näin oli Suur-Huopalahden kylän vielä palstoittamattomat maat jakaantuneet kolmeen suurtilaan. Kaikkien näitten omistajat ovat senjälkeen harjoittaneet maan osittamista ja myymistä asuntotarkoituksiin.

Suur-Huopalahden kylän tiloihin liittyi eteläpuolella Bredviken eli Elvvinen yksinäinen verotila. Tämä jaettiin v. 1924 ensin Elvvik- ja Bredvik-nimisiin tiloihin ja jälkimmäisestä eroitettiin vielä samana vuonna Ritorp-niminen tila. Nykyinen Bredviken tila on tarkoitettu käytettäväksi asuntotonteiksi.

Alueen koilliskulmassa sijaitsee Mäkkylän sotilasvirkatalo, josta v. 1928 on eroitettu kaksi asutustilaa, Nybacka ja Lövkulla. Suur-Huopalahden kylän länsirajalla sijaitsevat Kilon ja Konungsbölen yksinäiset verotalot sekä Klobbskogin kylä, jossa oli kaksi tilaa, Witikka ja Klobb. Kaikilla näillä tiloilla luovutetaan tontteja asuntotarkoituksiin.

Kilon kartanon ja Klobbskogin kylän tilojen välissä sijaitsee alue, joka aikaisemmin on kuulunut Espoon kirkkoherran pappilaan. Tämä alue eroitettiin v. 1908 pappelasta 10.78 ha:n suuruisena Bölskärr R. N:o 17 nimiseksi tilaksi. Tämä alue on sittemmin v:sta 1914 lähtien suurelta osalta jaettu pieniksi tiloiksi ja on näitä nykyään 25. Näistä ovat asuntotiloja maarekisterinumerot R. N:ot 1¹⁶—²⁰, 1²²—²⁷, 1³¹, 1³³—³⁴, 1¹¹⁴—¹¹⁵, 1¹²⁰—¹²¹, 1¹³²—¹³³ ja 1¹⁷³—¹⁷⁴. Sitäpaitsi on siitä eroitettu valtionrautateitä varten R. N:ot 1²⁹—³⁰ sekä erästä yksityistä kapearaiteista rautatietä varten R. N:o 1²⁸.

Samoin sijaitsee Kilon kartanon maiden keskellä valtamaantien varressa Kilon tienhaaran lähellä eräs alue, joka kuuluu Kvarnbyn kylässä oleviin Pätis (Petas) ja Pellis-nimisiin verotaloihin. Tämän alueen muodostavat ensiksimainituista tiloista v. 1908 eroitettu 2.39 ha:n suuruinen Kvarnängen R. N:o 24 ja jälkimmäisestä samoin v. 1908 eroitettu 2.36 ha:n suuruinen Västerängen R. N:o 34. Kvarnängen on jaettu v. 1924 viiteen tilaan R. N:ot 29¹³. Näistä on R. N:o 21³ pakkolunastettu tiemaaksi. Västerängenistä on ainoastaan pakkolunastettu tiemaaksi R. N:o 31⁷.

Eteläosassa oli vuosisadan alussa kaksi suurtilaa, nimittäin Otnäsin ja Björnviikin yksinäiset verotalot, ja sitä paitsi kaksi jälkimmäisestä eroitettua tilaa, Björnholm-niminen saaritila sekä Stor- ja Lillängsholmen ynnä Ängesholmsgrundet-nimisistä saarista muodostettu tila. Nämä yhdistettiin v. 1922 yhdeksi verotilaksi, nimeltä Hagalund. (Kts. mietintö n:o 15 sivu 4.)

Maan osittaminen asuntotarkoituksiin alkoi varsinaisesti Bergansin tilalla v. 1907. Silloin lohkottiin täällä radan pohjoispuolella ensimmäiset 70 asuntotonttia. Seuraava vuoro oli Albergan tilan, jonka mailta v. 1909 lohottiin 116 tilaa alle 1 ha. Tällä tilalla, samoin kuin siitä v. 1913 eroitetulla Leppävaaran tilalla, jonka osittamista koskevia lukuja täytyy tilastollisesti käsitellä yhdessä Albergan tilan kanssa, jatkui sitten lohkomisia keskeytyksettä vuoteen 1914. Laajempi lohkominen toimitettiin näillä tiloilla v. 1913, jolloin eroitettiin 135 tilaa. Vähitellen oli myöskin Kilon aseman seudulla alkanut syntyä 1 ha pienempiä tiloja. Esim. v. 1913 eroitettiin Konungsbölen kylässä 77 tällaista tilaa. Maailmansodan aikaan maan osittaminen täällä samoin kuin muuallakin hiljeni, mutta 1920-luvulla pääsi se jälleen alkuun. V. 1914 alkaneet osittamiset Bölskärr-nimisellä alueella on edellä mainittu. V. 1923 eroitettiin taas Bergansin tilasta 132 tilaa. Vuosikymmenen lopulla tapahtuivat lohkomiset pääasiallisesti Albergan ja Leppävaaran tiloilla. V. 1927 syntyi näillä tiloilla 12, v. 1928 53, v. 1929 116, v. 1930 10, v. 1932 16 ja v. 1934 10 1 ha pienempää tilaa. Myöskin Klobbskogin kylässä on asuntotilojen muodostaminen viime vuosina ollut suhteellisen vilkasta. 1 ha pienempiä tiloja syntyi täällä v. 1929 12, v. 1930 7, v. 1931 11, v. 1932 12, v. 1933 6, v. 1934 11 ja v. 1935 4.

Tuloksena tästä osittamistoiminnasta on ollut, että maat tällä alueella v:n 1933 alussa jakautuivat erikoisten tilojen osalle seuraavalla sivulla olevan taulukon osoittamalla tavalla.

Taulukossa mainittu tilojen lukumäärä ei luonnollisesti osoita maanomistajain lukumäärää, sillä suuri määrä eroitettuja asuntopalstoja on edelleen kantatilan omistajan hallussa ja toisinaan useita asuntotiloja on saman omistajan käsissä. Edempänä mainittavan v. 1930 toimitetun kiinteistölaskennan tulosten mukaan oli alueella rakennettuja kiinteistöjä omalla maalla 490. Tämä luku vastanee jotakuinkin esikaupunkiväestön haltuun siirtyneiden pienempien asuntotilojen lukumäärää. Alueella on siten noin 500 toistaiseksi myymätöntä asuntotilaa. Nämä lienevät pääasiallisesti Albergan—Leppävaaran, Bergansin ja Otnäsin tiloista eroitettuja tiloja.

Alueella olevien alkuperäisten tilojen entiset ja niitten sijaan muodostettujen tärkeimpien tilojen (nyk. rekisterinnumero alla sulkuumerkeissä) pinta-alat maarekisterin mukaan olivat v:n 1935 lopussa seuraavat:

Erikokoisten tilojen lukumäärä v:n 1933 alussa.

Tilojen suuruus, ha	Bergans	Alberga ja Leppävaara	Bredvik	Mäkkylä	Kilo	Klobbskog	Konungsböle	Bölskärr ja Kvarnäng	Björnvik ja Hagalund	Yhteensä
Alle 0.5	365	363	—	—	8	68	60	26	66	956
0.5— 1	5	30	—	1	5	19	58	1	2	121
1 — 5	2	13	1	1	2	11	13	1	2	46
5 — 10	1	5	1	1	1	—	—	1	3	13
10 — 15	1	—	—	—	—	—	—	—	2	3
15 — 25	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2
25 — 50	—	—	1	2	—	—	—	—	1	4
50 —100	1	—	—	—	—	2	1	—	—	4
Yli 100	—	2	1	1	1	1	—	—	2	8
Yhteensä	375	413	4	6	18	101	132	29	79	1 157

Suur-Huopalahden kylä:

Bergans R. N:o 1 (R. N:o 1⁷⁵) Ent. ala, ha 127.250 Nyk. ala, ha 57.1914

Alberga R. N:o 2 793.370

Alberga (R. N:o 2⁵⁵¹) 310.0399

Leppävaara (R. N:o 2⁵⁵⁵) 322.2046

Bredvikin yksin verotalo N:o 1 183.090

Elvvik (R. N:o 1²) 6.7750

Ritorp (R. N:o 1⁴) 41.8050

Bredvik (R. N:o 1⁵) 133.8500

Mäkkylän yksin. sotilasvirkatalo N:o 1 507.546

Mäkkylä (R. N:o 1⁵) 424.0802

Nybacka (R. N:o 2¹) 34.0400

Lövkulla (R. N:o 2²) 39.8200

Kilon yksin. verotalo N:o 1 (R. N:o 1²¹) 222.450 207.8717

Klobbskogin kylä:

Witikka R. N:o 1 111.780

Witikka (R. N:o 1⁶⁷) 52.7470

Mokulla (R. N:o 1⁵⁴) 73.8020

Klobb R. N:o 2 126.120

Ängsdal (R. N:o 2¹⁰⁵) 101.9221

Konungsbölen yksin. verotalo N:o 1 (R. N:o 1¹³²) 171.240 73.4778

Bölskärr R. N:o 1⁷ (R. N:o 1¹⁷⁴) 10.780 5.6187

Kvarnängen R. N:o 2⁴ (R. N:o 2) 2.390 1.0583

Västerängen R. N:o 3⁴ (R. N:o 3) 2.360 2.2729

Hagalundin (ennen v. 1922 Outnäsän ja Björnvikin yksinäiset verotalot) yksin. verotalo N:o 1 785.060

Hagalund (R. N:o 1²⁰⁶) 510.5570

Otnäs (R. N:o 1¹⁹⁰) 139.3756

Björnholm (R. N:o 1³) 33.1900

Ängsholm-saaret (R. N:o 1²) 11.4600

Fölis (R. N:o 1⁷) 15.9100

Westend (R. N:o 1²⁰⁵) 10.0880

Edelläesitetyt pinta-alatiedot koskevat tilojen maa-alueita. Paitsi maita on kantatiloilla vesialueita Isossa-Huopalahdessa, Laajalahdessa ja Hagalundin ulkopuolella olevassa saaristossa. Mäkkylän virkatalolla R. N:o 1⁵ on Ison-Huopalahden perukassa vesialueita ja vesijättömaita 14.71 ha. Bergansin tilalla R. N:o 1⁷⁵ on samassa paikassa vettä ja vesijättömaata 3.04 ha. Bergansin tilasta eroitetuilla tiloilla Terhola R. N:o 1⁸⁶ on 0.27 ha ja Suontaus R. N:o 1⁸⁷ 0.43 ha vesialuetta Laajalahden rannalla. Ison-Huopalahden suulla on rauhoituspiiri, pinta-alaltaan 10.31 ha, johon kuuluu myös Espoon kuntaan kuuluva osa Tarvo-saarta. Tämän rauhoituspiirin omistavat yhteisesti Bergans R. N:o 1⁷⁵, Terhola R. N:o 1⁸⁶, Suontaus R. N:o 1⁸⁷, Leppävaara R. N:o 2³¹⁹, Alberga R. N:o 2¹⁵³, Kilo R. N:o 1¹⁸, Konungsböle R. N:o 1¹⁶², Witikka R. N:o 1¹⁷, Witikka R. N:o 1⁵⁰, Ängsdal R. N:o 2⁸⁸, Jääskelä R. N:o 1³⁷¹ ja Mäkkylä R. N:o 1⁵ sekä sitäpaitsi Helsingin maalaiskunnan Kålan kylässä olevat tilat Rosas R. N:ot 1³¹ ja 1³³, Bertas R. N:o 2⁶⁰, Bergkulla R. N:o 3⁴ sekä Skyttas R. N:ot 3²⁵ ja 3³³. Tämän rauhoitusalueen pohjoispuolella Iso-Huopalahdessa sekä Laajalahden pohjoisosassa on kaksi jakamatonta vesialuetta, joitten yhteinen pinta-ala on 43.33 ha ja joissa osakkaina ovat edelläluetellut Kilon, Konungsbölen sekä Klobbskogin ja Kålan kylien tilat. Muut vesialueet Laajalahdessa kuuluvat Leppävaaran tilalle R. N:o 2³¹⁹, 17.69 ha, Albergan tilalle R. N:o 2¹⁵³, 25.43 ha, Ritorpin tilalle R. N:o 1⁴, 34.25 ha, ja Bredvikin tilalle R. N:o 1⁵, 102.76 ha. Ritorpin ja Bredvikin tiloilla on täällä senlisäksi yhteinen rauhoitusalue, jonka pinta-ala on 15.22 ha. Kaikkien tässä mainittujen vesialueiden pinta-ala on yhteensä 267.94 ha. Laajalahden eteläranta sekä koko Hagalundin edustalla olevan saariston vesialue on aikoinaan kuulunut Hagalundiksi muodostettuun tilaan. Tähän tilaan kuulunut vesialue oli alkuaan 665.335 ha. Nyttemmin tämä alue on jaettu kahdeksan tästä tilasta eroitettun tilan kesken. Suurimmat näistä vesi-alueista ovat Hagalundin vesialue, 420.038 ha, ja Otnäsin, R. N:o 1¹³, vesialue 113.460 ha.

Ylläluetelluista suurtiloista omistaa *A. B. M. G. Stenius*-niminen yhtiö Albergan ja Bredvikin verotilat. Yhtiön omien kirjojen mukaan oli yhtiön maaomaisuus täällä v:n 1932 lopussa 372.5 ha, mihin määrään sisältyy joukko jo eroitettuja mutta vielä myymättömiä asuntotiloja. Elvikin ja Ritorpin tilat omistavat vapaaherrattaret *Elvira ja Therese Standertskjöld*. Bergansin tilan omistaa johtaja K. A. Koskinen Leppävaarasta. Leppävaaran tilan ynnä joukon siitä eroitettuja myymättömiä tontteja sekä Terholan ja Suontauksen tilat, yhteensä noin 335 ha omistaa Osakeyhtiö Leppävaara, jonka pääosakas on pankinjohtaja *Lauri af Heurlin* Helsingistä. Kilon ja Konungsbölen tilat omistaa maanviljelijä *H. G. Nymalm*, Ängsdalin tilan agonomi *Harald Aspelin*, Witikan maanviljelijät *Aug. Falenius* ja *Einar Morelius* ja Hagalundin tilan lääket. kand. *Arne Grahn*. Otnäsin tilan ja suurimman osan siitä eroitettuja asuntotontteja omistaa Ab. Otnäs Gård-niminen yhtiö. Sen omistamien maitten pinta-ala on 152.8 ha.

Senkautta, että valtio omistaa Mäkkylän sotilasvirkatalon, on myös valtio suuri maanomistaja tällä alueella. Paitsi tätä nykyään 424.0802 ha:n suuruisia tilaa omistaa valtio joukon rautateitä varten pakkolunastettuja alueita. Mäkkylän sotilasvirkatalosta on tähän tarkoitukseen pakkolunastettu R. N:oilla 1¹, 1² ja 1³ merkityt tilat, yhteensä 8.4598 ha, Albergan—Leppävaaran tiloista R. N:oilla 2², 2¹¹⁹, 2²⁴⁸, 2³⁰⁶, 2⁵³⁴ ja 2⁵³² merkityt tilat, yhteensä 6.0167 ha, Kilon tilasta eroitettut tilat R. N:ot 1¹, 1¹² ja 1¹⁹, yhteensä 6.9783 ha, Witikan tiloista eroitettut tilat R. N:ot 1^{5—7} ja 1^{20—21}, yhteensä 1.363 ha, Klobbin tilasta eroitettut tilat R. N:o 2² ja 2¹⁸, yhteensä 3.659 ha, Konungsbölen tilasta eroitettun tilan R. N:o 1¹⁶⁹, 0.3123 ha, sekä Bölskärrin tilasta eroitettut tilat R. N:ot 1^{29—30}, yhteensä 0.049 ha. Valtionrautateiden tarpeisiin on siis tältä alueelta luovutettu kaikkiaan 26.8381 ha. Vuodesta 1934 lähtien on maarekisteriin myös merkitty sellaiset maat, jotka on pakkolunastettu Helsingin—Turun maantietä varten. Tällaista maata on alueella kaikkiaan 4.253 ha, mikä kuitenkin on vain

vähäinen osa todellista tiemaata. Valtion maaomaisuus on siten maarekisterin mukaan kaikkiaan 455.1712 ha.

Espoon maalaiskunta omistaa alueella ainoastaan yhden 7,400 m²:n suuruisen kansakoulutontin, nimittäin Leppävaaran ruotsinkielisen kansakoulun tontin.

Kaupunki omistaa tässä käsiteltävänä olevalla alueella ainoastaan Fölisholmen eli Varsaari-nimisen saaren, jota käytetään kansanpuistona. Tämä on eroitettu Hagalundin tilasta. Sen pinta-ala on maarekisterin mukaan 15.910 ha ja rekisterinnumero 17.

Alueella oleva maa jakaantuu siten eriluontoisten maanomistajien kesken niin, että maakeinotteluyhtiöiden hallussa on maata noin 860 ha, yksityisillä maan osittamista asuntotarkoituksiin harjoittavilla maanomistajilla 98.4964 ha, asuntotonttien haltijoilla noin 565.2 ha, maataloutta varsinaisena elinkeinonaan harjoittavilla maanomistajilla 1,146.1632 ha, josta Hagalundin omistajalla 558.365 ha ja muilla siis 587.7932 ha, valtiolla 455.1712 ha, maalaiskunnalla 0.74 ha ja kaupungilla 15.910 ha.

Maanomistusolojen kaupunkilaistuminen on siten tälläkin alueella verrattain pitkälle kehittynyt. Varsinaiseen maatalouteen pysyväisesti käytettyä maata on pääasiallisesti alueen etelä- ja länsiosissa.

4. RAKENNUS- JA ASUNTO-OLOT.

Kaupungissa ja sen ympäristössä v. 1930 toimitettu kiinteistölaskenta käsitti myös nyt käsiteltävänä olevan alueen.

Rakennettuja kiinteistöjä oli tällä alueella sanottuna vuotena 625. Näistä oli omalla maalla, kuten aikaisemmin on mainittu, 490. Vuokramaalla oli 135 rakennettua kiinteistöä, joista 116 Mäkkylän sotilasvirkatalon mailla. Valtio onkin ainoa maanomistaja, joka tällä alueella käyttää tontinvuokraa luovutusmuotona. Mäkkylän sotilasvirkatalosta on omistusoikeudella luovutettu ainoastaan kaksi varsinaista asutus-tilaa.

Muista tässä laskennassa todetuista rakennus- ja asunto-oloja valaisevista seikoista mainittakoon ensinnäkin, että edellämainituilla kiinteistöillä olevien lämmitettävien rakennusten luku oli 1,080. Näissä oli 1,225 huoneistoa, joista 95 oli vuokraamatta. Huoneita oli 3,631, joista 282 oli vuokraamatta.

Käytettyjen tai vuokrattujen mutta vielä käyttämättä olevien huoneistojen ja huoneiden ryhmityksestä hallintamuodon ja käytön mukaan saatiin seuraavat tiedot:

K ä y t t ö	Käytettyjä huoneistoja			Käytettyjä huoneita		
	Omistajan hallinn.	Vuokral. hallinn.	Yhteensä.	Omistajan hallinn.	Vuokral. hallinn.	Yhteensä
Yksinomaan asumiseen	464	533	997	1,454	1,141	2,595
Asumisen ohella muihin tarkoituks.	15	25	40	86	141	227
Yksinomaan muuhun kuin asumiseen	70	23	93	408	119	527
Yhteensä	549	581	1,130	1,948	1,401	3,349

Käytettyjä tai vuokrattuja huoneistoja oli siis 1,130 ja huoneita 3,349. Näistä oli asuttavia tai asuttuja huoneistoja 939 ja huoneita 2,448. Nämä ryhmittäytyivät huone-luvun sekä niissä asuvan henkilömäärän mukaan seuraavasti:

Huoneistoja, joissa oli huoneita	Huoneistoja		Asukkaita	
	Luku	%	Luku	%
1	188	20.0	561	16.8
2	418	44.5	1,451	42.0
3	148	15.8	602	17.4
4	92	9.8	390	11.3
5	42	4.5	174	5.0
6	19	2.0	98	2.8
7	9	1.0	43	1.3
8 tai enemmän	23	2.4	135	3.9
Yhteensä	939	100.0	3,454	100.0

Leppävaaran esikaupunkialueella vallitsevista asunto-oloista mainittakoon tässä edelläesitetyn lisäksi ainoastaan, että liika-asuttuja huoneistoja oli 151. Liika-asuttujen huoneiden luku oli 211 eli 8.6 %, ja niissä asui 807 henkeä eli 23.4 % koko väestöstä. Keskimäärin asui 100 huonetta kohti 141 henkeä. Nämä luvut osoittavat, että asunto-olot tällä alueella olivat, mitä asumistiheyteen tulee, pääasiallisesti samanaikaiset kuin kaupungissa, ehken hieman paremmat.

5. VÄESTÖ-OLOT.

Edellä on jo mainittu, että asutuissa huoneistoissa v:n 1930 rakennus- ja asuntolaskennan tulosten mukaan asui 3,454 asukasta. Samalla kertaa toimitetun väestölaskennan mukaan, oli alueella asuvan väestön lukumäärä 3,613. Tähän sisältyy 159 eräissä paikkakunnalle sijoitetuissa laitoksissa asuvaa henkilöä. Lännäoleva väestö oli saman laskennan mukaan 3,589. Tästä määrästä oli alueella satunnaisesti oleskelevia 29. Paikkakunnalla asuvia, mutta tilapäisesti poissaolevia oli 53.

Kun laskenta-alueella asuvan väestön lukumäärää, 3,613, pidetään perustana ja tarkastetaan, miten tämä asukasmäärä jakaantui alueen eri osien kesken, havaitaan saman laskennan tuloksista, että alueella, jota laskennassa kutsuttiin Albergan taajaväkiseksi yhdyskunnaksi, asui 618 henkeä, Leppävaaran tilan piirissä 391, Bergansin tilan mailla 965, Mäkkylän mailla 777, Kilon tilojen ja Konungsbölen kylän mailla 356, Klobbskogin kylässä 265, Bölskärrin alueella 69, Hagalundissa, Otaniemi siihen luettuna, 148, Kvarnbyn tilan mailla 12 sekä Tarvo-saarella 12 henkeä.

Koko tässä käsitellyn liitosalueen asukasluku henkikirjan mukaan on huomattavasti suurempi kuin väestölaskennassa todettu. Henkikirjan mukaan oli asukasmäärä nimittäin samana vuonna eli siis v. 1930 4,163. Tämä oli 36.6 % kunnan koko hengillekirjoitetusta asukasmäärästä.

Asukasluvun kehitys on vuosisadan alusta ollut seuraava:

Asukasluku		Lisäys tai vähennys	Asukasluku		Lisäys tai vähennys
1904	788	.	1908	1,011	+ 157
1905	766	— 22	1909	1,081	+ 70
1906	755	— 11	1910	1,143	+ 62
1907	854	+ 99	1911	1,364	+ 221

	Asukasluku	Lisäys tai vähennys		Asukasluku	Lisäys tai vähennys
1912	1,478	+ 114	1924	3,188	+ 503
1913	1,572	+ 94	1925	3,959	+ 771
1914	1,678	+ 106	1926	4,511	+ 552
1915	1,737	+ 59	1927	4,605	+ 94
1916	1,726	— 11	1928	3,884	— 721
1917	1,875	+ 149	1929	3,761	— 123
1918	1,912	+ 37	1930	4,163	+ 402
1919	1,763	— 149	1931	4,140	— 23
1920	2,116	+ 353	1932	3,975	— 165
1921	2,319	+ 203	1933	3,779	— 196
1922	2,476	+ 157	1934	3,709	— 70
1923	2,685	+ 209	1935	3,772	+ 63

Ylläolevan sarjan ensimmäiset luvut kuvastavat oloja ennenkuin esikaupunkiasutusta sanottavasti oli syntynyt. Ensimmäisinä vuosina havaittava asukasmäärän vähäinen aleneminen johtui todennäköisesti siitä, että jonkun verran maataloustyöväkeä siirtyi kaupunkiin, koska väheneminen tapahtui niissä osissa, missä ei vielä ollut esikaupunkiasutusta. Esikaupunkiväestön kasvaminen alkoi varsinaisesti v. 1906 tuntuen ensimmäisen kerran seuraavan vuoden henkikirjoituksessa. Alkuvuosina oli esikaupunkiväestön kasvaminen nopeinta Mäkkylän alueella. Pian alkoi kuitenkin Leppävaaran aseman ympäristön asukasmäärä kilpailla Mäkkylän kanssa ja vasta 1912 alkaen se oli ratkaisevasti suurin. Maailmansota aiheutti pysähdyksen, jopa taantumuksenkin väkiluvun kehityksessä, mutta 1920-luvun alussa alkoi entistä voimakkaampi nousu. Sekä Mäkkylän että Leppävaaran asemanseudun väestö kasvoi vuosikymmenen alkupuolella nopeasti. Nyt alkoi myöskin Kilon asemanseudun väestö kasvaa. Koko alueen asukasmäärän vuotuinen lisäys oli suurimmillaan vv. 1924—1926, jolloin sota-ajan jälkeinen asuntopula kaupungissa vaikeutti asuntojen saantia. Vuosikymmenen lopulla, jolloin kaupungissa vallinnut laaja rakennustoiminta teki asuntojen saannin helpoksi, kääntyi väkiluvun kehitys päinvastaiseen suuntaan ja asukasmäärä väheni varsin huomattavasti. Näin oli laita varsinkin Leppävaaran asemanseudun asukaslukuun nähden. Viime vuosina on suunta edelleen ollut aleneva.

Henkikirjan pidossa tapahtuneiden muutosten ja osaksi epäjohdonmukaisuuksien vuoksi on vaikeata saada toisiinsa verrattavia tietoja alueen eri osien asukasluvusta eri ajankohtina. Sillä varauksella, että tiedot eivät ole täysin luotettavia ja samoihin alueisiin kohdistuvia, esitetään seuraavassa eräitä tietoja alueen eri osien asukasluvusta kunkin vuosikymmenen keskeltä ja lopulta.

Vuosi	Bergans	Alberga, Leppävaara	Bredvik	Mäkkylä	Kilo	Klobbskog	Konungsböle	Hagalund	Yhteensä
1905	45	123	45	140	169	69	2	173	766
1910	83	218	51	344	165	88	16	178	1,143
1915	727		47	423	192	122	42	184	1,737
1920	1,156		5	476	155	109	37	178	2,116
1925	2,298		37	837	253	231	144	159	3,959
1930	1,345	896	21	889	398	305	132	177	4,163

Jos asutus ryhmitellään suuremmiksi alueiksi siten, että Leppävaaran asemanseutu, Kilon asemanseutu, Mäkkylä ja Hagalund muodostavat kukin oman alueensa, todetaan, että näitten alueitten väestö vastaavina ajankohtina on ollut seuraava:

	Leppävara	Mäkkylä	Kilo	Hagalund
1905	213	140	240	173
1910	352	344	269	178
1915	774	423	356	184
1920	1,161	476	301	178
1925	2,335	837	628	159
1930	2,262	889	835	177
1935	2,832		794	146

Koko alueen asujamiston ammatillisesta ryhmityksestä voidaan esittää eräitä lukuja v. 1930 toimitetun väestölaskennan tietojen pohjalla. Väestön ryhmittyminen tilaston pääelinkeinojen eli ammattien perusteella oli seuraava:

	Henkeä	%
Maatalous	547	15.1
Teollisuus ja käsityö	1,265	35.0
Liikenne	288	8.0
Kauppa	475	13.1
Julkinen toiminta ja vapaat ammatit	258	7.1
Kotitaloustyö, sekatyöläiset y. m.	408	11.3
Ilman ammattia, ammatti tuntematon	375	10.4
Yhteensä	3,616	100.0

Tilaston loppusumma on kolme henkeä suurempi kuin väestölaskennan muitten tulosten mukaan paikkakunnalla asuvan väestön määrä, mutta tähän eroavaisuuteen ei tässä ole aihetta kiinnittää huomiota.

Maataloutta harjoittavan väestön lukumäärä on, kuten edelläesitetty tilasto osoittaa, vähitellen painunut 15.1 %:iin alueen väestön koko määrästä. Maataloutta pääelinkeinonaan harjoittavista henkilöistä, joita siis oli kaikkiaan 547, oli ainoastaan 46 itsenäisiä elinkeinonharjoittajia, siis maanviljelijöitä ja puutarhureita. Maataloustyöntekijäin ja palveluskunnan lukumäärä on tähän lukuun verrattuna suhteellisen suuri, 151, johtuen siitä, että eräät tilat ovat, kuten on huomautettu, suurtiloja.

Suurimman väestöryhmän alueella, 35.0 %, muodostavat teollisuuden ja käsityön alalla toimivat henkilöt. Näistä 1,265 henkilöstä oli 57 itsenäisiä elinkeinonharjoittajia sekä 469 työntekijöitä. Perheet mukaan luettuna oli teollisuustyöväestöä 1,024 henkeä. Tämän työväestön asema on ilmeisesti verrattain hyvä, päättäen m.m. siitä, että 383 perheen päämiestä vastaa 201 vaimoa, joilla ei ole ammattia ja jotka siis yleensä hoitavat perheen kotitaloutta.

Virkamiehien eli julkisessa toimessa ja vapaissa ammateissa toimivien henkilöiden ryhmä on suhteellisen vähäinen, vain 7.1 %. Niistä on perheen päähenkilöiden asemassa 69 miestä ja 74 naista eli yhteensä 143 henkeä.

Kaikkien alueella asuvien perheitten päähenkilöiden ja itsenäisten päähenkilöiden asema ammatissaan oli seuraava:

	Miehiä	Naisia	Yhteensä	%
Itsenäisiä elinkeinonharjoittajia	135	58	193	12.0
Päällystöä	6	1	7	0.4
Ylempää teknillisiä henkilökuntaa	36	22	58	3.6

Virkamiehiä ja konttorihenkilökuntaa ...	98	180	278	17.8
Työnjohtajia ja esimiehiä	33	—	33	2.1
Työntekijöitä ja palveluskuntaa	730	310	1,040	64.6
Yhteensä henkilöitä, joiden asema oli tunnettu	1,038	571	1,609	100.0
Asema tuntematon	94	189	283	

V:n 1930 väestölaskennassa todettiin, että kaupungissa toimessaolevia oli tältä alueelta 718. Tämä oli 37.9 % kaikista ammattia harjoittavista päähenkilöistä, joita ammatiltaan tuntemattomat mukaanluettuna oli 1,892.

Perheaseman mukaan jakaantui alueen väestö seuraavalla tavalla:

Perheen päähenkilöitä ja yksityiset itsenäiset päähenkilöt:

	Henkeä	%
Miehiä	1,132	31.8
Naisia	760	21.0
Päähenkilöiden vaimot, joilla ei ollut ammattia	544	15.0
Muut perheenjäsenet ilman ammattia:		
Yli 15 vuoden	263	7.3
Alle 15 vuoden	917	25.4
Yhteensä	3,616	100.0

Puheenaolevan alueen väestöstä oli v:n 1930 väestölaskennan mukaan suomenkielisiä 2,090 eli 57.9 %, ruotsinkielisiä 1,460 eli 40.4 % ja muunkielisiä 63 eli 1.7 %.

6. TALOUDELLISET OLOT.

Kuten edelläesitetyt luvut puheenaolevan alueen väestöoloista jo osoittavat, on maatalous tässä osassa Espoon kuntaa kadottanut merkityksensä väestön pääelinkeinona. Maataloudella on enää merkitystä pääasiallisesti vain Klobbskogin kylässä sekä Kilon ja Hagalundin tilojen osalta.

Teollisuutta on tällä alueella myöskin vähän. Eräs paikkakunnalla toimiva teollisuuslaitos on Esbo Torvströ A.B.-niminen yhtiö, joka Kilon asemalta etelään olevalla suurella suolla harjoittaa turvepehkon valmistusta. Yhtiön vuosituotanto on sangen vähäinen. V. 1932 oli tuotannon arvo 145,400 markkaa ja sen töissä oli vain 19 työntekijää. Alueen länsirajalla rautatien varrella Klobbskogin kylässä olevasta Witikan verotalosta erotetulla Tiilimaa-nimisellä tilalla, R. N:o 1¹⁸, sijaitsee eräs toinen teollisuuslaitos, Grankullan Saviteollisuus O.Y:n keramiikkitehdas. Sen palveluksessa olevat henkilöt asuvat kuitenkin Grankullan liitosalueella. Kauppaliikkeitä on ainoastaan alueen omaa paikallista kulutusta varten, ja nekin ovat yleensä pienet.

Kun alueen oma taloudellinen tuotanto näin on varsin heikkoa, on ilmeistä, että väestö saa päätoimeentulonsa joko välittömästi tai välillisesti kaupungista. Mainitussa väestölaskennassa v. 1930 todettu lukumäärä kaupungissa toimessa olevia, 718 päähenkilöä eli 37.9 % kaikista itsenäisen elinkeinon harjoittajista, on todennäköisesti liian alhainen. Kaupungissa toimessaolevien lisäksi saanee osa asukkaista pääasiallisen ansiotulonsa alueen ulkopuolella sijaitsevasta A. B. Gottfrid Strömbergin tehtaasta Pitäjänmäellä ja valtionrautateitten palveluksessa.

Paikkakunnan väestön tulot ovat näin ollen varsin huomattavalta osalta palkkatuloja. Näitten tulojen ratkaiseva merkitys alueen taloudellisessa elämässä selviää myös verotilastosta. Espoon maalaiskunnan kunnallisverotusta varten vv. 1929—1933 toimitetuissa taksoituksissa, joissa siis aina edellisen vuoden tulot todettiin, jakaantuivat tulot eri tuloluokkiin seuraavasti:

Vuosi	Talosta, tontista ja maasta		Elinkeinosta ja liikkeestä		Palkka- y.m. tulot		Yhteensä Smk.
	Smk.	%	Smk.	%	Smk.	%	
1929	2,480,600	10.1	902,000	3.7	21,216,100	86.2	24,598,700
1930	.	.	.	.	.	.	23,360,700
1931	2,449,600	12.0	919,300	4.5	17,084,500	83.5	20,453,400
1932	1,910,800	13.1	612,400	4.2	12,050,800	82.7	14,574,000
1933	2,024,000	15.5	906,000	6.9	10,120,400	77.6	13,050,400

Jonkinlaisen käsityksen alueen kunkin osan taloudellisista oloista saa tarkastamalla verotusluetteloita yksityiskohtaisemmin. Niinpä jakaantui verolippujen, siis verotettujen henkilöiden lukumäärä, sekä eri tuloryhmien tulot v. 1931 toimitetussa kunnallistaksoituksessa alueen eri osille seuraavasti:

Paikka	Verolippuja	Verotetut tulot						
		Talosta, tontista ja maasta		Elinkeinosta ja liikkeestä		Palkka- y.m. tulot		Yhteensä Smk.
		Smk.	%	Smk.	%	Smk.	%	
Mäkkylä	476	653,000	12.5	106,500	2.0	4,488,000	85.5	5,247,500
Suur-Huopalahti	250	260,400	10.7	172,100	7.1	2,003,500	82.2	2,436,000
Alberga	489	373,900	7.2	292,800	5.6	4,523,700	87.2	5,190,400
Leppävaara	131	149,400	12.2	37,800	3.1	1,039,800	84.7	1,227,000
Bergans	185	288,800	16.0	112,100	6.2	1,402,500	77.8	1,803,400
Bredvik	13	35,000	24.2	18,700	13.0	90,800	62.8	144,500
Kilo	160	227,100	13.1	156,200	9.0	1,350,600	77.9	1,733,900
Klobbskog	110	135,000	10.2	5,600	0.4	1,185,300	89.4	1,325,900
Konungsböle	38	68,000	13.0	7,500	1.5	446,200	85.5	521,700
Hagalund	74	259,000	31.5	10,000	1.2	554,100	67.3	823,100
Koko alue	1,926	2,449,600	12.0	919,300	4.5	17,084,500	83.5	20,453,400
Siitä:								
Leppävaaran seutu ja								
Mäkkylä	1,544	1,760,500	11.0	740,000	4.6	13,548,300	84.4	16,048,800
Kilon seutu	308	430,100	12.0	169,300	4.7	2,982,100	83.3	3,581,500
Hagalund	74	259,000	31.5	10,000	1.2	554,100	67.3	823,100

Kaupungissa jakaantuivat verotettavat tulot eri tuloluokkien kesken esim. v. 1932 toimitetussa taksoituksessa siten, että tulot talosta, tontista ja maasta olivat 14.6 %, elinkeinosta ja liikkeestä 20.6 % ja palkka- y.m. tulot 64.8 % kaikista verotettavista tuloista. Kun palkkatulot nyt puheenaolevassa osassa Espoon kuntaa olivat 83.5 %, osoittaa tämäkin puolestaan, että alueen täytyy olla taloudellisessa riippuvaisuudessa alueen ulkopuolella tapahtuvasta tuotantotoiminnasta.

Paikkakunnan taloudellisten olojen heikkous kaupunkiin verrattuna selviää myös verrattaessa verotettavien tulojen kokonaismäärän suuruutta asukasta kohti tällä alueella ja kaupungissa. Tätä koskevat luvut vv. 1929—1933 olivat seuraavat:

	Koko Leppävaaran alueella	Kaupungissa
1929	6,540	15,954
1930	5,612	14,600
1931	4,940	13,337
1932	3,666	11,223
1933	3,453	10,745

Myöskin siitä, miten verovelvolliset ja verotettavat tulot jakaantuvat tulojen eri suuruusluokkiin, saadaan valaistusta paikkakunnan taloudellisiin oloihin. V. 1931 toimitetun taksoituksen nojalla voidaan esittää seuraava tilasto, jossa on esitetty myös eräitä vertailulukuja kaupungista.

Tulot. Markkaa		Verotettuja			Veroäyryjä		
		Leppävaara		Kaup.	Leppävaara		Kaup.
		Luku	%		Luku	%	
Alle 2,000		250	13.0	8.4	3,022	1.5	0.5
2,000— 5,999		659	34.2	23.4	22,698	11.1	3.6
6,000— 9,999		333	17.3	13.9	25,767	12.6	4.3
10,000— 19,999		407	21.1	22.6	57,530	28.1	13.0
20,000— 49,999		246	12.8	24.2	67,554	33.0	27.2
50,000— 99,999		23	1.2	4.4	17,075	8.3	11.9
Yli 100,000		8	0.4	3.1	10,888	5.2	39.5
Yhteensä		1,926	100.0	100.0	204,534	100.0	100.0

Varsin huomattava osa veronmaksajia, 47.2 % eli siis lähes puolet, oli sellaisia, joitten verotettavat tulot eivät nousseet 6,000 markkaan. 85.6 % veronmaksajista oli sellaisia, joitten tulot olivat alle 20,000 markkaa. Neljäs osa, eli 25.2 % veroäyryistä oli pantu sellaisille, joitten tulot olivat alle 10,000 markkaa, ja yli puolet, eli 53.8 % sellaisille, joitten tulot olivat alle 20,000 markkaa. Kaupungissa olivat vastaavat luvut 8.4 % ja 21.4 %. Tästäkin näkyy, että alueen taloudellinen pohja on verrattain heikko. Se on myöskin varsin herkkä taloudellisten suhdanteiden vaihteiluille, mikä ilmenee m.m. verotettujen tulojen nopeasta alenemisesta pula-aikana.

Espoon kunnan kaikkiaan taksoitetuista tuloista, mitkä v. 1931 toimitetun taksoituksen mukaan olivat 49,554,800 markkaa, olivat saman vuoden taksoituksen mukaan tästä kunnan osasta taksoitetut tulot, kuten edellä on osoitettu, 20,453,400 markkaa, mikä oli 41.3 % koko kunnan verotettavista tuloista.

V. 1931 toimitettu taksoitus, jossa siis vuoden 1930 tulot todettiin, oli vielä »hyvien vuosien» tulos, ja sellaisena jonkin verran harhaanjohtava. V. 1933 toimitetussa taksoituksessa, jossa koko kunnan taksoitettujen tulojen määrä nousi 35,506,200 markkaan, oli tässä kunnan osassa taksoitettuja tuloja 13,050,400 markkaa, mikä oli vain 36.8 % koko kunnan taksoitetuista tuloista.

Vv. 1929—1933 taksoitetut tulot olivat koko Espoon kunnassa ja Leppävaaran alueella seuraavat:

Vuonna	Koko kunnassa Smk.	Koko Leppävaaran alueella		Leppävaaran osassa ilman Hagalundia	
		Smk.	%	Smk.	%
1929	57,099,200	24,598,700	43.1	23,969,100	42.0
1930	56,844,800	23,360,700	41.1	22,477,500	39.5
1931	49,554,800	20,453,400	41.3	19,630,300	39.6
1932	37,209,900	14,574,000	39.2	13,854,000	37.2
1933	35,506,200	13,050,400	36.8	12,445,600	35.1

Jos lasketaan keskiarvot näiltä vuosilta, havaitaan, että koko tässä kunnan osassa taksoitetut tulot olivat keskimäärin 40.7 % koko kunnan alueella taksoitetuista tuloista, ja 39.1 %, jos Hagalundin alue jätetään huomioonottamatta.

7. ALBERGAN TAAJAVÄKINEN YHDYSKUNTA.

Osa nyt käsiteltävänä olevaa aluetta on julistettu taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Maaliskuun 2 päivänä 1921 annetulla päätöksellä määräsi valtioneuvosto, että Albergan nimiseen taajaväkiseen yhdyskuntaan oli kuuluva maarekisteriin R. N:olla 2¹⁵³ merkitty osa Albergan tilaa R. N:o 2 sekä Elvvikin eli Bredvikin yksinäinen verotila.

Yhdyskunnan alueen määrittely on antanut aiheita väärinkäsityksiin.

Maarekisteriin merkitty tila R. N:o 2¹⁵³ ei enää silloin, kun päätös yhdyskunnan muodostamisesta tehtiin, käsittänyt koko alkuperäistä näin merkittyä tilaa, vaan siitä oli jo lohkottu toista sataa palstaa, eli juuri ne osat, joille asutusta oli syntynyt. Päätöksen aikana maarekisterissä esiintyvä tila R. N:o 2¹⁵³ oli silloin asumaton. Käytännössä on kuitenkin sanottua valtioneuvoston päätöstä tältä osalta yleensä tulkittu niin, että yhdyskuntaan kuuluvat myös tilasta R. N:o 2¹⁵³ erotetut palstat.

Toisaalta on myöskin syntynyt epätietoisuutta Elvvikin ja Bredvikin tilojen kuulumisesta yhdyskuntaan sen jälkeen kuin yhdyskunnan perustamisen aikana vielä jakamaton Elvvikin eli Bredvikin kaksoisnimellä esiintynyt tila jaettiin mainittuihin tiloihin. Koska yhdyskunnan aluetta ei ole supistettu sen jälkeen kuin tila v. 1924 jaettiin, kuuluvat kaikki ne tilat, jotka ovat erotetut Elvvikin eli Bredvikin tilasta, sellaisena kuin tämä tila oli v. 1921, edelleen yhdyskuntaan.

Virallista vahvistettua rajaa ei yhdyskunnalla ole.

Yhdyskunnan muodostamisella ei kuitenkaan ole ollut sanottavaa merkitystä asutuksen järjestämisen kannalta. Paitsi sitä, että yhdyskunnan alue käsittää vain pienen osan tämän seudun esikaupunkiasutusta, on yhdyskunta toiminut varsin heikosti.

Valtioneuvoston päätöksen mukaan olisi yhdyskunnalle ollut laadittava järjestys-sääntö, palojärjestys, terveydenhoitojärjestys, rakennusjärjestys ja asemakaava. Näistä on kuitenkin aikaansaatu vain asemakaavoja vastaavat rakennussuunnitelmat eräitä yhdyskunnan osia varten. Nämäkin on laadittu asianomaisen maanomistajan, A. B. M. G. Steniuksen toimesta. Rakennussuunnitelmat on vahvistettu tammikuun 27 p:nä 1928 ja koskevat ne yhdyskunnan n. s. I ja II kaupunginosaa, eli välittömästi Leppävaaran aseman eteläpuolella olevia osia. Muita järjestyssääntöjä ei yhdyskunnalla siis ole.

Yhdyskunnan hallinto on ollut järjestetty marraskuun 28 päivänä 1922 vahvistetulla hallinnon ohjesäännöllä (organisationsreglemente). Tämä on kuitenkin vanhentunut sen jälkeen kuin toukokuun 22 päivänä 1931 annettu laki taajaväkisistä maalais-

yhdyskunnista astui voimaan. Ohjesääntöä ei nimittäin ole saatettu sopusointuun uuden lain kanssa. Yhdyskunnan asioita hoitaa yhdyskunnan valtuusto, johon kuuluu 11 jäsentä ja hallintolautakunta, johon kuuluu esimies, varaesimies ja 4 jäsentä. Valtuuston jäsenet on viimeksi valittu v. 1933. Hallintolautakunnan esimies ja jäsenet valitaan 3 vuodeksi kerrallaan. Näitten elinten toiminta ei ole ollut säännöllistä. V. 1934 kokoontui valtuusto 4 ja hallintolautakunta 5 kertaa.

Yhdyskunta on v:sta 1924 alkaen kantanut yhdyskunnan jäseniltä yhdyskunta-veroa 1 % verotettavista tuloista. Näin saadut varat, 24,000—47,000 markkaa vuodessa, on v:teen 1930 pääasiallisesti käytetty valaistuksen ylläpitämiseen yhdyskunnan teillä. Viime vuosina on yhdyskunnan varat käytetty teiden rakentamiseen ja kunnossapitämiseen. Tähän tarkoitukseen on yhdyskunta saanut myös Espoon kunnalta avustusta sikäli, että yhdyskunnalle on myönnetty varoja tietöiden teettämiseen varatoiminä. Muuten on yhdyskunnan valtuusto viime vuosina pääasiallisesti käsitellyt alueen eroamista Espoon kunnasta koskevia kysymyksiä. Yhdyskunnan toiminta tai toimettomuus on viime vuosina herättänyt paikkakunnalla suurta tyytymättömyyttä. Tämä on m.m. johtanut siihen, että eräät yhdyskunnan asukkaat marraskuun 6 päivänä 1934 ovat jättäneet valtioneuvostolle esityksen yhdyskunnan lakauttamisesta.

Kun yhdyskunnan muodostamista A. B. Alberga O. Y:n ja A. B. M. G. Steniuksen aloitteesta aikoinaan valmisteltiin, ehdottivat asianomainen nimismies ja kruununvouti, että yhdyskunnan alueeseen luettaisiin myöskin radan pohjoispuolelle syntynyt esikaupunkiasutus eli Leppävaara R. N:o 2¹⁵² kutsuttu osa Albergan verotilaa R. N:o 2, Bergansin verotila R. N:o 1 ja Mäkkylän virkatalo. Yllämainitut aloitteentekijät vastustivat kuitenkin tätä ehdotusta esittäen, että radan pohjoispuolella oleva esikaupunkiasutus muodostettaisiin itsenäiseksi yhdyskunnaksi. Sanottujen yhtiöiden vastustuksen vuoksi yhdyskunnan alue rajoitettiin vain radan eteläpuolella olevaa asutusta käsittäväksi. Valtioneuvosto antoi kuitenkin maaherralle tehtäväksi ryhtyä radan pohjoispuolella olevan asutuksen järjestämiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Tällaisiin toimenpiteisiin ei kuitenkaan ryhdytty.

Kysymyksessä olevan alueen hallintotoiminta on näin ollen käytännöllisesti katsoen kokonaan Espoon maalaiskunnan hallinnon varassa.

Senjälkeen kuin asemakaavalaki ja siihen liittyvät lait ja asetukset v:n 1932 alusta astuivat voimaan, olisi suurimmalla osalla tässä käsiteltävänä olevaa liitosaluetta noudatettava tämän lainsäädännön määräyksiä rakennustoiminnasta maaseudulla. Ainoastaan taajaväkisen yhdyskunnan alueella näitä määräyksiä miten kuten noudatetaan. Sensijaan on rakennustoiminta liitosalueen muissa osissa ollut täysin vapaata. Maaherran aloitteesta on kuitenkin pantu vireille kysymys rakennussuunnitelman laatimisesta koko Leppävaaran esikaupunkiasutusta varten. Rakennussuunnitelmaan alaiseksi pantavan alueen rajojen määrittämiseksi on elokuun 23 päivänä 1934 pidetty maanmittaustoimitus, mutta sen pitemmälle ei asia vielä ole edistynyt.

8. ALUEEN ASEMA ESPOON KUNNALLISHALLINNOSSA.

Se harrastusten ja kunnallishallinnolle asetettavien vaatimusten erilaisuus, mikä aina pyrkii ilmenemään maalaiskunnan alueelle syntyneen esikaupunkiasutuksen ja maalaiskunnan maanviljelijäväestön välillä, on myöskin tullut näkyviin Espoon maalaiskunnan hallinnossa. Jotenkin siitä asti kuin Grankullan kauppala v:n 1920 alussa erosi Espoon maalaiskunnasta ja kauppalan toiminta on vaikuttanut herättävästi ja esikuvallisesti Leppävaaran asujamistoon, on ollut havaittavissa harrastusten ja etujen ristiriitaa Leppävaaran alueen, lähinnä Leppävaaran asemanseudun asutuksen ja Espoon maalaiskunnan muun asujamiston välillä. Vastakohtaisuus on vähitellen alkanut ilmetä myös kunnallisvaaleissa sikäli, että kysymyksessä olevalla alueella asuva

esikaupunkiväestö on asettanut omat edustajansa valtuustoon ja kunnallislautakuntaan. Tämä esikaupunkiasutuksen oma edustus on viime aikoina saavuttanut varsin huomattavan aseman Espoon kunnallishallinnossa. Omien edustajain lukumäärä on ollut suurempikin kuin väestöolot sellaisinaan edellyttäisivät. Vaikka nyt kysymyksessäolevan alueen väestö muodostaakin vain noin kolmannen osan maalaiskunnan koko väestöstä, on sen eräissä kunnallisvaaleissa onnistunut saada enemmistö kunnanvaltuustossa. Näin tapahtui joulukuussa 1930 toimitetuissa vaaleissa. Valtuuston 29 jäsenestä oli kolmivuotiskautena 1931—1933 15 Leppävaaran, Mäkkylän ja Kilon alueella asuvaa. Valituista kuului 8 ruotsalaiseen kansanpuolueeseen, 2 suomenkielisiin porvarillisiin puolueisiin ja 5 sosialidemokraattiseen puolueeseen. Muusta osasta kuntaa valituista olivat 11 ruotsalaiseen kansanpuolueeseen ja 3 sosialidemokraattiseen puolueeseen lukeutuvia. Tämän valta-asemansa perusteella valtasivat esikaupunkialueen edustajat myös enemmistön, esimiehen ja neljän jäsenen paikan kunnallislautakunnassa, jonka jäsenmäärä v:sta 1932 on ollut 10. Seuraavissa eli joulukuussa 1933 toimitetuissa kunnallisvaaleissa kadotti esikaupunkiasutus kuitenkin jälleen tämän valta-asemansa. V:n 1934 alusta ainoastaan 13 valtuutettua voidaan katsoa tältä alueelta valituksi. Näistä 6 lukeutuu ruotsalaiseen kansanpuolueeseen, 2 suomalaisiin porvarillisiin puolueisiin ja 5 sosialidemokraattiseen puolueeseen. Alueella oli v:n 1933 vaaleissa 2,120 äänioikeutettua, josta 1,012 otti osaa vaaleihin. Vaaliin osanottaneista äänesti 445 ruotsalaista kansanpuoluetta, 176 suomenkielisten porvarillisten puolueiden ja 366 sosialidemokraattisen puolueen listoja. Muut 25 annettua ääntä olivat »villejä» ja hyljättyjä.

Tämä esikaupunkiasutuksen kunnallisvaaleissa saavuttama huomattava menestys on osaltaan kiristänyt välejä esikaupunkiväestön ja maalaiskunnan muun väestön välillä kunnallishallinnon alalla.

Maalaiskunnan hallinnossa ei esikaupunkialueella muuten ole erikoisasemaa, vaan käsitellään sitä kuten kunnan muitakin osia. Kunnallislautakunnalle kuuluvaa hallintoa varten on kunta maalaiskuntain kunnallislain 44 §:n 2 mom:n velvoituksesta jaettu 9 piiriin, joista jokainen on lautakunnan jonkun jäsenen valvonnan alaisena. Näistä piireistä 3 on esikaupunkialueita. 1. piiri, n. s. Alberga I, käsittää Albergan taajaväkisen yhdyskunnan, Hagalundin ja Otaniemen, 2. piiri, n. s. Alberga II, käsittää Bergansin, Leppävaaran ja Mäkkylän ja 3. piiri, n. s. Kilon piiri, Kilon, Konungsbölen, Klobbskogin ja Bölskärrin sekä lisäksi Dämits, Smedsby, Hemtans ja Mankans-nimiset kylät. Sanottavaa käytännöllistä merkitystä ei tällä jaoituksella kuitenkaan ole.

Kunnallisvaaleissa muodostaa alue kaksi äänestysaluetta. Toiseen kuuluu Albergan taajaväkinen yhdyskunta ja toiseen muut tähän alueeseen kuuluvat kylät ja yksinäistilat sekä sen lisäksi Hemtansin ja Mankansin kylät.

Espoon kunnan hallinnon keskus sijaitsee Södrikin kylässä Espoon vanhan kirkon ja Espoon aseman lähellä. Breidablick-nimisellä tonttipalstalla on v. 1933 valmistunut kunnantalo, missä kaikki keskusvirastot toimivat. Kiinteistö oli ostettu v. 1932 179,000 markalla. Rakennukset paloivat kuitenkin seuraavana vuonna, minkä jälkeen rakennettiin uusi kunnantalo, joka tuli maksamaan 223,000 markkaa. Kun kunnalliseroverojen suorittaminen kunnantalolla, minne tämä muuten on keskitetty, tuottaisi alueen asukkaille hankaluuksia, on viime vuosina järjestetty Leppävaaraan erikoinen veronkannanta.

9. KANSAKOULUT.

Espoon maalaiskunnan laitoksista sijaitsee alueella ainoastaan kansakouluja. Näitä on neljä, nimittäin Leppävaaran suomenkielinen kansakoulu, Albergan ruotsinkielinen yläkansakoulu, Albergan ruotsinkielinen alakansakoulu ja Hagalundin ruotsinkielinen supistettu kansakoulu. Kunnalla on kaikkiaan 37 kansakoulua, joista 9

suomenkielistä ja 28 ruotsinkielistä. Kunnan kansakouluolot ovat järjestetyt kouluhallituksen syyskuun 16 päivänä 1930 vahvistamalla ohjesäännöllä ja niinkään kouluhallituksen helmikuun 23 päivänä 1926 vahvistamalla oppivelvollisuuden toteuttamissuunnitelmalla.

Kunta on jaettu kaikkiaan 20 koulupiiriin, joilla kullakin on oma johtokuntansa. Paitsi näitä lakimääräisiä johtokuntia on kunnalla kaikille kouluille yhteinen koululautakunta, jonka tarkoituksena on valmistella kouluasioita koskevia asioita kunnanvaltuustolle, aikaansaada yhtenäisyyttä koulujen hallinnossa ja johon kuuluu johtokuntien ja opettajakunnan edustajia. Koulupiireistä 3 on nyt käsiteltävänä olevalla alueella. Piirit ovat Leppävaaran suomenkielinen piiri, Leppävaaran ruotsinkielinen piiri ja Hagalundin ruotsinkielinen piiri.

Leppävaaran suomenkieliseen piiriin kuuluvat Albergan, Leppävaaran, Bredvikin, Mäkkylän, Kilon, Konungsbölen ja Hagalundin tilat sekä Klobbskogin kylä.

Piirin koulu sijaitsee Mäkkylän virkatalon maalla vuokratontilla Leppävaaran aseman pohjoispuolella. Viimeinen vuokrasopimus on tehty huhtikuun 3 päivänä 1929 ja oli voimassa maaliskuun 14 päivään 1931. Senjälkeen on vuokraoikeus katsottu pidennetyksi helmikuun 6 päivänä 1931 annetun lain nojalla maaliskuun 14 päivään 1936. Maanvuokra on Smk. 709: 25 vuodessa. Koulurakennus, joka on osaksi kivistä, osaksi puusta, on rakennettu v. 1920 ja on välttävissä kunnossa. Kolmikerroksisen päärakennuksen kuutiosisältö on 3,480 m³ ja sen arvo, edempänä mainittavan arviomiehen laskelmien mukaan 609,000 markkaa. Siinä on 4 luokkahuonetta. Sitäpaitsi on rakennuksessa asunnot 3 opettajaa varten. Koulutontilla olevien talousrakennusten arvo on 25,000 markkaa ja kaivon arvo on laskettu 500 markaksi, joten tontilla olevien rakennusten arvo on arviomiehen arvion mukaan kaikkiaan 634,500 markkaa. Kunnan omista luetteloissa oli koulun arvoksi vuoteen 1933 merkitty 800,000 markkaa ja sen jälkeen 442,600 markkaa.

Leppävaaran ruotsinkieliseen koulupiiriin kuuluvat muuten samat tilat ja kylät kuin vastaavaan suomenkieliseen, paitsi että Hagalund muodostaa oman piirin ja Klobbskogin kylä kuuluu sen kaakkoispuolella olevaan Smedsbyn piiriin. Tässä piirissä on kaksi koulua. Yläkoulu ja alakoulu sijaitsevat nimittäin eri paikoissa.

Piirin yläkoulu, n. s. Albergan ruotsinkielinen kansakoulu, sijaitsee Leppävaaran aseman pohjoispuolella Albergan tilasta ennen sen jakamista Albergan ja Leppävaaran tiloihin erotetulla tontilla, jonka rekisterinnumero on R. N:o 2¹ ja pinta-ala 7,400 m². Tontin lahjoittivat huhtikuun 23 päivänä 1901 allekirjoitetulla lahjakirjalla tilan silloiset omistajat maalaiskunnalle. Sen arvo on laskettuna 16 markan mukaan neliömetriltä 118,000 markkaa. Koulun päärakennus ja talousrakennukset saunaa lukuunottamatta ovat rakennetut v. 1901 ja ovat välttävissä kunnossa. Sauna on rakennettu v. 1926 ja on tyydyttävässä kunnossa. Päärakennuksen kuutiosisältö on 1,550 m³ ja arvo arviomiehen laskelmien mukaan 233,000 markkaa. Halkovajan ja käymälän arvo on 5,500, saunan 10,000 ja kaivon 2,500 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten 369,000 markkaa, josta maa-alueen osalle tulee 118,000 markkaa. Kunnan omista luetteloissa oli koulun arvo vuoteen 1933 merkitty 400,000 markaksi ja senjälkeen 283,250 markaksi.

Piirin alakoulu, n. s. Albergan ruotsinkielinen alakoulu, sijaitsee vuokrahuoneistossa. Leppävaaran asemalta luoteiseen Kilon kartanon maista erotetulla tilalla »Thorstorp» R. N:o 1⁶ sijaitsevasta Hembygdens Vänner i Alberga nimisen yhdistyksen talosta on nimittäin suullisella sopimuksella toistaiseksi vuokrattu yhden kouluhuoneen ja kaksi asuntohuoneistoa käsittävä huoneistotila. Vuosivuokra on 9,600 markkaa.

Hagalundin ruotsinkielinen koulupiiri käsittää vain Hagalundin ja siitä erotetut tilat. Piirin koulu, joka on n.s. supistettu koulu, sijaitsee

A. B. Otnäs Gård-yhtiöltä vuokratuissa rakennuksissa. Huoneisto on vuokrattu v. 1930 tehdyllä sopimuksella, jossa on varattu 5 kuukauden molemminpuolinen irtisanomisaika. Vuosivuokra on 8,000 markkaa. Huoneistoon kuuluu 2 luokkahuonetta, opettajattaren asunto ja ulkokuoneet.

Koulujen irtaimiston arvot on merkitty seuraaviksi: Leppävaaran suomenkielisen yläkoulun 16,675 markkaa ja alakoulun 1,530 markkaa, Albergan ruotsinkielisen yläkoulun 44,635 markkaa ja alakoulun 13,971 markkaa sekä Hagalundin koulun 18,513 markkaa.

Opettajia on näissä kouluissa, Leppävaaran suomenkielisellä koululla 5, yläkoululla 3 ja alakoululla 2, Leppävaaran ruotsinkielisellä yläkoululla 2 ja Leppävaaran alakoululla 2 sekä Hagalundin koululla 1. Opettajille maksetaan laissa määrätty minimipalkat, johon tulee lisäksi kunnalta korvausta puuttuvista luontaiseduista. Kaikille muille opettajille paitsi yhdelle Leppävaaran suomenkielisen alakoulun opettajalle sekä yhdelle Leppävaaran ruotsinkielisen yläkoulun opettajalle on varattu asunto koululla.

Jatko-opetusta annetaan ainoastaan Albergan ruotsinkielisellä kansakoululla iltaopetuksen muodossa ja tuntiopettajien avulla.

Maalaiskunnan kansakouluja varten on palkattu koululääkäri ja kaksi kouluhoitajarta, mitkä luonnollisesti ovat harjoittaneet toimintaansa myös nyt puheenaolevissa kouluissa.

Oppilaiden lukumäärä oli lukuvuotena 1933—1934 Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun yläkoulussa 119 ja alakoulussa 77 eli yhteensä 196. Leppävaaran ruotsinkielisellä yläkoululla 85 ja alakoululla 46 eli yhteensä 131 sekä Hagalundin koulussa 19 eli yhteensä 346 koko alueella.

Näihin lukuihin on lisättävä niiden oppilaiden lukumäärä, jotka Klobbskogin alueelta käyvät Smedsbyn ruotsinkielisessä kansakoulussa. Tällaisia oppilaita on viime vuosina ollut 2—3 alakoulussa ja 7—10 yläkoulussa.

Espoon maalaiskunnan menot näitten kolmen piirin kansakouluista olivat vuonna 1933 seuraavat:

Menojen laatu	Leppävaaran suom. yläkoulu Smk.	Leppävaaran suom. alakoulu Smk.	Albergan ruots. yläkoulu Smk.	Albergan ruots. alakoulu Smk.	Hagalundin koulu Smk.
Opettajain palkat	49,668: —	22,868: 40	42,281: —	22,868: 40	21,802: 55
Rakennusten kunnossapito	2,714: 50	—	6,037: 75	—	184: —
Koulukalusto	1,379: 25	—	1,789: 50	264: 15	95: —
Opetusvälineet	62: 40	—	1,369: 70	—	96: 15
Oppikirjat	953: —	408: —	1,570: 95	1,183: 50	914: 05
Oppilaitten muut koulutarvikkeet	2,744: 05	—	2,338: 35	531: 20	395: 75
Oppilaitten terveydenhoito	6,048: 55	—	4,411: —	—	586: 15
Oppilaitten saatto	1,600: —	—	—	—	—
» ravinto	379: —	—	2,032: 50	959: 70	587: 80
» vaatetus	5,818: 85	3,077: 75	4,830: 40	1,870: 35	902: 45
Luontoisetujen korv.	3,300: —	2,610: —	6,100: —	1,610: —	1,350: —
Lämpö ja valo	12,963: 40	—	9,095: 25	3,260: —	3,226: 20
Siivous	379: 25	—	1,297: 30	458: 25	574: 80
Vuokrat	709: 25	—	750: —	9,600: —	8,000: —
Sekalaiset menot	3,764: 25	—	897: 90	89: —	14: —
Taloudenhoitajan palkka	500: —	—	300: —	—	—
Yhteensä	92,983: 75	28,964: 15	85,101: 60	42,694: 55	38,728: 90

Kunnan tulot näitten koulujen osalta ovat samana vuotena olleet:

Tulojen laatu	Leppävaaran suom. yläkoulu Smk.	Leppävaaran suom. alakoulu Smk.	Albergan ruots. yläkoulu Smk.	Albergan ruots. alakoulu Smk.	Hagalundin koulu Smk.
Valtionapu opettajain palkkaukseen	49,668: —	22,868: 40	42,281: —	22,868: 40	21,802: 55
» rakennusten kunnossapitoon	4,050: —	550: —	2,050: —	550: —	375: —
» oppilaiden tarvikkeisiin	1,829: 35	2,323: 80	1,360: —	354: 15	263: 80
» muihin menoihin	10,827: 35	—	10,669: 35	2,951: 80	2,121: 05
Muita tuloja	—	—	900: —	200: —	150: —
Yhteensä	66,374: 70	25,742: 20	57,260: 35	26,924: 35	24,712: 40

Kunnan menot näistä kouluista olivat siten sanottuna vuonna kaikkiaan Smk. 288,472: 95 ja tulot Smk. 201,014: —. Jos Hagalundin koulu jätetään laskuista pois, olivat menot Smk. 249,744: 05 ja tulot Smk. 176,301: 60. Erotus menojen ja tulojen välillä on edellisessä tapauksessa Smk. 87,458: 95 ja jälkimmäisessä Smk. 73,442: 45. Nämä olivat siis kunnan omat menot v. 1933 kysymyksessäolevan alueen kansakouluista.

Lakimääräisenä avustuksena koulurakennuksia varten on kunta näitä kouluja varten saanut ainoastaan kerran, nimittäin Leppävaaran ruotsinkielistä yläkoulua varten Smk. 20,000: —. Samaa koulua varten sai kunta aikoinaan valtion lainaa Smk. 39,327: 59, josta v:n 1933 lopussa enää Smk. 5,340: 53 oli maksamatta.

Espoon kunnan menot sen kansakouluista, joita lukuvuonna 1933—1934 oli 37, olivat v:n 1933 tilien mukaan kaikkiaan Smk. 1,223,300: 85. Valtionavut tekivät kaikkiaan Smk. 918,399: 70 ja muita tuloja oli kunnalla koulujen osalta Smk. 9,932: —, joten kunnan tulot kansakoulujen tilillä olivat kaikkiaan Smk. 928,331: 70. Kunnan omat menot kansakoululaitoksesta olivat siten Smk. 294,969: 15. Kunnan kansakoulumenojen kokonaismäärästä aiheutui siis 23.6 % nyt käsiteltävän kunnan osan kouluista. Jos Hagalundin koulu jätetään pois, on tämä luku 20.4 %. Kunnan omista menoista olivat vastaavat osuudet 29.7 ja 24.9 %.

Mainittakoon vielä, että kunnan kansakoulujen oppilasmäärästä, mikä vuoden 1933 lopussa oli 1,147, oli 30.2 % tämän kunnanosan kouluissa.

10. KIRJASTOTOIMI.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että Espoon kunnalla on yleinen lainakirjasto, jota valtuuston asettama kirjastolautakunta hoitaa. Kirjasto on jaettu pääkirjastoon, joka on sijoitettu kunnantalolle, ja kahteen piirikirjastoon. Toinen näistä, nimittäin suomenkielinen, on sijoitettu Leppävaaran suomenkieliseen kansakouluun. Sitäpaitsi on kirjastolla viisi n. s. lainausasemaa, joitten kirjavarastot kiertävät. Yksi tällainen asema on myös Leppävaaran alueella.

Koko kirjaston niteiden lukumäärä on 3,257. Leppävaaran piirikirjastossa on 352 nidettä. Kirjaston arvoa ei ole merkitty kunnan irtaimistoluetteloihin.

11. TERVEYDEN- JA SAIRAANHOITO.

Espoon maalaiskunnan tärkeimpiä laitoksia, joita myös nyt käsiteltävänä olevalla alueella asuvat kunnan jäsenet ovat saaneet käyttää hyväkseen, on v. 1920 rakennettu kunnallissairaala. Se sijaitsee kunnan yleisessä keskuksessa pappilan maalta pakko-

lunastetulla ja eroitetulla tilalla, johon vielä on liitetty eroitettu Samaria-niminen palsta. Sairaalassa on kaikkiaan 45 paikkaa. Siinä on kaksi osastoa, yleinen osasto ja kulkutautiosasto. Edellisessä on 20 paikkaa, josta 4 yksityishuoneessa ja 16 yleisissä saleissa, ja jälkimmäisessä 25. Sairaalaan otettujen potilaiden luku oli v. 1932 244 ja v. 1933 266 sekä hoitopäivien luku v. 1932 7,079 ja v. 1933 6,856.

Sairaalan osastot ovat kumpikin omassa rakennuksessaan. Yleistautiosaston rakennus on kuutioaltaan $1,560 \text{ m}^3$ ja sen arvon on arviomies laskenut 359,000 markaksi. Kulkutautisairaalan rakennus taas on $2,300 \text{ m}^3$:n suuruinen ja sen arvon on arviomies laskenut 506,000 markaksi. Talousrakennus on $1,440 \text{ m}^3$ suuruinen ja sen arvon on arviomies katsonut 317,000 markaksi. Sairaalarakennuksiin kuuluu vielä halkovaja ja sikala, joitten arvo on 8,000 markkaa. Sairaalarakennusten ryhmään kuuluu vielä leikkaushuone, joka sijaitsee Teirin tilasta eroitetulla palstalla. Leikkaushuone on 200 m^3 :n suuruinen ja sen arvo tontteineen on 32,000 markkaa. Rakennusten arvo on siten kaikkiaan 1,222,000 markkaa. Kaikki rakennukset ovat puusta ja tyydyttävässä kunnossa. Varsinaisen sairaalatontin pinta-ala on $15,770 \text{ m}^2$ ja sen arvo laskettuna 10 markan mukaan m^2 :ltä 154,000 markkaa. Tämän kiinteistön arvo on siis 1,376,000 markkaa. Kunnan omaisuusluetteloihin oli näitten arvo vuoteen 1933 merkitty 1,560,000 markaksi ja senjälkeen 993,520 markaksi.

Paitsi varsinaisia sairaalarakennuksia kuuluu sairaalaan myös sairaalan lääkärin asunto, vaikka tämä sijaitseekin erillisellä alueella. Sitä varten on hankittu $8,800 \text{ m}^2$:n suuruinen tontti. Sen arvo on laskettuna niinkään 10 markan mukaan m^2 :ltä 88,000 markkaa. Tontilla on 890 m^3 :n suuruinen asuinrakennus, arvoltaan 160,000 markkaa ja halkovaja, arvoltaan 1,000 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten 249,000 markkaa. Kunnan kirjoihin on kiinteistön arvo v. 1933 merkitty 200,808 markaksi. Sitä ennen sen arvo laskettiin 250,000 markaksi.

Sairaalan henkilökunnan muodostaa lääkäri, ylihoitajatar, kaksi osastonhoitajaa, kaksi yö- ja kulkutautihoitajatarta sekä 10 henkilöä palveluskuntaa.

Sairaalan rahalliset kokonaismenot olivat v. 1931 Smk. 404,186: 75, v. 1932 Smk. 346,501: 85 ja v. 1933 Smk. 342,002: 90.

Valtionavut sairaalan ylläpitämiseen olivat v. 1931 Smk. 40,000: — ja senjälkeen Smk. 32,000: —. Sopimuksella, minkä Espoon kunta on tehnyt Kirkkonummen kunnan ja Grankullan kauppalan kanssa, on Kirkkonummen kunta suorittanut Espoolle 39,000 ja Grankullan kauppala 10,000 markkaa vuodessa kulkutautiosaston menojen peittämiseen korvauksena siitä, että näitten kuntien kulkutautipotilaat otetaan Espoon kunnallissairaalan kulkutautiosastolle. Tuloja sairaskauden maksuista y.m. oli sairaalalla v. 1931 Smk. 158,278: 90, v. 1932 Smk. 167,864: 85 ja v. 1933 Smk. 173,172: 55.

Kunnan omat menot sairaalasta olivat siten v. 1931 Smk. 156,907: 85, v. 1932 Smk. 197,637: — ja v. 1933 Smk. 87,830: 35.

Sairaalassa hoidetuista potilaista oli sairaalan päiväkirjan mukaan v. 1931 30, v. 1932 14 ja v. 1933 34 nyt käsiteltävänä olevasta osasta kuntaa. Tämä oli v. 1931 12.6 %, v. 1932 6.8 % ja v. 1933 13.1 % sairaalaan otetuista Espoon kunnan jäsenistä. Näitten hoitopäivien lukumäärä oli v. 1931 974, v. 1932 570 ja v. 1933 837, mikä oli 17.4, 9.8 ja 14.0 % sairaalan kaikista Espoon kunnan jäsenten hoitopäivistä.

Sairaalahoidon hankkimiseksi kunnan jäsenille sellaisissa sairaustapauksissa, joita kunta ei voi hoitaa omassa sairaalassaan, on kunta hankkinut itselleen osuuksia eräissä kuntainvälisissä laitoksissa. Niinpä on kunnalla 33 paikkaosuutta Tammissaaren piirimielisairaalassa ja 10 paikkaosuutta Mjölbbollstadin keuhkotautiparantolassa. Edellisten lunastamiseen on kunta käyttänyt varoja Smk. 359,999: 98 ja jälkimmäisten Smk. 29,220: 79.

Tammissaaren sairaalassa hoidettiin v. 1932 ja v. 1933 39 kunnan jäsentä ja hoitopäivien luku oli v. 1932 11,293 ja v. 1933 11,667 päivää. Mjölbbollstadin paranto-

lassa hoidettiin v. 1932 27 potilasta ja v. 1933 40 potilasta. Kunnan hoitopäivien koko lukumäärä oli 4,166 v. 1932 ja 4,648 v. 1933.

Jonkinverran kunnan sairashoidon tarpeessa olevia kunnan jäseniä, myös nyt kysymyksessäolevasta kunnan osasta, on hoidettu muissa kuntainvälisissä tai valtion taikka muitten kuntien laitoksissa.

Paitsi kunnallissairaalassa ja kansakouluissa toimivaa lääkäriä ja muuta henkilö-kuntaa, palkkaa kunta terveyden ja sairaanhoitoa varten kunnanlääkärin ja kunnankättilön, joja samalla toimii rokottajana. Kansakoulujen kouluhoitajattaret, joita, kuten on mainittu, on kaksi, toimivat myöskin kunnan yleisinä tuberkuloosihoitajattarina, saaden puolet palkastaan terveydenhoidon tililtä.

Kunnan tilinpäätösten mukaan ovat kunnan menot ja tulot terveyden- ja sairaanhoidosta vv. 1931—1933 olleet seuraavat:

	V. 1931 Smk.	V. 1932 Smk.	V. 1933 Smk.
Menot	742,631: 90	629,532: 85	643,233: 25
Tulot	268,568: 90	264,782: 95	271,526: —
Erotus menoja	474,063: —	364,749: 90	371,707: 25

Jos jakaa kunnan nettomenot, jotka siis rasittavat verotusta, esim. v. 1933 nyt puheenaolevan Leppävaaran alueen ja kunnan muun osan väestön välisessä suhteessa eli siis suhteessa 36.6 ja 63.4, tulisi tämän kunnan osan kustannuksiksi terveyden- ja sairaanhoidosta noin Smk. 136,000: —. Tosiasiallisesti tämän kunnan osan väestö viime vuosina on saanut osakseen suhteellisesti vähemmän varsinkin laitoshoidoa kuin kunnan muun osan väestö, kuten edellä esitetyt prosenttiluvut osoittavat.

12. KÖYHÄINHOITO.

Espoon maalaiskunnan köyhäinhoito on järjestetty maaherran helmikuun 2 päivänä 1923 vahvistamalla köyhäinhoidon ohjesäännöllä. Kunta on jaettu 9 köyhäinhuoltopiiriin, joissa kussakin köyhäinhuoltolautakunnan jäsen on valvojana. Näistä piireistä kolme on nyt käsiteltävässä kunnan osassa. Ensimmäinen piiri (Alberga I) käsittää Albergan taajaväkisen yhdyskunnan ja Hagalundin ja toinen piiri (Alberga II) Bergansin, Leppävaaran ja Mäkkylän. Kolmanteen piiriin (Kilo) kuuluvat Kilo, Konungsböle, Bölskärr ja Klobbskog sekä sitäpaitsi Däbitsin, Smedsbyn, Hemtansin ja Mankansin kylät. Köyhäinhuoltolautakunnan toimisto, mistä m.m. avustukset suoritetaan, sijaitsee kunnantalolla. Toimiston työ on jaettu lautakunnan puheenjohtajan ja kunnan kamreerin kesken. Köyhäinhoidon palveluksessa on kodissakävijä, jota paitsi kunnan kättilö tarkastaa yksityiskoteihin sijoitetut lapset. Lakimääräinen lastenvalvoja on.

Kunnallisia köyhäinhuoltolaitoksia on kaksi, nimittäin kunnalliskoti ja lastenkoti.

Kunnalliskodiksi on kunta huhtikuun 17 p:nä 1926 ostanut Träskändan kartanon rakennukset ja kartanon maista rakennuspaikan puistoineen, suuruudeltaan 25.8 ha, josta noin 11 ha on peltomaata ja noin 4 ha metsämaata (Träskända-park R. N:o 1²² Träskändan kylässä). Kunnalliskodin alueeseen on lisäksi liitetty samassa kaupassa ostettu 45.2 ha:n suuruinen metsätila Villnäs R. N:o 3¹⁶ ja Brutupark R. N:o 2¹ Kvarnbyssä. Kartanon entiseen komeaan päärakennukseen, joka on kaksikerroksinen kivinen rakennus, kuutiosisällöltään 5,460 m³, on sisustettu varsinainen kunnalliskoti. Siinä on tilaa 69 hoidokille sekä henkilökunnan asunnot. Arviomies arvioi

rakennuksen arvon laskettuna 250 markan mukaan m²:ltä 1,365,000 markaksi. Muut rakennukset ovat arvoltaan vähäiset, varastorakennus 12,000 markkaa, käymälä 1,000 markkaa, halkovaja 5,000 markkaa, kellari 6,000 markkaa, rengin asuntorakennus ulkokuoneineen 12,300 markkaa ja kaivo 1,700 markkaa. Rakennusten arvo on siten arviomiehen laskelmien mukaan 1,403,000 markkaa. Maitten arvon laskee arviomies 616,000 markaksi, josta puistoalue à 5 mk. m²:ltä 550,000 markkaa, peltoalue à 4,000 markkaa ha:lta 16,000 markkaa, metsämaa à 1,000 markkaa ha:lta 20,000 markkaa sekä metsäpalsta Kvarnbyssä 30,000 markkaa. Kiinteistön koko arvo on siten arviomiehen laskelmien mukaan 2,019,000 markkaa. Kiinteistöstä on kunta aikoinaan ostaessaan sen maksanut 1,250,000 markkaa ja rakennusten sisustamiseen kunnalliskodiksi on käytetty Smk. 116,883: 50. Kunnan kirjoihin on kunnalliskoti v:sta 1933 merkitty 1,781,400 markan arvoiseksi. Sitä ennen sen arvona pidettiin kirjoissa 1,310,000 markkaa.

Kunnan lastenkoti, Björkbackan lastenkoti, joka on köyhäinlaitoskunnan alainen, sijaitsee Jofsin tilasta R. N:o 3 Södrikin kylässä erotetuilla palstoilla 8, R. N:o 3¹⁰, ja 9, R. N:o 3¹¹, lähellä Grankullan kauppalan rajaa. Se on ostettu kunnalle loka-kuun 10 p:nä 1919 100,000 markalla. Tilan pinta-ala on 31,700 m². V. 1912 rakennetun puisen päärakennuksen kuutiotilavuus on 1,320 m³ ja siinä on tilaa, paitsi henkilökunnalle 35 hoidokille. Päärakennuksen arvon laskee arviomies 224,000 markaksi, jolloin yksikköhinta on 170 markkaa m³:ltä. Muita rakennuksia on tilalla pesu- ja leivintupa, 24,000 markkaa, sikala ja käymälä, 8,000 markkaa, sekä halkovaja, 2,000 markkaa. Rakennusten arvo on siten kaikkiaan 258,000 markkaa. Maapalstan arvo on, laskettuna Smk:n 2: 50 mukaan m²:ltä, 80,000 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten arviomiehen laskelmien mukaan 338,000 markkaa. Kunnan omissa kirjoissa on kiinteistö 281,700 markan arvoisena v:sta 1933 lähtien. Sitä ennen sen arvona pidettiin 250,000 markkaa.

Myös on mainittava, että kunnalla on 3 osuutta Kronobyn pakkotyölaitoksessa. Niitten lunastamiseen on kunta käyttänyt 36,000 markkaa. Paikkamaksu on v. 1934 Smk. 2,642: 50.

Näitten laitosten käyttö ja kunnan kustannukset laitosten ylläpidosta selviävät allaolevista yhdistelmistä.

Laitoksissa hoidettujen ja muuten avustettujen kunnan jäsenten lukumäärä on vv. 1930—1934 ollut seuraava:

V u o s i	Laitoksissa olleet				Yksityishoidossa olleet.				Muussa muodossa avustetut								Kaikkiaan			
	Miehiä	Naisia	Lapsia	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Lapsia	Yhteensä	Avun arvo vähint. 500 mk.				Avun arvo alle 500 mk.				Miehiä	Naisia	Lapsia	Yhteensä
									Miehiä	Naisia	Lapsia	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Lapsia	Yhteensä				
1930	24	51	59	134	—	2	56	58	41	125	—	166	8	13	3	24	73	191	118	382
1931	21	40	55	116	2	2	51	55	40	131	—	171	15	25	—	40	78	198	106	382
1932	18	43	50	111	1	2	42	45	57	149	1	207	60	38	1	99	136	232	94	462
1933	65	91	63	219	—	3	45	48	85	158	—	243	123	119	12	254	273	371	120	764
1934	103	115	41	259	3	6	53	62	110	170	5	285	193	92	13	298	409	383	112	904

Kunnan menot köyhäinhoidosta ovat sosialiministeriön tutkimus- ja tilastotöimiston käytettävänä olevien tietojen mukaan vv. 1929—1933 olleet seuraavat:

Menojen laatu	1929 Smk.	1930 Smk.	1931 Smk.	1932 Smk.	1933 Smk.
Hallinto ja valvonta	17,450	17,654	22,460	31,433	46,472
Kunnallis- ja lastenkoti	368,631	337,662	321,419	317,866	320,664
Osuus työlaitokseen	6,137	5,107	5,683	5,850	5,905
Osuus piirimielisairaalaan	74,400	70,800	172,500	153,000	—
Sairaaloissa ja parantoloissa hoidetut	380,243	165,102	338,399	265,771	444,428
Aistivalliskoulussa	14,190	—	—	—	22,811
Muissa laitoksissa	—	—	—	—	35,833
Yksityishoidossa olleet	79,450	86,242	94,363	130,187	95,020
Varsinaiset avunsaajat	313,303	443,204	398,475	392,014	471,316
Muut avunsaajat	4,220	5,495	8,880	106,121	42,820
Avoimen köyhäinhoidon sairaanhoito	—	—	—	—	17,132
Korvauksia muille kunnille	190,783	289,014	464,846	629,989	954,320
Muita menoja	5,501	199,158	22,283	25,865	16,021
Yhteensä	1,454,308	1,619,438	1,849,308	2,058,096	2,472,742

Kunnan tulot köyhäinhoidosta ovat vastaavana ajanjaksona samojen lähteiden mukaan olleet seuraavat:

Tulojen laatu	1929 Smk.	1930 Smk.	1931 Smk.	1932 Smk.	1933 Smk.
Kunnalliskodista	—	—	—	—	1,700
Korvausta valtiolta	15,268	14,305	15,505	22,640	22,119
Korvausta muilta kunnilta	64,387	82,289	102,374	102,410	270,667
Korvausta yksityisiltä	300	—	6,453	—	48,530
Kuolinpesämaksut	8,036	7,189	8,487	8,549	14,357
Muut tulot	—	—	443	15,468	—
Yhteensä	87,991	103,783	133,262	149,067	357,373

Kun nämä tulot vähennetään kokonaismenoista havaitaan, että kunnan puhtaat menot köyhäinhoidosta ovat olleet:

V. 1929	1,366,317 markkaa
» 1930	1,515,655 »
» 1931	1,716,046 »
» 1932	1,909,029 »
» 1933	2,115,369 »

Espoon köyhäinhoidolle on ominaista ja erikoista, että varsin huomattava määrä kotiaavustuksen saajista asuu kaupungissa ja saa avustuksensa kaupungin köyhäinhoitoviranomaisten välityksellä. V. 1933 oli tällä tavoin avustettuja 231 kaikkiaan 1,175 avustetusta eli 19.7 %. Myöskin muitten kuntien, erittäinkin Helsingin maalaiskunnan välityksellä avustettuja oli suhteellisesti enemmän kuin maalaiskunnissa yleensä on tapana.

Kunnan tilinpäätöksissä on köyhäinhoidon kokonaismenot, joihin ei kuitenkaan ole laskettu menoja Tammisaaren piirimielisairaalan ja Mjölbolstadin parantolan kiinteitä paikkamaksuja, ja kokonaistulot vv. 1929—1933 merkitty seuraaviksi:

	1929 Smk.	1930 Smk.	1931 Smk.	1932 Smk.	1933 Smk.
Menot	1,380,283: 75	1,452,054: 90	1,632,155: 02	1,960,890: 60	2,320,942: 35
Tulot	88,890: 86	103,784: 05	132,819: 15	141,279: 70	357,373: 25
Erotus menoja	1,291,392: 89	1,348,270: 85	1,499,335: 87	1,819,610: 90	1,963,569: 10

Jos laskettaisiin nyt käsiteltävänä olevan Leppävaaran alueen aiheuttamat köyhäinhoitomenot, kuten terveyden- ja sairaanhoidonkin nettomenot, esim. v. 1933 asukasluvun perusteella jakamalla menot suhteessa 36.6 ja 63.4, havaittaisiin, että näistä menoista tulisi Leppävaaran alueen osalle 718,666 markkaa.

Edelläesitetty luku on arvioluku. Jos haluttaisiin tarkemmin laskea, mitä tämän alueen aiheuttama köyhäinhoito tosiasiallisesti on tullut Espoon kunnalle maksamaan, täytyy, niin pitkälle kuin se on mahdollista, köyhäinhoidon luetteloiden ja kunnan tilien perusteella laskea, mitä tällä alueella kotipaikkaoikeutta nauttivat henkilöt tosiasiallisesti ovat kunnalle maksaneet. Kunnan köyhäinhoitoviranomaisten luetteloiden ja kortistojen puutteellisuuden vuoksi ei kuitenkaan ole mahdollista suorittaa tällaisia laskelmia. M.m. puuttuu luetteloista usein avunsaajan osoite.

Eräitten yksityisestä aloitteesta v. 1933 suoritettujen laskelmien mukaan olisi kunnalliskodin hoidokeista vv. 1927—1931 vain 7.6 % ollut Leppävaaran asemanseudulta. Kustannukset näistä olisivat olleet 11.4 % kunnalliskodin vuosimenoista. Lastenkodissa samoina vuosina hoidetuista lapsista olisi vain 15.8 % ollut tältä alueelta ja näitten aiheuttamat kustannukset 28.9 % lastenkodin vuosimenoista. Tammisaaren piirimielisairaalaassa hoidetuista 39 potilaasta v. 1932 olisi 8 ollut samalta alueelta ja kunnan kustannukset näistä potilaista 12.1 % kunnan omista kustannuksista. Kotiavustusta saaneista olisi vv. 1927—1931 30.6 % ollut tältä alueelta, mutta avustusten määrä olisi ollut vain 12.8 % avustusten kokonaismäärästä. Huomioonottaen kaikki köyhäinhoidon avustusmuodot olisivat kunnan köyhäinhoitomenot Leppävaaran asemanseudun köyhäinhoidosta olleet vuosina ennen vuotta 1933 noin 25 %. Nämä laskelmat koskevat siis vain Leppävaaran asemanseutua ilman Kilon asemanseutua. Jos tämäkin osa otetaan huomioon, kohonneekysymyksessä olevan koko alueen köyhäinhoitokustannusten osuus kunnan kaikista köyhäinhoitomenoista verrattain lähelle sitä edelläesitettyä suhdelukua, mikä on saatu taksoitettujen tulojen perusteella. Espoon kunnallishallinnossa usein esitetty käsitys, että tämän alueen köyhäinhoito rasittaisi erikoisen ankarasti kunnan muitten osien verovelvollisia, ei näin ollen näytä perustellulta. Päinvastoin viittaavat edelläesitetyt laskelmat siihen, että tämän alueen köyhäinhoitorasitus on saman suuruinen kuin kunnan muissa osissa yleensä.

Arvosteltaessa köyhäinhoitokuluja myöhemmiltä vuosilta on otettava huomioon, että varsinkin vuosi 1933 köyhäinhoitokannalta katsottuna oli epäedullinen vuosi. Pula-aika tuntui juuri tähän aikaan raskaimmin köyhäinhoitomenoissa. Nimenomaan tuntui pulan vaikutus Leppävaaran väestön taloudellisissa oloissa, aiheuttaen täällä suhteellisesti enemmän köyhäinhoitoavun tarvetta. Vuosina, jolloin työmarkkinat ovat paremmat, muodostuisi Leppävaaran alueen köyhäinhoitokustannusten osuus koko kunnan köyhäinhoitomenoista ehkä huomattavastikin pienemmäksi kuin vuonna 1933.

13. TYÖTTÖMYYSHUOLTO.

Luonnollista on, että pula-aika verrattain nopeasti aiheuttaa työttömyyttä sellaisen väestön keskuudessa, kuin mitä Leppävaaran seudun palkkatuloilla elävä väestö on. V:n 1929 lopulla alkaneen työttömyyskauden seurauksia alkoikin pian näkyä

tälläkin alueella. Vaikka työttömyyttä on senjälkeen ollut havaittavissa useimmissa Espoon kunnan osissa, on sitä kuitenkin suhteellisesti voimakkaimmin esiintynyt tässä kunnan osassa.

Valtion työttömyyskortiston mukaan on työttömyys v:sta 1930 lähtien Espoon kunnassa kehittynyt seuraavasti:

Kuukausi	1930	1931	1932	1933	1934
Tammikuu	95	143	513	332	352
Helmikuu	106	193	324	331	320
Maaliskuu	79	205	307	309	184
Huhtikuu	50	158	245	260	134
Toukokuu	19	—	—	165	78
Kesäkuu	—	—	—	32	55
Heinäkuu	—	—	—	39	45
Elokuu	—	—	—	—	41
Syyskuu	—	—	201	86	58
Lokakuu	—	179	231	147	114
Marraskuu	192	383	276	309	144
Joulukuu	192	344	424	329	172

Työttömyyden ensimmäiset vaikutukset kunnallishallinnon alalla alkoivat tuntu v. 1930. Silloin oli kuitenkin vielä vain 6 henkilöä saanut työttömyyden vuoksi köyhäinhoitoavustusta. Ensimmäiset verrattain pienet määrärahat myönnettiin myös varatöiden järjestämiseen. Vasta v. 1931 oli kunta pakotettu käyttämään enemmän varoja työttömyyden lieventämiseen. Sinä vuonna jo 44 henkilöä sai työttömyyden johdosta köyhäinhoitoavustusta ja kunta käytti omiin varatöihin noin 304,000 markkaa. V. 1932 sai 46 henkilöä köyhäinhoitoavustusta työttömyyden vuoksi ja kunnan varatöihin käytettiin Smk. 418,746: 20. V. 1933 sai köyhäinhoitoavustusta samasta syystä 85 henkilöä ja kunta käytti työttömyyden vastustamiseen Smk. 305,428: 15. Varsin huomattava osa kunnan työttömistä, yleensä enemmän kuin kunnan omiin varatöihin, on voitu sijoittaa erilaisiin valtion varatöihin.

Selvityksen hankkiminen siitä, kuinka paljon varoja kunta on käyttänyt Leppävaaran alueen väestön työttömyyden lieventämiseen, kuinka suuri osa alueen työttömistä on ollut kunnan varatöissä ja kuinka suuri osa on ollut sijoitettuna valtion varatöihin, tuottaa suuria vaikeuksia ja tällaisen selvityksen käytännöllinen merkitys on siksi vähäinen, että tässä voidaan luopua tämän selvityksen suorittamisesta.

Kunnan kustantamista varatöistä tai sen muista avustustoimenpiteistä on osasikäläkin tullut nyt kysymyksessäolevan kunnan osan hyödyksi, että kunnan varoja on sidottu alueella suoritettuihin tietöihin. Niinpä on kunta avustanut Albergan taajaväkistä yhteiskuntaa teiden rakentamisessa yhdyskunnan alueella. Myös eräät alueella toimivat tiekunnat ovat samoihin tarkoituksiin saaneet kunnalta avustusta. Kunta antoi tämän avustuksensa ehdolla, että asianomaiset teitten rakentajat suorittavat 10—20 % työpalkoista sekä kustannukset työnjohdosta. Näissä töissä on käytetty ainoastaan alueella kotipaikkaoikeutta nauttivia henkilöitä. Tällä pohjalla suoritetuista töistä on mainittu edempänä alueen tieoloja koskevan selvityksen yhteydessä.

14. ASUTUSTOIMINTA.

Espoon kunnassakin toimii lakimääräinen asutuslautakunta, jonka toiminta on ulottunut myös Leppävaaran alueelle. Asutuslautakunnan huomio on erikoisesti ollut kohdistettu Mäkkylän virkatalon käyttämiseen asutustarkoituksiin. V. 1930 laati asutushallitus osaksi yhteistoiminnassa asutuslautakunnan kanssa eräänlaisen käyttö- ja jakosuunnitelman tilan käyttämiseksi asutus- ja asuntotiloina. Varsinaisia asutustiloja on kuitenkin, kuten aikaisemmin on mainittu, luovutettu vain kaksi, nimittäin Nybacka R. N:o 2¹ ja Lövkulla R. N:o 2².

Asutuslautakunta on myös välittänyt jonkun verran lainoja sellaisille henkilöille, jotka ovat halunneet hankkia itselleen vain asuntotontin ja omakotirakennuksen. Lautakunta on siten omalta osaltaan edistänyt esikaupunkiasutuksen laajenemista.

Asutuskassan tiliasema oli joulukuun 31 päivänä 1933 seuraava:

Varoja:

Käteistä kassassa	4,120: 12
Asutuslainoja	1,141,533: 13
Rahaa pankissa	102,894: 95
Maksamattomia korkoja	15,917: 47
Maksamattomia kiinnityskuluja	324: —
Yhteensä Smk. 1,264,789: 67	

Velkoja:

Velkaa valtion asutusrahastoon	1,205,845: 85
Omaa pääomaa	58,943: 82
Yhteensä Smk. 1,264,789: 67	

15. TIEOLLOT.

Kysymyksessä olevalla alueella olevista tai sen kautta kulkevista liikennereiteistä on tärkein Helsingin—Turun valtamaantie. Tämä kulkee 6,150 metrin pituudelta alueen poikki sen keskiosassa. Se on koko tältä väliltään äskettäin oikaistu, levitetty ja ensiluokkaisella kestopeitteellä päällystetty. Tieosa on luonnollisesti valtion välittämässä hoidossa.

Äskettäin on myös valmistunut toinen valtion maantie, joka kulkee alueen poikki, vaikkakin sen eteläosassa. Tämä on Helsingin—Jorvaksen uusi maantie. Se kulkee 3,530 metrin pituudelta alueen poikki.

Kunnanteitä ei tässä osassa kuntaa ole.

Sensijaan on tällä alueella seuraavat tiekunnat:

Tietä Leppävaaran asemalta Hagalundiin ylläpitää Leppävaara—Otaniemi—Hagalund-niminen tiekunta. Tietä, joka eteläpäässään haarautuu Otaniemeen ja eräille kesähuvila-alueille Gräsagårdin kylässä alueen ulkopuolella, on tiekunnan hoidossa 8 km. Tähän tiehen yhtyy eräitä yksityisten maanomistajain ylläpitämiä teitä. Tiet ovat tavallisia sorateitä. Tiekunnan hoidossa olevia teitä on vv. 1930—1934 huomattavasti paranneltu varatoina Espoon kunnalta saadun varatyöavustuksen varassa.

Radan pohjoispuolella olevalla Harakan alueella ylläpitää eräs tiekunta teitä noin 13 km. Tämä tiekunta on perustettu maaherran tammikuun 24 päivänä 1934 tekemällä päätöksellä. Tiekunnan hoitoon on otettu kaikki tiet ja tonteille johtavat

kujat, mitkä ovat tarpeen Bergansin ja Leppävaaran tiloista tällä puolella rataa erotettuja tontteja varten. Tiekunnan ylläpitämistä teistä on tärkein valtatieltä aluetta pitkin pohjoiseen suuntaan kulkeva tie.

Kolmas tiekunta on Espoo—Kilo-niminen tiekunta, joka ylläpitää tietä kahdesta kohdasta valtamaantieltä Kilon aseman kohdalla Klobbskogin kautta Mankansiin ja sieltä edelleen Finnän kylän kautta aina Espoon asemalle asti. Tiekunnan hoidossa on kaikkiaan 17,5 km tietä, josta noin 4 km Klobbskogin ja Kilon alueella. Tietä pidetään kunnossa luontaisuuksilla. Kilon ja Klobbskogin tieosakkaiden osuudet ovat varsin pienet, jota vastoin Mankansissa asuvien tieosakkaiden kunnossapidettävä osuus ulottuu Klobbskogin kylän alueelle lähelle Kilon asemaa. Tie on hyvää soratietä, noin 5 metriä leveätä.

Neljäs samanluontoinen tie on se, mikä kulkee Mäkkylän pohjoisosan kautta. Tämä on osa Kånalán—Hämeenkyln kylätietä. Sitä on Mäkkylän piirissä 1,920 metriä.

Mikäli eri asutusalueita varten on muuten ollut tarpeellista laittaa valtamaantieltä johtavia ja alueiden tonteille johtavia teitä, ovat ne jääneet yksityisten tontinomistajien yhteisesti tai kunkin erikseen hoidettaviksi.

Niinpä ovat Mäkkylän alueelle johtavat ja siellä kulkevat tiet tontinvuokraajien yksin hoidettavat. Valtio maanomistajana ei lainkaan huolehdi teiden rakentamisesta ja kunnossapidosta. Alueen kautta kulkee kaksi päätietä, joista toinen alkaa Pitäjänmäellä ja toinen Kånalassa Nurmijärven maantieltä. Kumpikin yhtyy alueen eteläosassa Turun maantiehen.

Kilon asutusalueella, erittäinkin Bölskärriksi kutsutulla alueella ylläpitävät asuntotilojen omistajat vapaaehtoisen yhteistoiminnan kautta tonteille johtavia teitä, joskin tämä toiminta yleensä on jäänyt vähäiseksi ja puutteelliseksi.

Valtamaantieltä eroaa eräs tie Vanhaankylään alueen ulkopuolella ja Leppävaaran kartanoon, jota asianomaiset maanomistajat ylläpitävät.

Kuten aikaisemmin on mainittu, on myöskin Albergan taajaväkinen yhdyskunta alueellaan teettänyt jonkun verran tietöitä. Tämä on tapahtunut yhteistoiminnassa Espoon kunnan ja A. B. M. G. Stenius-yhtiön kanssa. Kun kunta aikaisemmin mainituilla ehdoilla ryhtyi antamaan teiden rakentajille varatyöavustusta, sopivat yhdyskunta ja mainittu yhtiö siitä, että yhdyskunta ja yhtiö jakavat tasan ne kustannukset teitten rakentamisesta, t.s. 10—20 % työpalkoista sekä kustannukset työn johdosta, mitkä teitten rakentajain kunnan päätöksen mukaan oli suoritettava. Tällä pohjalla on yhdyskunnan alueelle parannettu vanhoja teitä noin 3 km, josta 2 km on varustettu asfalttiemulsiopäällystyksellä.

Yhdyskunnan tieolojen järjestäminen oli vv. 1925—1926 vakavan harkinnan alaisena. Asia pantiin vireille A. B. M. G. Stenius-yhtiön aloitteesta, yhtiö kun tarjoutui luovuttamaan yhdyskunnalle korvauksetta katumaan sekä puolella ottamaan osaa katujen rakentamiskustannuksiin. Yhdyskunta oli aluksi haluton hyväksymään yhtiön tarjousta, mutta lopulta aikaansaatiin kuitenkin yhdyskunnan ja yhtiön välillä sopimus asiassa. Tämä sopimus oli allekirjoitettu kesäkuun 2 päivänä 1926. Yhdyskunta ei kuitenkaan tämän sopimuksen pohjalla ryhtynyt mihinkään rakennustöihin, minkä vuoksi sopimus yhtiön taholta irtisanottiin päättymään sovitun ensimmäisen viisivuotiskauden lopussa, eli v:n 1930 lopussa.

16. SÄHKÖKYSYMYS.

Sähkön jakelusta Leppävaaran alueella huolehtii yksityinen yhtiö, nimittäin Albergan Sähkö Oy. Tämä saa virtansa kaupungilta A. B. M. G. Steniuksen välityksellä. Espoon kunta omistaa 35 yhtiön osaketta, joitten nimellisarvo on 100 markkaa. Kunnan kirjoihin on osakkeitten arvo merkitty 25 markaksi kappaleelta. Yhtiö ei moniin

vuosiin ole jakanut osinkoa. Valaistusvirrasta on maksu nykyään osakkeenomistajilta Smk. 4: 50 ja muilta kuluttajilta Smk 6: — kWh.

Muussa osassa Espoon kuntaa toimii sähkövirran jakajana Esbo Elektriska Ab.-niminen yhtiö. Yhtiö saa niinkään kaupungilta virran marraskuun 30 päivänä 1927 tehdyn sopimuksen nojalla. Kunta omistaa yhtiössä 2,750 osaketta, joitten nimellisarvo on 100 markkaa, mikä myös on niitten arvo kunnan kirjanpidossa. Valaistusvirrasta on maksu nykyään Smk. 3: — kWh. Yhtiö on viime vuosina jakanut osinkoa 10 %. Kunta on sitäpaitsi v:sta 1931 lähtien takuussa eräästä yhtiön ottamasta 300,000 markan suuruisesta lainasta, josta joulukuun 31 päivänä 1933 oli maksamatta Smk. 239,370: 10 sekä eräästä 100,000 markan suuruisesta shekkitilistä.

17. ALOTTEET ALUEEN EROTTAMISEKSI MAALAIKUNNASTA.

Kysymys Leppävaaran aseman ympäristöön syntyneen esikaupunkiasutuksen erottamisesta Espoon maalaiskunnasta itsenäiseksi kunnaksi on ollut käsittelyn alaisena jo v:sta 1920. Ensimmäiset aloitteet raukesivat kuitenkin aloitteentekijäinkin omasta pyynnöstä.

Asia tuli uudestaan esille v. 1925, jolloin Albergan taajaväkisen yhdyskunnan valtuusto asetti toimikunnan ajamaan yhdyskunnan eroamista maalaiskunnasta. Sen jälkeen kuin toiveet kunnallisen jaon aikaansaamisesta yhteistoiminnassa maalaiskunnan viranomaisien kanssa olivat rauenneet, teki yhdyskunnan valtuusto lokakuun 1 päivänä 1926 asiasta esityksen valtioneuvostolle. Maalaiskunnan valtuusto vastusti kuitenkin jyrkästi yhdyskunnan eroamishanketta. Yhdyskunnan valtuuston anomus siihen liittyvine lausuntoineen on v. 1928 toimitettu selvitysmiehelle.

V. 1929 pantiin uudestaan vireille Leppävaaran asemanseudun erottaminen maalaiskunnasta, tällä kertaa sillä pohjalla, että perustettavaan uuteen kuntaan luettaisiin paitsi Albergan taajaväkistä yhdyskuntaa, myös radan pohjoispuolella oleva osa Leppävaaran asemanseutua. Asiaa valmisteli eräs toukokuussa 1929 pidetyn alueen väestön yleisen kokouksen asettama toimikunta. Toimikunnan ehdotus joutui v. 1933 alussa maalaiskunnan valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston kanta asiassa oli nyttemmin muuttunut ja kesäkuun 1 päivänä 1933 päivätyssä kirjelmässä valtuusto pyysi Suur-Huopalahden kylän, Bredvikin ja Hagalundin yksinäisten verotilojen, Tarvo-saaren erään osan ja siihen kuuluvan jakamattoman vesialueen sekä Mäkkylän sotilasvirkatalon ynnä siitä eroitettujen tilojen erottamista Espoon maalaiskunnasta ja muodostamista itsenäiseksi kunnaksi.

Asian valmistelun eri asteista on tehty tarkemmin selkoa päämietinnössä sivuilla 210—215. Myöskin tätä aloitetta koskevat asiakirjat on lähetetty selvitysmiehelle.

18. JAOITUSMUUTOKSEN YLEISTÄ PERUSTELUA.

Senjälkeen kuin Albergan taajaväkisen yhdyskunnan valtuuston ja Leppävaaran asemanseudun asujamiston kokousten lisäksi myöskin Espoon maalaiskunnan valtuusto edellä mainitulla tavalla on päättänyt anoa maalaiskunnan jakamista, on siis periaatteellinen yksimielisyyys kunnan jakamisen välttämättömyydestä asianomaisten kesken aikaansaatava.

Espoon maalaiskunnan olojen uudestaan järjestäminen kunnan alueen jakamisen pohjalla on myöskin yleiseltä kannalta riittävästi perusteltavissa.

Kuten edellä esitetty selvitys alueen väestöoloista on osoittanut, on tämän alueen asujamisto, joka v:n 1933 henkikirjoituksen perusteella nousi 3,779 henkeen ja oli 34.0 % kunnan koko väestöstä, esikaupunkiasutusta. V. 1930 toimitetussa väestölaskennassa todettiin, että tästä asujamistosta enää vain 15.1 % sai toimeentulonsa

maataloudesta ja että kaupan, teollisuuden ja käsityön varassa eli 48.1 % väestöstä. Samoin todettiin, että 37.9 % kaikista ammattia harjoittavista päähenkilöistä oli kaupungissa toimessa. Myöskin esitetty selvitys tämän alueen maanomistusoloista ja erittäinkin maan osittamisesta asuntotiloihin todistaa, että tämä osa kuntaa on pitkälle kaupunkilaistunut. Mikäli maa ei ole asuntotilojen omistajain hallussa, omistavat sen yleensä sellaiset maanomistajat ja maakeinotteluyhtiöt, jotka tärkeänä ansiotoimintana harjoittavat maan osittamista ja myymistä asuntotarkoituksiin. Pääasiallisesti vain alueen eteläinen osa on vielä oleelliselta osalta maataloudellisesti käytettyä.

Tämän kunnan osan näin todettu kaupunkilaistuminen on maalaiskunnan hallinnossa johtanut tilanteeseen, mikä yleensä syntyy, kun maalaiskunnan alueelle muodostuu kunnan alkuperäiselle maanviljelijäväestölle vierasta esikaupunkiasutusta. Esikaupunkiväestön ja kunnan muun osan maanviljelijäväestön välillä on syntynyt monella tavoin ilmenneitä etujen ja harrastusten ristiriitoja, mitkä ovat vaikuttaneet häiritsevästi kunnan asioitten hoitoon ja ehkäisevästi niinhavin esikaupunkialueen olojen järjestämiseen ja kehittämiseen kuin myöskin kunnan muun osan kunnallisten olojen kehittämiseen. Tällaisissa oloissa yleensä ilmenevät ristiriidat ovat Espoon maalaiskunnassa muodostuneet erikoisen jyrkiksi sen aikaisemmin mainitun tosiasian johdosta, että kumpikin aines on kunnan hallinnossa jotakuinkin yhtä vahvasti edustettuna. Kunnan asioitten hoidolle ei ole ollut eduksi sekään, että vuoroin toinen, vuoroin toinen aines on ollut valta-asemassa.

Pyrkimykset aikaansaada muutos Espoon maalaiskunnan oloihin kunnan jakamisen muodossa ovat olleet voimakkaimmin edustettuina esikaupunkiväestön keskuudessa. Etenkin senjälkeen kuin maalaiskunnan verotus on alkanut muodostua suhteellisen raskaaksi, ovat nämä jakopyrkimykset tulleet tässä asujamistossa varsin voimakkaiksi. Esikaupunkiväestön taholta valitetaan, kuten aina tällaisissa tapauksissa, että kunnan tuloja ja nimenomaan esikaupunkialueelta koottuja verovaroja ei suhteellisesti käytetä esikaupunkialueen hyväksi. Valitus onkin varsinkin aikaisempia oloja silmälläpitäen oikeutettu. Taloudellisesti edullisina vuosina, jolloin työttömyyttä on ollut vähän ja köyhäinhuoltoavustus on ollut säännönmukainen, on esikaupunkialueelta saatuja verovaroja ilmeisesti voitu käyttää kunnan muun osan menojen rahoittamiseen. Esimerkiksi vielä v. 1931, jolloin pula-aika jo jonkun verran tuntui kunnan oloissa, määrättiin koko nyt puheenaolevalta alueelta kunnallisenä tuloverona suoritettavaksi 1,530,993 markkaa, mikä oli 41.5 % kunnassa sinä vuonna verotuksella koottavasta määrästä, Smk. 3,687,310: —. Veronkannossa sekä verorästeinä on v:n 1934 loppuun kertynyt tämän vuoden veroja kaikkiaan Smk. 1,134,851: 65, josta veronkannossa 947,406 markkaa ja rästikannossa Smk. 187,445: 65. Tästä osasta kuntaa todella kertyneet verotulot olivat mainitun vuoden kaikkiaan kertyneistä veroista 39.7 %. Mitä taas tämän alueen kunnalle aiheuttamiin menoihin v. 1931 tulee, niin nousivat ensinnäkin kunnan omat menot tämän alueen kansakouluista Smk:aan 87,458: 95, mikä oli vain 29.7 % kunnan omista kansakoulumenoista. Alueen suhteellinen osuus kunnan terveyden- ja sairaanhoitomenoista oli vieläkin pienempi siitä päättäen, että kunnallissairaalassa sanottuna vuonna hoidetuista kunnan jäsenistä vain 12.6 % oli tältä alueelta ja näitten potilaiden hoitopäivien luku oli vain 17.4 % kunnan jäsenten hoitopäivien kokonaismäärästä. Seuraavina vuosina on tämä prosenttiluku ollut vieläkin pienempi. Muut kunnan sairaanhoitomenojen jakaantumista valaisevat luvut ovat pääpiirteissään samanlaiset. Köyhäinhoitomenojen jakaantumisesta on, kuten aikaisemmin on huomautettu, melkein mahdotonta saada luotettavaa ja riidatonta kuvaa sen vuoksi, että luetteloita kunnan köyhäinhoidon nauttijoina on pidetty erittäin puutteellisesti. Tämä on sitä valitettavampaa, kun juuri köyhäinhoitomenoilla on ratkaiseva merkitys sen seikan arvostelemiseen, kumpi osa kuntaa on hyötynyt toisen kustannuksella. Arviolaskelmien avulla, joihin tässä tapauksessa täytyy turvautua, aiheutui puheenaolevana vuotena vain 30 % kunnan

köyhäinhoitomenoista tästä osasta kuntaa. Esitetyt prosenttiluvut, jotka siis koskevat maalaiskunnan tärkeimpiä ja enimmin kustannuksia vaativia hallintoaloja ovat vaikkei pienemmät kuin verotulojen jakaantumista osoittava prosenttiluku samalta vuodelta. Tämä tukee siis edelläesitettyä käsitystä, että tämän alueen väestöllä on ollut aihetta katsoa saaneensa suorittamistaan veroista suhteellisesti liian vähän etuja.

Tässä kosketeltu taloudellinen suhde esikaupunkialueen ja kunnan muun osan välillä vaihtelee, kuten myös mainittiin, taloudellisten suhdanteiden mukana. Edellä esimerkkinä käytetyn v:n 1931 jälkeen on pula-aika ilmeisesti muuttanut suhdetta esikaupunkialueelle epäedullisempaan suuntaan. Esikaupunkiväestöstä, joka työmahdollisuuksista enemmän riippuvaisena kuin kunnan muun osan maataloudesta toimeentulonsa saava väestö, on pulavuosina suurempi osa ollut pakotettu turvautumaan köyhäinhoidon apuun kuin parempina aikoina. Samoin vaatii työttömyyden lieventämisen varatöiden avulla työttömyyskausina esikaupunkialueella suhteellisesti suurempia menoja kuin muussa osassa kuntaa. Pulavuodet ovat siten ilmeisesti jossain määrin tasoittaneet epäsuhdetta esikaupunkialueelta koottujen verojen ja tämän alueen hyväksi uhrattujen varojen välillä. Jos pitempiä ajankohtia pidetään silmällä, muodostuneen kuva kuitenkin sellaiseksi, että kunnan muu osa jossain määrin hyötyy tältä alueelta saatavista verotuloista. Tästä johtuneekin, että maalaiskunta aikaisemmin on jyrkästi vastustanut tämän esikaupunkialueen erottamista kunnasta.

Asiain näin ollen on myönnettävä oikeaksi eräs toinen esikaupunkialueen väestön taholta esitetty valitus nykyisen olotilan johdosta, se nimittäin, että tältä alueelta kertyviä verotuloja ei käytetä tämän alueen erikoisluonteesta kaupunkimaisena huvilaja omakotiasutuksena johtuviin erikoistarpeisiin, lähinnä asutuksen järjestelykustannuksiin, palotoimeen ja katuvalaistukseen. Todella vasta aivan viime vuosina on kunta varatöiden avustamisen muodossa käyttänyt jonkun verran varoja tämän esikaupunkiasutuksen järjestelyä tarkoitaviin töihin.

Näissä oloissa on kysymyksessäolevan esikaupunkialueen asemakaavallinen y.m. sen kaupunkimaisesta luonteesta aiheutuva järjestely jäänyt kokonaan sen alottelaisuuden ja niitten taloudellisten uhrausten varaan, joita tämän alueen väestö itse on kyennyt aikaansaamaan. Se, mitä tässä kohden on saatu toimeksi, on kuitenkin toistaiseksi varsin vähäistä. Aikaisemmin on jo mainittu tärkeimmät toimenpiteet. Leppävaaran aseman eteläpuolella oleva alue on julistettu taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Sen alueella on, tosin ei yhdyskunnan vaan asianomaisen maanomistajan toimesta ja kustannuksella, mutta kuitenkin yhdyskunnan nimissä hankittu vahvistus kahdelle rakennussuunnitelmalle. Yhdyskunnan alueella on myöskin osaksi yhdyskunnan ja asianomaisen maanomistajan yhteistoiminnassa ja maalaiskunnan avustuksella rakennettu eräitä pääteitä, mutta tiekysymys on kuitenkin pysyväisellä tavalla järjestämättä. Yhdyskunta ylläpiti alkuaan tievalaistusta tärkeimmillä teillä, mutta v:sta 1931 alkaen on se siitä luopunut. Tievalaistus on nyt sen varassa, mitä asukkaat itse vapaaehtoisesti kustantavat. Leppävaaran aseman kohdalla radan pohjoispuolella oleva suuri asutus on sensijaan järjestämättä muussa suhteessa, paitsi että aikaisemmin mainittu tiekunta pitää kunnossa tiet Leppävaaran ja Bergansin alueella. Kilon asemanseudulla ei ole aikaansaatu muita järjestelytoimenpiteitä, kuin ne vähäiset parannukset tieoloissa, mitkä ovat syntyneet tavallisia maalaiskunnan alueella esiintyviä kyläteitä rakennettaessa. Näitä kaikkia järjestelytoimenpiteitä ei kuitenkin voida pitää muuta kuin aivan vaatimattomina alkuina olojen kaupunkimaiseen järjestelyyn. Tosiasiallisesti on suurin osa aluetta edelleen kokonaan järjestämättä lainsäädännönkin edellyttämällä tavalla. Muutosta nykyiseen asiantilaan ei ilmeisesti voida aikaansaada niin kauan kuin tämä esikaupunkialue kuuluu maalaiskuntaan.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 2 §:n mukaan voidaan kunnallista jaoitusta muuttaa m.m. »jos siten edistetään tai helpoitetaan kunnallisten tehtävien täyttämistä», »jos muutos on omiaan huojentamaan tai tasoittamaan kunnallisia rasituksia tai muuten edistämään yhteiskunnallista tai taloudellista kehi-

tystä», tai »jos voimassaoleva jaoitus aiheuttaa epätydyttäviä esikaupunkioita, ehkäisee kunnallista kehitystä — — — taikka muuten havaitaan sopimattomaksi».

Edelläesitetty selvitys Espoon maalaiskunnan oloissa vallitsevasta tilanteesta on osoittanut, että kaikki tässä mainitut lain määräämät edellytykset jaoitusmuutoksen toimeenpanemiselle ovat olemassa.

19. ALUEEN MÄÄRITTELY.

Siitä, mikä alue olisi erotettava Espoon maalaiskunnasta, on eri ehdotuksia olemassa.

Toisessa selvitysmiehen käsiteltäväksi lähetetyistä aloitteista, nimittäin Albergan taajaväkisen yhdyskunnan lokakuun 1 päivänä 1926 päivätyssä esityksessä valtioneuvostolle, on ehdotettu, että Albergan taajaväkisen yhdyskunnan alue, siis vain Leppävaaran asemanseudun radan eteläpuolella oleva osa, erotettaisiin.

Toisessa samoin selvitysmiehelle lähetetyssä aloitteessa, nimittäin Espoon maalaiskunnan kesäkuun 1 päivänä 1933 päivätyssä esityksessä valtioneuvostolle, on taas ehdotettu, että Espoosta olisi erotettava koko Leppävaaran asemanseutu ja että siihen luettaisiin koko Suur-Huopalahden kylä, Bredvikin ja Hagalundin yksinäiset verotilat sekä Mäkkylän sotilasvirkatalo ynnä siitä erotetut tilat sekä osa Tarvon saarta jakamattomine vesialueineen.

Senjälkeen kuin jälkimmäinen esitys tehtiin, mikä esitys, kuten aikaisemmin on osoitettu, alkuaan on lähtenyt Albergan yhdyskunnan valtuuston asettamasta neuvottelukunnasta ja jota myös koko Leppävaaran asemanseudun edustajat Espoon maalaiskunnan valtuustossa yksimielisesti ovat kannattaneet, lieene katsottava, että ehdotus yksinomaan Albergan taajaväkisen yhdyskunnan alueen erottamisesta on rauennut. Ainoastaan yhdyskunnan erottaminen olisi muutenkin asiallisesti ollut mahdotonta hyväksyä. Esitystä ei tosin ole peruutettu, mutta ehdotuksella ei enää ole todellisuuspohjaa. Päätettäessä kunnan alueen uudestaanjärjestelystä on tämä esitys jätettävä raukeamaan.

Myöskin Espoon maalaiskunnan ehdotusta erotettavan kunnan osan alueeksi ei voida sellaisenaan asettaa jaoitusmuutoksen pohjaksi.

Ehdotuksen mukaan tulisi Kilon asemanseudun asutus edelleen jäämään Espoon maalaiskuntaan kuuluvaksi. Jaoitusmuutos jäisi näin toteutettuna puolinaiseksi. Aivan samat syyt, jotka puoltavat Leppävaaran asemanseudun erottamista, vaativat myöskin Kilon asemanseudun ottamista jaoitusmuutoksen ohjelmaan. Tämäkin asutus, joka v:n 1930 väestölaskennassa todettiin 720 hengeksi ja saman vuoden henkirjoituksessa 835 hengeksi, eli melkein yhtä suureksi kuin Mäkkylän asutus ja enemmän kuin kolmas osa koko Leppävaaran asemanseudun asutuksesta, on esikaupunki-asutusta.

Jaoitusmuutosta suunniteltaessa on niin hyvin kunnallishallinnon tarkoituksenmukaisen järjestelyn kannalta kuin myös kielellisistä syistä päämääräksi asetettava, että kaikki Espoon maalaiskunnan piirissä olevat esikaupunkialueet, mikäli tämä suinkin on käytännössä mahdollista, erotetaan maalaiskunnasta. Paitsi Leppävaaran asemanseudun erottamista on vireillä myös kysymys Grankullan kauppalaan rajojen ulkopuolelle syntyneitten esikaupunkialueitten liittämisestä Grankullan kauppalaan, mikä toimenpide yhdessä Leppävaaran asemanseudun erottamisen kanssa johtaisi juuri siihen, että Espoosta jälleen muodostuisi kunta, jonka asujamisto on pääasiallisesti maanviljelijöitä.

Hallitusmuodon 50 §:n mukaan »hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikieliseksi, taikka että toiskieliset vähemmistöt niillä tulevat niin pieniksi kuin mahdollista». Myöskin tämän hallitusmuodon säännöksen huomioonottaminen vaatii Kilon aseman-

seudun erottamista Espoon maalaiskunnasta. Tämä näkökohta oli ratkaisevana myös silloin, kun kaupungin esikaupunkivaltuuskunta ja mainittu valtionkomitea suunnitteli tämän seudun vastaista asemaa maan kunnallisessa jaotuksessa. Kilon asemanseudun 702 asukkaasta v. 1930 toimitetun väestölaskennan mukaan oli 230 eli 32.8 % suomen- ja 465 eli 66.2 % ruotsinkielisiä. (Muunkielisiä 7 eli 1.0 %). Vaikka-kin ruotsinkieliset tällä alueella siis ovat huomattavana enemmistönä, on suomenkielisten lukumäärä kuitenkin siksi suuri, että jos vastaisen supistetun Espoon maalaiskunnan kielioloja tahdotaan järjestää hallitusmuodon vaatimusten mukaisesti, myös tämä osa on siirrettävä uuteen kuntaan. Uusi kunta tulee kaikissa oloissa sellaiseksi kaksikieliseksi kunnaksi, jossa suomi on enemmistön kielenä.

Vastaisen järjestämättömän esikaupunkiasutuksen ehkäisemisen kannalta ei ole ajateltavissa, että Kilon asemanseutu, joka pääliikenneväylien varrella sijaitsee Leppävaaran asemanseudun ja Grankullan kauppalan itärajan välillä, jäisi edelleen maalaiskunnan osaksi. Maantieteellisesti jäisi tämä Kilon seutu maalaiskunnan muista osista sangen eristettyyn asemaan ja kiertäisi kapeana vyöhykkeenä Grankullan kauppalaan. Kun asutusta ryhdyttäisiin sekä Leppävaaran että Grankullan puolella asemakaavallisesti järjestämään ja rakennustarkastusta ankarammin harjoittamaan, hakeutuisi järjestämätön asutus varmaankin entistä voimakkaammin tälle joko täysin järjestämättä jäävälle tai ainoastaan rakennussuunnitelman varaan jäävälle alueelle.

Kilon asemanseudun asutus on vanhoista ajoista läheisesti liittynyt Leppävaaran asemanseudun asutukseen. Onhan, kuten aikaisemmin on mainittu, Kilon, Klobbskogin ja Konungsbölen eräillä tiloilla edelleenkin jakamattomiakin vesialueita Iso-Huopalahdessa ja Laajalahdessa Leppävaaran asemanseudun eräitten tilojen kanssa. Myöskin nykyinen esikaupunkiasutus liittyy luonteeltaan lähemmin Leppävaaran asemanseudun vastaavaan asutukseen kuin Espoon maalaiskunnan muuhun asutukseen. Tosin on esikaupunkiasutus Kilon aseman ympäristöllä sikäli syntynyt itsenäisesti Leppävaaran asutuksesta riippumattomasti, että sen liikennekeskuksena on ollut Kilon asema, ja myös on asianlaita niin, että jonkun verran rakentamatonta aluetta vielä on Leppävaaran ja Kilon esikaupunkiasutusten välillä, mutta on vain ajan kysymys, milloin nämä asutukset kasvavat yhteen. Nykyään rakentamaton väli radan ja maantien varrella on rakennustoiminnalle varsin sopiva ja siten sijaitseva, että sillä on monet edellytykset ajan mittaan muodostua tämän seudun keskukseksi.

Myös useilla kunnallishallinnonkin aloilla Kilon alue läheisesti on liitetty Leppävaaran alueeseen. Niinpä kuuluvat, kuten edellä on osoitettu, Kilon seudun kylät joko kokonaan tai osaksi samoihin äänestysalueisiin sekä kansakoulu- ja köyhäinhuoltopiireihin kuin Leppävaaran asutus. Albergan ruotsinkielisen kansakoulupiirin alakoulu sijaitsee sitäpaitsi Kilon kylän puolella, yläkoulun ollessa sen lähellä Suur-Huopalahden kylässä. Kilon jättäminen Espoon maalaiskuntaan, kun Leppävaaran alue kunnasta erotetaan, aiheuttaisi nykyään verrattain luonnollisten ja taloudellisesti edullisten piirien jakoja ja myös m.m. sen, että Kilolle ja Leppävaaralle yhteiset kansakoulut olisi edelleen pidettävä yhteisinä tai että Kiloa varten olisi ryhdyttävä heti rakentamaan uusia koulutaloja, mikä muuten ei olisi tarpeen.

Kunnallistaloudelliseltakin kannalta on välttämätöntä uuteen kuntaan siirtää myös Kilon seutu. Jos nimittäin uuden kunnan muodostaisi vain Leppävaaran asemanseutu, tulisi tämä kunta tuskin taloudellisesti riittävän voimakkaaksi. Uuden kunnan hallintokustannusten jakamiseksi riittävän laajan veronmaksajapiirin osalle on välttämätöntä, että Kilon asemanseudun suhteellisen veronmaksukykyinen väestö ottaa osaa uuden kunnan verotukseen. Laskelmat tästä puolesta esitetään edempänä.

Vihdoin on huomattava, että uuden kunnan alueen määrittäminen niin, että Kilon asemanseutu myös siirtyy uuteen kuntaan, luo niinhyvin asutuksen kannalta luonnollisemman ja tosioloja paremmin vastaavan kuin myöskin puhtaasti ulkokoh-
taisesti selvemmän länsirajan uudelle kunnalle. Kilon asemanseudun nykyisen asutuksen ja Grankullan kauppalan rajan välillä on noin 1.5 km asumatonta taivalta.

Maasto on tällä välillä osaksi niin kallioista ja pintasuhteiltaan niin epätasaista, että siihen tuskin voidaan edellyttää asutusta leviävän niin kauan kuin hyvää rakennusalaa tämän seudun muissa osissa on tarjona. Tämä kallioinen metsäseutu muodostaisi pitkiksi ajoiksi eräänlaatuisen luonnollisen rajan Grankullan kauppalan ja uuden kunnan välille. Tällaista eristävää rajaa ei saada Kilon ja Leppävaaran asemanseudun välillä. Nyt rakentamattomat maat näitten asutusten välillä ovat hyvää peltomaata ja asutukselle varsin sopivaa, jotapaitsi ne asemaltaan, kuten on mainittu, ovat näitten asutusten kehityksen kannalta varsin keskeisiä. Kunnanraja, joka kulki Suur-Huopalahden kylän nykyistä länsirajaa pitkin Konungsbölen, Kilon ja Klobbskogin rajaa vastaan, muodostuisi senlisäksi varsin mutkikkaaksi. Kilon kartano työntyisi suurena kielekkeenä uuden kunnan keskeisiin jo nyt rakennettuihin osiin.

Kaikki tässä esitetyt näkökohdat vaativat, että Kilon asemanseutu Leppävaaran asemanseudun kunnallisen aseman uudestaanjärjestämisen yhteydessä erotetaan Espoon maalaiskunnasta ja että se myös alueellisesti luetaan Leppävaaran asemanseutuun kuuluvaksi ja liitetään edempänä ehdotettavaan uuteen kuntaan.

Myöskin Kilon asemanseudun väestön keskuudessa on sellainen mielipide laajalti vallalla, ettei Kilon asemanseutua ole jätettävä Espoon maalaiskuntaan kuuluvaksi sen jälkeen kuin Leppävaaran asutus on kunnasta erotettu. Tähän kantaan vaikuttaa ennenkaikkea pelko siitä, että tämän asemanseudun verovelvolliset joutuisivat entistä raskaamman verotuksen alaiseksi, jos tämä seutu esikaupunkialueista yksin jäisi vanhaan kuntaan. Täysin yksimielistä kantaa ei paikkakunnalla asiasta kuitenkaan liene.

Sellainenkin käsitys Kilon asemanseudun vastaisesta kunnallisesta asemasta on esitetty, että tämä osa Espoon maalaiskuntaa kunnan jakamisen tapahtuessa siirretäisiin Grankullan kauppalaan kuuluvaksi. Tämä ajatus lienee syntynyt lähinnä sen johdosta, että verotus Grankullan kauppalaan on suhteellisen alhainen. Grankullan kauppalaan kuuluessaan pääsisivät Kilon asemanseudun asukkaat, niin arvellaan, pienemmillä kunnallisveroilla kuin yhdessä Leppävaaran kanssa uuteen kuntaan kuuluvina. Tätä perustetta ei kuitenkaan voida pitää riittävänä kysymyksen ratkaisemiseksi tällä pohjalla. Kun sen lisäksi useimmat niistä eduista, mitkä liittyvät Kilon asemanseudun käsittelemiseen yhdessä Leppävaaran kanssa, jäisivät saavuttamatta tai puolinaisiksi, ei voida lähteä suunnittelemaan jaoitusmuutosta tässä mainitulla pohjalla.

Mitään mahdollisuuksia muodostaa Kilon asemanseutua itsenäiseksi kunnaksi ei toistaiseksi ole olemassa.

Puhuttaessa edellä Kilon asemanseudusta on tarkoitettu Kilon ja Konungsbölen yksinäistaloja sekä Klobbskogin kylää kokonaisuudessaan ynnä Bölskärin ja Kvarnängenin alueita, eikä vain niitä osia näistä kylistä ja tiloista, jotka sijaitsevat aseman välittömässä läheisyydessä ja joissa on esikaupunkiasutusta. Nämä kylät ja yksinäistalot olisi siis erotettava Espoon maalaiskunnasta kokonaisuudessaan. Tämän kautta tosin jonkun verran sellaista maata, jota edelleen käytetään maataloudellisiin tarkoituksiin, siirtyisi uuteen kuntaan. Riittävää aihetta ryhtyä kysymyksessä olevia tiloja jakamaan niin, että maataloudellisesti käytetyt osat edelleen jäisivät Espoon maalaiskuntaan, ei kuitenkaan ole olemassa. Näin käytettyä maata on lopulta suhteellisen vähän ja tärkeimmät osat näistä, nimittäin Kilon kartanon viljelysmaat, sijaitsevat siten, että ne ovat esikaupunkiasutukselle varsin alttiit. Harkintamahdollisuuksia olisi korkeintaan Klobbskogin kylän eteläosassa oleviin maihin nähden, mutta täytyy näittenkin jättämiseen nähden Espoon maalaiskuntaan niitten vähäisyyden takia tulla kielteiseen tulokseen.

Ehdotuksesta, että yllämainitut Kilon asemanseudun kylät ja yksinäistilat kokonaisuudessaan liitetään uuteen kuntaan, on kuitenkin aihetta tehdä eräs poikkeus. Sen toteuttaminen on kuitenkin riippuvainen Grankullan kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestelystä. Siinä tapauksessa, että Smedsbyn

kylä liitetään sanottuun kauppalaan, on mahdollista ja perusteltua aihetta hyväksyä eräs Grankullan Saviteollisuus O.Y:n toukokuun 5 päivänä 1934 valtioneuvostolle tekemä esitys aikaisemmin mainitun Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸ Klobbskogin kylässä, -nimisen tilan siirtämisestä Grankullan kauppalaan. Asiaa käsitellään tarkemmin Grankullan liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö n:o 16). Mainittakoon tässä kuitenkin, että tällä tilalla oleva teollisuuslaitos, sanotun yhtiön keramiikkitehdas, on sekä liikenneyhteyksiltään että taloudellisesti erillään Kilon asemanseudun asutuksesta. Liikkeen johto ja henkilökunta asuvat Grankullan kauppalassa tai siihen liitettäväksi ehdotettavalla alueella, ja kauppalan alueen laajennuksen jälkeen tulisi puheenaoleva teollisuustontti välittömästi rajoittumaan kauppalan alueeseen.

Aikaisemmin mainittuun Espoon maalaiskunnan valtuuston ehdotukseen uudeen kunnan alueeksi on siis välttämätöntä tehdä sellainen muutos, että uuteen kuntaan siirretään Kilon ja Konungsbölen yksinäistalot, Klobbskogin kylä kokonaisuudessaan, lukuunottamatta Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸, -nimistä tilaa, sekä ne Pappilasta erotetut tilat, mitkä muodostavat Bölskärn-nimisen alueen, ja ne Kvarnbyn kylään Pätis- ja Pellis-nimisiin tiloihin kuuluvat tilat, mitkä muodostavat Kvarnängenin alueen.

Toinenkin oleellinen muutos maalaiskunnan ehdottamaan alueeseen nähden on selvitysmiehen mielestä välttämätön. Tämä muutos koskee alueen koko eteläosaa eli Hagalundia. Ehdotus, että Hagalund Leppävaaran asemanseudun kunnallista asemaa uudestaan järjestettäessä luettaisiin ehdotettuun uuteen Leppävaaran kuntaan, on syntynyt ennenkuin n.s. Jorvaksen tie oli olemassa. Senjälkeen kuin tämä tie on valmistunut, on Hagalundin asema kaupunkiin nähden kokonaan muuttunut. Alue on nyttemmin joutunut niin välittömään liikenneyhteyteen kaupungin kanssa, että sen liittäminen kaupunkiin näyttää ainoalta oikealta ratkaisulta. Selvitysmiehen ehdotus esitetään Hagalundin aluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö n:o 15).

Espoon maalaiskunnasta olisi siis tässä yhteydessä erotettava vain Suur-Huopalahden kylä kokonaisuudessaan, Bredvikin yksinäinen virkatalo, Mäkkylän yksinäinen sotilasvirkatalo, Kilon yksinäinen virkatalo, Klobbskogin kylä kokonaisuudessaan lukuunottamatta Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸, -nimistä tilaa, Konungsbölen yksinäinen verotalo, Bölskärnin ja Kvarnängenin alueisiin kuuluvat tilat sekä kaikki edellämainituista yksinäistiloista erotetut tilat ynnä ne jakamattomat vesialueet ja rauhoituspiirit Iso-Huopalahdessa ja Laajalahdessa, mitkä kuuluivat tässä mainituille kylille ja tiloille.

Näin muodosteltu alue on varsin kauniisti pyöristetty. Sen rajat ovat ehjät ja selvät. Sen pinta-ala on, Tiilimaa mukaan luettuna, 2,526.35 ha, josta maata 2,258.4 ha ja vettä 267.95 ha. Asukasmäärä olisi, jos v:n 1930 väestölaskennan tuloksia pidetään perustana, 3,453. V:n 1930 henkikirjoituksen mukaan väestö olisi 3,965 ja v:n 1933 henkikirjoituksen mukaan 3,639. Voidaan siis sanoa, että tämän alueen asukasmäärä lähivuosina tulisi olemaan 3,600 hengen vaiheilla. Espoon maalaiskunnan asukasmäärä taas tulisi olemaan noin 7,000.

Huomautettakoon tässä yhteydessä siitä, että Mäkkylän sotilasvirkatalon rajalla Helsingin maalaiskunnan puolella sijaitsevan Kånan kylän siirtäminen tähän uuteen kuntaan näyttää välttämättömältä. Kånan kylässä oleva esikaupunkiasutus on nimittäin kasvanut kiinni Mäkkylän asutukseen siten, ettei ole mahdollista aikaansaada selvää ja luonnollista rajaa näitten asutusten välille. Luonteeltaan liittyy Kånan kylä muutenkin lähemmin Leppävaaran asemanseudun asutukseen kuin muu Pitäjänmäen aseman ympäristöön syntynyt esikaupunkiasutus, joka sijaitsee kaupungin omistamalla maalla. Kånan kylä on myös vanhoina aikoina ollut läheisesti liittynyt Leppävaaran ja Kilon asemanseutujen asutukseen päättäen m.m. siitä, että Kånan kylällä, kuten on mainittu, edelleen on jakamattomia vesialueita yhdessä mainittujen seutujen tilojen kanssa. Ehdotusta, että Kånan kylä liitettäisiin tähän uuteen kuntaan, perustellaan tarkemmin Pitäjänmäen liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö n:o 6 sivut 21—24).

20. UUDEN KUNNAN HALLINTOMUOTO.

Senjälkeen kuin näin on selvitetty, mikä alue on erotettava Espoon maalaiskunnasta, on tarkemmin tutkittava, miten tämän erotettavan alueen vastainen kunnallinen hallinto on järjestettävä. Seuraavat mahdollisuudet ovat tarjona: alueen liittäminen kaupunkiin, alueen muodostaminen kauppalakunnaksi tai sen muodostaminen maalaiskunnaksi.

Suunnitelmassa, minkä Helsingin kaupungin valtuuston v. 1920 asettama esikaupunkivaltuuskunta v. 1921 esitti kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamiseksi, oli ehdotettu, että kysymyksessä oleva Leppävaaran—Kilon asemanseutu samoin kuin myös Hagalund liitettäisiin kaupunkiin. Myöskin siinä ehdotuksessa, minkä professori *Antti Tulenheimon* puheenjohtolla toiminut läänin itsehallintoa y.m. valmistava valtion komitea v. 1923 julkaisi maan uudesta lääninjaosta, oli kaupungin esikaupunkivaltuuskunnan ehdotuksen mukaisesti asetuttu tälle kannalle. Kaupunkikunnan alue oli myös tällä suunnalla määriteltävä niin, että kaupunkikunnan ja suunnitellun Helsingin käskynhaltijakunnan alueet olisivat langenneet yhteen.

Useat syyt puhuvat kieltämättä sen puolesta, että Leppävaaran—Kilon asemanseutu, kuten esikaupunkialueet yleensä, liitettäisiin kaupunkiin. Edelläesitetty selvitys tämän alueen väestöoloista osoittaa riidattomasti, että tämän alueen väestö on kaupungissa toimeentulonsa saavaa esikaupunkiväestöä. Kunnallisen jaoituksen järjestämisessä noudatettavien yleisten periaatteiden mukaan olisi siis tämäkin asutus siirrettävä kaupunkiin kuuluvaksi. Alueen asemakaavallinen järjestely ja rakennustoiminnan valvonta tulisi epäilemättä myös tehokkaammaksi ja korkeampia vaatimuksia vastaavaksi, jos alue olisi kaupungin asemakaava- ja rakennustarkastusviranomaisten johdon ja valvonnan alaisena. Selvänä voidaan myöskin pitää, että alueen väestö nauttiessaan kaupunkikunnan jäsenten oikeuksia pääsisi kuntien tärkeimpien hallintoaarojen, kuten köyhäinhoidon, sairaanhoidon ja kansakoulutoimen aloilla osalliseksi suuremmista eduista ja paremmasta hoidosta kuin mitä esikaupunkialueen oma kunnallishallinto pitkiin aikoihin voi tarjota.

Näistä näkökohdista huolimatta ei selvitysmies kehityksen ja asian nykyisessä vaiheessa katso voivansa ehdottaa alueen liittämistä nyt jo kaupunkiin. Näyttää toistaiseksi tarkoituksenmukaisimmalta luoda tämän alueen kunnallishallinnossa välitila, joka samalla kuin se poistaa pahimmat nykyään vallitsevat epäkohdat, tekee alueen liittämisen kaupunkiin vastaisuudessa olojen tehdessä tämän suorastaan välttämättömäksi, mahdollisimman yksinkertaiseksi.

Huomattava on, että ehkä tärkein syy alueen liittämiseen kaupunkiin, mikä pakotti niin hyvin kaupungin esikaupunkivaltuuskunnan v. 1920 kuin edellämainitun valtion komitean v. 1923 ehdottamaan kaupunkiin liittämistä, nimittäin pyrkimys saada kaupunkikunnan ja käskynhaltijakunnan alueet mikäli suinkin mahdollista yhtäpitäviksi, ei tällä hetkellä ole ajankohtainen. Kysymys käskynhaltijakunnan perustamisesta on ainakin toistaiseksi rauennut eikä myöskään kysymys maan lääninjaon perusteellisesta uudistamisesta, mikä kysymys myös voi vaikuttaa asiaan, sekään ole nykyään ratkaisemisvaiheessa. Tämän alueen kunnallista asemaa määriteltäessä on kuitenkin, vaikka tässä mainitut kysymykset nykyään ovat lepoasteella, sikäli otettava huomioon esitetyt suunnitelmat, että niitten toteuttamista ei alueen uudestaanjärjestelyn kautta vaikeuteta. Tämä on myöskin mahdollista, vaikka alue nyt muodostetaan itsenäiseksi kunnaksi, edellyttäen, että alueen rajat määrätään myös tätä silmälläpitäen.

Kysymyksessäoleva Leppävaaran—Kilon alue sijaitsee toistaiseksi verrattain pitkällä kaupungin nykyisestä rajasta ja siltä alueelta, jolle kaupungin asutus nykyistä asemakaavaa järjestelmällisesti laajennettaessa olisi ohjattava. Leppävaaran asema on 11 km:n ja Kilon asema 13 km:n päässä kaupungin pääasemalta. Turkuun johtavan

maantien varrella alkaa tämä alue noin 10 km:n ja loppuu noin 15 km:n kohdalla. On tuskin luultavaa, että kaupunki tämän alueen etäisyyden vuoksi lähivuosina voisi tai edes haluaisi käyttää alueen järjestämiseen sanottavasti varoja, varsinkin kun kaupunkia lähempänä olevien kaupunkiin liitettävien esikaupunkien hoito ja järjestäminen myös tulee vaatimaan menoja, ja varojen käyttäminen aluksi näihin on sekä välttämätöntä että asianmukaista.

Alueen etäisyys kaupungista aiheuttaa senkin, että myös alueen väestö lienee kaupunkiin liittämistä vastaan. Kuten edellä on esitetty, voi olla asiallista syytä siihen paikkakunnan väestön keskuudessa vallitsevaan käsitykseen, että asemakaava-, rakennus- ja terveydellisten olojen kehittäminen tulee tapahtumaan hitaammin alueen kuuluessa kaupunkiin kuin jos alueen väestö itse saisi määrätä näistä asioista. Suurempia varoja vaativiin asemakaavallisiin y.m. järjestelytöihin, m.m. vesijohdon ja viemäriverkoston rakentamiseen, itsenäinen kunta tosin ei pitkiin aikoihin tulle saamaan varoja. Alueelle voidaan kuitenkin hankkia tarpeelliset asemakaavat ja rakennustarkastus ja sitä paitsi voidaan suorittaa joukko pienempiä katu- ja tietöitä, jotka sellaisinaankin ovat hyödyllisiä ja parantavat oloja alueella. Alueen jättäminen oman kunnallishallinnon varaan merkitsee käytännössä sitä, että alueen järjestämisessä tyydytään toistaiseksi alempaan standardiin kuin mitä kaupungissa pidetään välttämättömänä. Väliasteena paikkakunnan kehityksessä voidaan tällaista tilannetta puoltaa. Kun paikkakunnan väestö ilmeisesti myös on valmis tyytymään tällaiseen järjestelyyn ja mahdollisesti vastustaakin kaupunkiin liittämistä, ei näytä olevan syytä yleisedunkaan kannalta toistaiseksi vaatia alueen liittämistä kaupunkiin.

Harkittaessa, onko alue liitettävä kaupunkiin vai onko se muodostettava itsenäiseksi kunnaksi, on erittäin vaikuttavana seikkana otettava huomioon myös se, onko itsenäisen kunnan toiminnalle olemassa riittävä taloudellinen pohja. Edelläesitetyllä tavalla rajoitetulla Leppävaaran—Kilon alueella oli v. 1931 toimitetun taksoituksen mukaan tällä alueella taksoitettuja tuloja 19,630,300 markkaa. Aikaisemmin esitetystä luvusta 20,453,400 eroaa tämä luku siis siinä, että Hagalundin alueella taksoitetut tulot on vähennetty. V. 1934 taksoitetut tulot olivat vastaavasti 12,445,600 markkaa. V. 1931 todettu veroäyrimäärä vastaa yleensä pienempien kaupunkien sekä vastaavassa asemassa olevien kauppaloitten veroäyrimäärää. V:n 1934 taksoituksessa saatu äyrimäärä laskee sensijaan huomattavasti näitten alle. Mainittakoon, että esim. Lohjan veroäyrimäärä samoina vuosina oli 260,041 ja 217,411 (asukasluku v. 1931 4,755), Seinäjoen 220,604 ja 209,582 (4,080), Keravan 249,118 ja 147,984 (4,001), Valkeakosken 143,217 ja 124,372 (3,398), Pieksämän 130,165 ja 116,157 (2,500), Haagan 181,507 ja 139,186 (2,476) ja Grankullan 166,549 ja 159,073 (1,641). Taloudellisesti edullisina vuosina tällä alueella itsenäiseksi kunnaksi muodostettuna siis tulisi olemaan taloutensa pohjana veroäyrimäärä, jota yleensä on pidetty riittävänä uusien kauppalakuntien muodostettaessa. Taloudellinen pohja on kuitenkin, kuten aikaisemmin on mainittu, heikko ja suuresti riippuvainen taloudellisen elämän vaihteluista. Vuosina 1933 ja 1934, jolloin pula-aika ja työttömyys olivat ankarimmillaan olisi tällä alueella tuskin ollut mahdollisuuksia ilman valtion tukea tulla toimeen itsenäisenä kuntana. Kun taksoituksen tulokset kuitenkin aikaisemmilta vuosilta ovat olleet suhteellisen edulliset, voidaan ehkä edellyttää, että tämän alueen taloudellinen pohja sen jälkeen kuin pula-aika alkaa olla sivuutettu, tulee kohoamaan. Noudattamalla alkuvuosina suurta pidättyväisyyttä uuden kunnan taloudenhoidossa, voitaneen välttää verorasituksen muodostumista ylivoimaiseksi. Edempänä esitettävät laskelmat uuden kunnan menoista ja tuloista osoittavat, että veroäyryltä kannettava määrä voidaan pysyttää noin 9 markassa. Riittävää aihetta vaatia alueen liittämistä jo nyt kaupunkiin sillä perusteella, että uusi kunta muodostuisi taloudellisesti liian heikoksi, ei siis ole olemassa. Huomioottaen pula-ajan vuoksi tapahtuneen verotettavien tulojen alenemisen olisi kuitenkin varovaisinta siirtää uuden kunnan toiminnan aloittaminen vuoden 1937 alkuun.

Selvitysmies tulee näinollen siihen tulokseen, että toistaiseksi voidaan luopua ajatuksesta liittää Leppävaaran—Kilon asemanseutu kaupunkiin. Tästä seuraa, että alue on muodostettava itsenäiseksi kunnaksi.

Esityksessä, jonka Espoon maalaiskunnan valtuusto on tehnyt Leppävaaran asemanseudun erottamisesta maalaiskunnasta, on ehdotettu, että muodostettava uusi kunta tulisi maalaiskunnaksi. Ehdotus nojautuu Leppävaaran asemanseudun asujamiston kokouksessa toukokuun 5 päivänä 1929 pidetyn yleisen kokouksen asettaman neuvottelukunnan mietintöön, jota aikaisemmin on selostettu. Maalaiskuntamuotoa perustellaan tässä mietinnössä pääasiallisesti viittaamalla siihen »huomattavaan tuottamattomain kustannusten aivan hyödyttömään eroon», mikä on olemassa kauppalan ja maalaiskunnan hallintokustannusten välillä. Kauppalan hallintokustannuksista puhuttaessa lienee lähinnä ajateltu kustannuksia kauppalanjohtajan palkkaamisesta. Neuvottelukunta laski nämä lisämenot 33,000 markaksi.

Tällaiselle näkökohdalle ei kuitenkaan voi antaa ratkaisevaa merkitystä hallintomuotoa valittaessa. Kysymyksessäoleva lisämeno on, vaikkapa se olisi suurempikin kuin edellä on mainittu, siksi vähäpätöinen, ettei sillä ole sanottavaa vaikutusta verorasitukseen. Veroäyriältä kannettavaan määrään se voi vaikuttaa 25—30 penniä. Asiaa on arvosteltava toiselta kannalta.

Pääkysymys on, voidaanko maalaiskuntamuotoa pitää sopivana hallintomuotona, kun kaupunkimainen asutus on saanut niinkin suuren laajuuden kuin tässä tapauksessa on asianlaita.

Mainituissa Leppävaaran neuvottelukunnan mietinnössä edellytetään, kuten päämietinnössä esitetystä selostuksesta ilmenee, että jos uusi kunta muodostetaan maalaiskunnaksi, sen piiriin perustetaan kolme taajaväkistä yhdyskuntaa. Nämä olisivat Albergan nykyinen taajaväkinen yhdyskunta, Leppävaaran taajaväkinen yhdyskunta, johon luettaisiin Leppävaaran ja Bergansin tilat, sekä Mäkkylän taajaväkinen yhdyskunta. Jos kunnan alueeseen tulisi kuulumaan myöskin Kilon asemanseutu, olisi tämäkin alue saman ohjelman mukaisesti julistettava taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Samoin kai olisi, siinä tapauksessa, että Kānalan kylä liitettäisiin tähän kuntaan, myöskin tämä julistettava taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Tällaisia yhdyskuntia tulisi siis kunnan piirissä olemaan neljä tai viisi, ja koko kunta jakaantuisi näitten yhdyskuntien kesken. Tällaisen järjestelyn tarkoituksena olisi, kuten mietinnöstä selviää, että kunkin eri asutusryhmän väestö vastaisi oman alueensa järjestelykustannuksista, nämä kustannukset kun olisi perittävä kunkin yhdyskunnan erikoisveroina. Erikoisesti on tällöin ajateltu, että Albergan nykyisen taajaväkisen yhdyskunnan asujamisto vapautuisi kustannuksista muitten yhdyskuntien olojen järjestämisestä. Perusteluna useitten eri yhdyskuntien muodostamiselle on myös esitetty, että asemakaavalliset y.m. järjestelytoimenpiteet helpottuisivat, jos kukin yhdyskunta olisi neuvotteluissa oman alueensa maanomistajain kanssa. Kunnan jako yhdyskuntiin on tätä silmälläpitäen myös ehdotettu tehtäväksi siten, että kullakin yhdyskunnalla olisi omat maanomistajansa.

Näin suunniteltua kunnallishallinnon järjestelyä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eikä hyväksyttävänä. Jo se, että suhteellisen pienen kunnan alueella toimisi useita taajaväkistä yhdyskuntaa, on huomattava organisatorinen heikkous. Kukin yhdyskunta muodostuisi sekä taloudellisesti että henkisesti liian heikoksi voidakseen suorittaa ne järjestelytyöt, joitten hoitoa ja rahoittamista varten kunta juuri on erotettava Espoon maalaiskunnasta. Kokemukset Albergan taajaväkisen yhdyskunnan toiminnasta tukevat tätä käsitystä ja kuitenkin on tämä yhdyskunta se, jolla olisi parhaimmat toimintamahdollisuudet. Vaikka kukin tässä puheenaoleva asutusryhmä alkuaan onkin syntynyt itsenäisesti toisistaan riippumatta, ovat ne vähitellen jo niin kasvaneet yhteen ja tulevat sitä vastaisuudessa vielä enemmän tekemään, että näitten asemakaavoittamisen johdon tulee olla keskitettyä. Vielä rakentamattomat osat nykyisten asutusryhmien välillä ovat, kuten aikaisemminkin on mainittu, tämän seudun

vastaista keskustaa, ja on tällaisina asemakaavallisesti käsiteltävä. Jo tämänkin vuoksi on välttämätöntä, että koko tämän seudun asemakaavatoiminta käsitellään kokonaisuutena. Mutta keskitys tuottaa ennenkaikkea sen edun, että asemakaavatoimen samoin kuin rakennustarkastuksen hoitoa varten voidaan palkata riittävän pätevät työvoimat. Tosin voidaan ainakin teoreettisesti ajatella sellaista järjestelyä yhdyskuntamuodon pohjalla, että kaikkien neljän tai viiden yhdyskunnan rakennustarkastajaksi otettaisiin sama henkilö, jolloin tälle henkilölle ehkä voitaisiin varata tyydyttävät palkkaedut, mutta tällainen järjestely on aiheettoman monimutkainen. Kunnan jäsenten kannalta tällä järjestelyllä olisi sekin etu, että yhdyskunnat itse pääsisivät suorittamasta rakennustarkastajan palkkaa, koska tällaisen rakennustarkastajan palkan, milloin hänen tulonsa toimituspalkkioista eivät ole riittävät, suorittaa valtio. Siihen nähden, että asutus jo on saavuttanut huomattavan laajuuden ja alueen väestön veronmaksukyky kestää rakennustarkastuksesta mahdollisesti aiheutuvan raskauden, on valtiolla tuskin syytä suosia tällaista järjestelyä.

Mahdollista on, että uuden kunnan hallintomuotoa ja kunnan jakamista taajaväkiin yhdyskuntiin aikoinaan suunniteltaessa, ei riittävää huomiota kiinnitetty siihen, että rakennussuunnitelmien aikaansaaminen eri asutusalueita varten oli oleva mahdollista, vaikka asianomaista asutusryhmää ei olisi julistettu taajaväkiseksi yhdyskunnaksi. Senjälkeen kuin mainitun neuvottelukunnan mietintö valmistui, onkin tosin maaherran toimesta pantu vireille kysymys rakennussuunnitelman laatimiseksi Leppävaaran aseman ympäristöllä sijaitsevia osia varten, kuten aikaisemmin on todettu. Tätä tietä on kylläkin mahdollisuuksia saada aikaan rakennussuunnitelma samoin kuin rakennustarkastaja. Tällä pohjalla ja yleistä tielainsäädäntöä soveltamalla voidaan myös tielotkin kehittää määrätyle asteelle. Voidaan nimittäin, kuten sekä Albergan taajaväkisen yhdyskunnan piirissä että Harakan ja Leppävaaran esikaupunkialueilla on tapahtunut, muodostamalla tiekuntia saada jo olemassaolevien teiden kunnossapito järjestetyksi siten, että kunnossapitokustannukset jaetaan tien käyttäjien kesken. Siinä tapauksessa, että nämä lainsäätäjän tarjoamat mahdollisuudet rakennussuunnitelmien laatimiseksi ja tiekysymyksen järjestämiseksi ilman taajaväkiä yhdyskuntia ovat olleet uuden kunnan hallinnon suunnittelijoille tunnetut, on ehkä, kuten useinmainitun neuvottelukunnan mietinnöstä voidaan päätellä, ehdotus kunnan alueen jakamisesta taajaväkiin yhdyskuntiin aiheutunut siitä, että on katsottu sittenkin helpommaksi ja yksinkertaisemmaksi järjestää katujen ja teitten rakentaminen ja ylläpitäminen sekä muut rakennussuunnitelman toteuttamisesta johtuvat työt yhdyskunnan toimesta ja sen kustannuksella. Kieltämättä näin onkin jossain määrin asianlaita. Katu- ja tiekysymyksen järjestämisen kannalta on kuitenkin niinhyvin taajaväkisen yhdyskunnan hallintomuodolla kuin menettelyllä, joka perustuu tavalliseen maaseudun rakennussuunnitelmaan ja tiekuntiin, huomattava puute, mikä ratkaisevasti vaikuttaa sekä katu- ja tiekysymyksen järjestelyyn että lopulta myös uuden kunnan hallintomuodon valintaan.

Kauppalamuodon käytäntöönottamisesta uuden kunnan hallinnossa on nimittäin se varsin huomattava etu, että maanomistajat, siis uuden kunnan alueella toimivat suuret maakeinotteluyhtiöt ja muut suuret maanomistajat, lain mukaan voidaan velvoittaa korvaamaan kunnalle katumaan lunastukset, katujen rakentamiskustannukset ja mahdollisesti tarvittavien viemärien rakentamiskustannukset. Näissä kohdin on kauppalassa noudatettava samoja asemakaavalain määräksiä, mitkä ovat kaupunkieihinkin nähden voimassa.

Sekä asemakaavojen laatiminen että varsinkin kustannuskysymys tulee tämän kautta ensinnäkin huomattavasti yksinkertaisemmaksi hoitaa, kuin jos kunta pysyy maalaiskuntana. Koska maanomistaja silloin, kun kunta on maalaiskuntana, ei sen pitemmälle kuin tielaissa tien käyttäjiin nähden on säädetty, ole velvollinen ottamaan osaa katu- ja tiekustannuksiin ja maan luovuttamiseen katuja ja teitä varten, on kustannuskysymykset aina, milloin maanomistajat tahdotaan saada kustannuksista

osallisiksi, neuvottelujen avulla sovittava ja maanomistajat suostutettava vapaaehtoisin sitoumuksiin. Tällaiset neuvottelut käyvät useimmiten varsin pitkällisiksi ja niitten tulokset vähäisiksi, kuten Albergan taajaväkisessä yhdyskunnassakin usein on todettu. Yhdyskunnan asemakaava- ja rakennusolojen kehitys jää tässä tapauksessa myös viime kädessä maanomistajan tahdosta riippuvaksi. Sen asemakaavamonopolin turvin, minkä asemakaavalaki suo myös kauppalalle, sujuvat valmistelevat neuvottelut kauppalan viranomaisten ja maanomistajain välillä paljon helpommin.

Kauppalamuoto muodostuu lopulta kunnan veronmaksajillekin huomattavasti halvemmaksi kuin maalaiskuntamuoto taajaväkisine yhdyskuntineen juuri sen edellämainitun syyn vuoksi, että maanomistaja on velvollinen korvaamaan kunnalle katu- maan lunastuksen sekä kustannukset katujen ja viemäreitten rakentamisesta. Maalaiskunnan ja taajaväkisen yhdyskunnan täytyy, jos ne haluavat lunastaa maata katuja ja teitä varten, suorittaa tästä täysi korvaus, sekä rakentaa kadut ja viemärit saamatta tämän aiheuttamista menoista mitään korvausta. Ne menojen vähennykset, mitkä tästä kunnalle ja verovelvollisille syntyvät, ovat niin huomattavat, että niiden rinnalla kauppalan hieman korkeammat hallintokustannukset eivät mitään merkitse.

Sen laskelman johdosta, että yhdyskuntamuotoa edelläesitetyllä tavalla soveltettaessa kukin asutusryhmä joutuisi vastaamaan omista järjestelykustannuksistaan, on vielä mainittava, että tällainen järjestely ei yleiseltä kannalta ole tässä tapauksessa hyväksyttävä. Taloudellisesti heikoimmat osat kuntaa jäisivät tämän kautta varsin epäedulliseen asemaan ja todennäköisesti pitkiksi ajoiksi järjestämättä. Eräänlaatuisen verotasaus on tässä yleisedun kannalta välttämätön ja se voidaankin aikaansaada kauppalamuodon avulla.

Selvitysmies tulee näillä perusteilla siihen tulokseen, että uusi kunta alun pitäen on muodostettava kauppalaksi. Jos kunta tulisi maalaiskunnaksi, jäisi se päämäärä, johon kunnallisen jaoituksen muuttamisella tässä tapauksessa pyritään, varsin tärkeiltä osin saavuttamatta.

21. KAUPPALAN NIMI.

Kun näinollen uusi kauppalakunta on muodostettava, joutuu myös harkittavaksi ja päätettäväksi, mikä nimi tälle uudelle kunnalle on annettava.

Yleisesti hyväksyttynä ja hyväksyttävänä käytäntönä on pidettävä sitä, että perustettavan uuden kunnan nimeksi otetaan jokin vanha, yleisesti tunnettu ja mikäli mahdollista uuden kunnan keskeisimmille osille kuuluva paikannimi.

Etsittäessä tämän periaatteen mukaisesti uuden kunnan alueelta kunnan nimeksi soveltuvaa paikan nimeä, tarjoutuu ensimmäisenä käytettäväksi nimi Alberg. Tämä kartanon nimi on vanha. Valtioneuvos *August Ramsayn* ilmoituksen mukaan esiintyi se asiakirjoissa ensi kerran v. 1697. Se on myös nykypolvelle yleisesti tunnettu. Tämän nimen suomenkielinen vastine Leppävaara on ruotsinkielisestä nimestä käännös ja on tehty v. 1913, kun Albergan kartano jaettiin. Leppävaara on myös nykypolvelle yleisesti tunnettu. Paikkakunnan oman väestön keskuudessa on kuitenkin, kuten aikaisemmin on mainittu, Alberg ja Leppävaara-nimityksiä kauan käytetty kahden eri alueen niminä. Ainoastaan aseman niminä ovat nämä nimitykset synonyymeja.

Samaa paikkaa tarkoittavina eroavat kuitenkin ruotsinkielinen Alberg ja suomenkielinen käännös tästä Leppävaara, liiaksi toisistaan. Suotavana on yleensä pidettävä, että kaksikielisten paikkakuntien nimet niin pitkälle kuin mahdollista ulkonaisestikin ovat samankaltaiset.

On tarjona eräs toinen paikallinen nimi, joka historiallisesti on vielä vanhempi kuin äsken mainittu ja joka täyttää vaatimuksen, että suomen- ja ruotsinkielisen nimityksen tulee ulkonaisestikin vastata toisiaan.

Uuden kunnan keskeisimmän ja laajimman kylän nimi on, kuten edellä on todettu

Suur-Huopalahti, ruotsinkielellä Stor-Hoplaks. Suur-Huopalahti—Stor-Hoplaks nimitystä on käytetty vastakohtana Pikku-Huopalahti—Lill-Hoplaks nimelle, mikä oli Helsingin maalaiskunnassa olleen, nyttemmin Helsingin kaupungin ja Haagan kauppalan kesken jaetun naapurikylän nimi. Suomenkielinen nimi Huopalahti on kuitenkin alkuaan ollut toinen. Professori Väinö Voionmaan tutkimusten mukaan on Huopalahden alkuperäinen suomenkielinen nimi Haapalahti. Haapalahden nimi esiintyy tämän paikkakunnan nimenä 1500-luvulta olevissa kartoissa ja on ilmeisesti paikkakunnan vanhin nimi, joka on peräisin niiltä esihistoriallisilta ajoilta, jolloin hämäläiset harjoittivat täällä merikalastusta. Ruotsinkielinen nimi Hoplaks on väännös tästä nimestä ja nykyään käytetty suomenkielinen nimi Huopalahti vuorostaan väännös Hoplaks-nimestä. Huopalahti ja Hoplaks-nimillä ei ole asiallista sisältöä.

On siis tarjona tilaisuus palauttaa käytäntöön ikivanha kaunisointuinen suomenkielinen paikan nimi Suur-Haapalahti. Sen ruotsinkielisenä vastineena voidaan säilyttää nykyinen Stor-Hoplaks. Tätä nimitystä vastaan puhuu tosin se, että itäisen naapurikunnan ja myös erään lähiseudun aseman nimi on Huopalahti—Hoplaks, mistä käytännössä voisi aiheutua sekaannusta. Tähän voidaan kuitenkin huomauttaa, että nykyinen Huopalahden kunta tulee, jos selvitysmiehen ehdotus hyväksytään, kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestämisen yhteydessä, lakkaamaan. Mitä taas mainittuun aseman nimeen tulee, niin on se nykyäänkin epäasianmukainen sikäli, että asema ei edes sijaitse Huopalahden kunnassa, vaan Haagan kauppalassa. Senjälkeen kun Huopalahden kunta on lakkautettu, olisi aihetta sekä asiallisista että kielellisistä syistä ottaa tämän aseman nimikysymys tarkistettavaksi. Jos käytännössä osoittautuisi, että Suur-Haapalahti ja Huopalahti-nimien käyttö aiheuttaisi sekaannusta, olisi aseman nimikysymystä ratkaistaessa tälle asemalle valittava toinen nimi ja Alberga-Leppävaaran aseman nimeksi otettava kauppalan uusi nimi.

Alberga—Leppävaara-nimen hylkäämistä uuden kauppalan nimeä valittaessa voi perustella myös siltä kannalta, että Kilon asemanseudun asukkaat ehkä vieroksisivat tätä naapuriaseman nimeä yhteisen kunnan nimenä ja olisivat halukkaammat omaksumaan toisen vähemmän epäedullisia mielikuvia herättävän nimen.

Näihin näkökohtiin viitaten selvitysmies siis ehdottaa, että muodostettavan uuden kauppalan nimeksi määrättäisiin **S u u r - H a a p a l a h t i — S t o r - H o p l a k s**.

22. VÄLINSELVITYKSESSÄ KÄYTETTÄVÄ YLEINEN JAKO-PROSENTTI.

Espoon maalaiskuntaa jaettaessa on tarpeellista toimeenpanna kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 4 §:ssä edellytetty välinselvitys uuden kauppalakunnan ja supistetun maalaiskunnan välillä. Kaikesta siitä päättäen, mikä on ilmennyt omaisuuden jakokysymystä alustavasti käsiteltäessä ja josta edempänä tehdään selkoa, ei yksimielisyyttä taloudellisessa välinselvityksessä voida aikaansaada asianomaisten kesken, minkä vuoksi selvitysmiehen on laadittava oma ehdotuksensa välinselvitykseksi.

Ensiksikin on määrättävä ne yleiset suhdeluvut, joita kunnan varojen ja velkojen jakamisessa on pidettävä perustana eli n.s. yleinen jakoprocentti.

Aikaisemmin on jo mainittu, että kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 6 §:n mukaan omaisuuden ja myös sitoumusten jakamisen perusteena voidaan ensi sijassa käyttää kunnan osien pinta-alaa, asukaslukua tai veronmaksukykyä. Käytännössä on yleisimmin perusteena ruvettu käyttämään veronmaksukykyä. Tällöin on veronmaksukyky tavallisesti laskettu kunnan osien alueelta joittenkin viime vuosien aikana verotettujen kunnan jäsenten veroäyrien keskimäärän nojalla. Toisinaan on

näin saatua suhdelukua tarkistettu huomioonottamalla poistettujen verojen määrä, jos erotus eri alueilta maksettavaksi pantujen verojen poistoprosentin välillä on ollut erikoisen suuri.

Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa päästään myöskin ilmeisesti suurimpaan oikeudenmukaisuuteen ja kohtuuteen käyttämällä veroäyrien keskimäärän osoittamaa veronmaksukykyä perusteena. Viime vuosien taloudellisen elämän suurten vaihteluiden vuoksi on välttämätöntä laskea keskimäärä jonkun verran useammilta vuosilta kuin tavallista, esim. 5 vuodelta. Verotettavien tulojen keskimäärät vv:lta 1929—1933 ovat, kuten aikaisemmin siv. 16 esitetyistä laskelmista selviää, uuden kunnan osalta Smk. 18,475,300:— ja supistetun kunnan osalta Smk. 28,767,680:—, eli kaikkiaan Smk. 47,242,980:—. Nämä verotettuja tuloja osoittavat luvut vastaavat veroäyrien keskimäärää vv. 1930—1934 toimitetuissa taksoituksissa. Kunnan osien veroäyrien suhdeluvut ovat näin laskettaessa 39.1 % uuden kunnan ja 60.9 % supistetun kunnan hyväksi. Kun veropoistot uuden kunnan alueella ovat suhteellisesti suuremmat kuin supistetun kunnan alueelta ja uuden kunnan jäsenet siten veroillaan vastaavasti pienemmässä määrässä tosiasiallisesti ovat ottaneet osaa kunnan omaisuuden kartuttamiseen, on aihetta tarkistaa suhdelukua supistetun kunnan eduksi. On laskettu, että verojäämistä, joita ei saada perityksi, noin 60 % on uuden kunnan ja 40 % supistetun kunnan alueelta. Tarkkoja laskelmia siitä, miten paljon veroja uuden kunnan alueelta todella on karttunut, kun tämä otetaan huomioon, on useasta syystä melkein mahdotonta saada, kun poistoja viime vuosilta ei vielä ole tehty eikä lopullista häviöprosenttia siis ole voitu todeta. Kohtuullisena ja täysin riittävänä voitaneen pitää sellaista yleisen jakoprosentin tarkistusta, että suhdeluvut tulevat olemaan 35 % ja 65 %, jolloin edellinen osoittaa uuden kunnan ja jälkimmäinen supistetun kunnan osuutta.

Tällä tavoin veronmaksukyvyyn pohjalla laskettu suhdeluku ei niin suuresti kuin usein vastaavanlaisissa tapauksissa, jolloin esikaupunkiasutusta on erotettava maalaiskunnasta, eroa suhdeluvusta, joka saataisiin, jos perusteena käytettäisiin asukaslukua. Kun uuden kunnan asukasluku on noin kolmas osa jakamattoman kunnan asukasluvusta, olisi tällä perusteella laskettu suhdeluku 33 % ja 67 %.

Espoon maalaiskunnan valtuusto on esityksessä valtioneuvostolle ehdottanut jakoprosentiksi suhdelukua 3:7. Ehdotus perustuu kuitenkin siihen, että Kilon asemanseutu on laskettu supistettuun kuntaan ja Hagalund uuteen kuntaan kuuluvaksi. Kilon asemanseudun verrattain huomattava veroäyrimäärä, 30,000—35,000, vaikuttaa sen, että supistetun kunnan veroäyrimäärä ja sen nojalla myös tämän suhdeluku kohoaa.

Selvitysmies näinollen ehdottaa, että yleiseksi jakoprosentiksi määrättäisiin 35 % ja 65 %.

23. KIINTEÄN OMAISUUDEN JAKAMINEN.

Suoritettavassa välinselvityksessä on ensinnäkin jakamattoman maalaiskunnan kiinteä omaisuus jaettava.

Maalaiskunnan kunnallisista laitoksista sijaitsee, kuten aikaisemmin on mainittu, uuden kunnan alueella vain kansakouluja. Ainoastaan yhdellä näistä kouluista on käytettävänään varsinainen kiinteistö; vain Leppävaaran ruotsinkielisellä koululla omistaa nimittäin kunta sekä koulutontin että rakennukset. Koulutonttikin on lahjoituksena saatu. Leppävaaran suomenkielisellä koululla omistaa kunta ainoastaan rakennukset, koulutontin ollessa vuokratontti, joten tämä koulu ei ole kiinteistö varsinaisessa mielessä. Tämänkin koulun siirtämistä uudelle kunnalle voidaan kuitenkin selvyiden vuoksi käsitellä kunnan kiinteän omaisuuden jaon yhteydessä. Kolmas koulu, Leppävaaran ruotsinkielinen alakansakoulu, on vuokrahuoneistossa.

Kunnan kaikki muut laitokset kiinteistöineen sekä eräät finanssiomaisuuden luon-

toiset kiinteistöt sijaitsevat supistetun Espoon maalaiskunnan alueella. Tällä alueella omistaa kunta ennenmainitut kunnantalon, kunnallissairaalan, sairaalalääkärin asunnon, leikkaushuoneen, kunnalliskodin ja lastenkodin sekä 17 varsinaista kansakoulu-kiinteistöä ja yhden kansakoulurakennuksen vuokramaalla. Koulutonteista on 8 vaihtelevin ehdoin lahjoitettu kunnalle. Mainittua finanssiomaisuutta ovat Gunnarsin tila, Lahnuksen kylässä olevat metsätilat, Storeskog ja Bergstad, sekä samassa kylässä olevan ent. kansakoulun rakennukset vuokramaalla, Kockbyn kylän ent. kansakoulurakennus vuokramaalla sekä n.s. Villnäsin metsäpalsta.

Kunnan kiinteän omaisuuden sekä vuokramaalla olevien kansakoulurakennusten arvosta on useita eri arvioita olemassa, mitkä verrattain paljon eroavat toisistaan.

Vanhimmat arvot ovat ne, mitkä esiintyivät kunnan kirjanpidossa aina v:teen 1932 saakka. Vielä sen vuoden tilinpäätöksessä on kiinteistöjen arvoksi, vuokramaalla olevien rakennusten arvot huomioonotettuna, merkitty Smk. 10,546,043: 86.

Selvitysmiehen toimeksiannosta suoritettiin v. 1932 kunnan kiinteän omaisuuden perinpohjainen uudestaan arvioiminen yksityiskohtaisen jäävittömän selvityksen aikaansaamiseksi kyseessäolevista arvoista. Arvioimisen toimitti arkkitehti *Akseli Toivonen*, joka on toiminut Helsingin kiinteän omaisuuden katselmusmiesten sihteerinä ja on kaupungin apulaisrakennustarkastaja, missä toimissa hän on saavuttanut huomattavan kokemuksen kiinteistöjen arvioimisessa. Arvioimistoimituksissa oli maalaiskunnan edustajana saapuvilla kunnallislautakunnan silloinen jäsen, maanviljelijä *August Juslin*. Tämän asiantuntijan arvion mukaan nousi arvioidun omaisuuden arvo Smk:aan 10,285,000: —. Tähän arvioon ei sisälly kunnallistaltoa, joka valmistui vasta arvioimisen jälkeen ja maksoi valmiina 260,000 markkaa tontteineen. Tontti on kuitenkin huomioonotettu 40,000 markan arvoisena. N. s. Villnäsin metsäpalsta, joka kuuluu kunnalliskotiin, on huomioonotettu kunnalliskodin maa-alueen arvioinnissa.

Senjälkeen, kun maalaiskunnan valtuustossa oli pantu vireille kysymys esityksen tekemisestä kunnan jakamiseksi, asetti valtuusto maaliskuun 28 päivänä 1933 komitean kysymystä valmistamaan. Komitea sai myöskin tehtäväkseen laatia ehdotuksen niistä arvoista, joiden pohjalla kunnan kiinteä omaisuus olisi jaettava supistetun maalaiskunnan ja uuden kunnan välillä. Komiteaan valittiin kaksi jäsentä uuden kunnan alueelta ja kaksi jäsentä muusta kunnan osasta ja oikeutettiin komitea valitsemaan itselleen jäävittömän puheenjohtaja. Tähän toimeen valittiin sittemmin presidentti *Karl Söderholm*. Arvioidessaan kunnan kiinteää omaisuutta komitea käytti pohjana kirjanpitoarvoa, palovakuutusarvoja, hankintakustannuksia ja arkkitehti Toivosen arviota. Arvot määrättiin lopullisesti vapaan harkinnan perusteella. Arvioimatta jätettiin kaikki sellainen omaisuus, erittäinkin koulutontit, mitkä kunta oli saanut lahjoituksina. Myöskään ei arvioitu finanssiomaisuuden luontoista omaisuutta, mikä ehdotettiin myytäväksi. Kunnantalo ei myöskään vielä tällöin ollut valmis. Nämä arviot puuttuvat siis komitean arvion loppusummasta, mikä oli Smk. 8,142,500: —.

Senjohdosta, että v:n 1932 tilien tarkastajat olivat huomauttaneet, että luettelointi kunnan kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta ei ollut olemassa ja että kunnan rahoitustaseeseen otettuja omaisuuden arvoja oli pidettävä epäluotettavina, minkä vuoksi kunnan omaisuuden perusteellista uudestaanarvioimista oli pidettävä suotavana, suoritettiin v:n 1933 lopussa kunnan toimesta omaisuuden uudestaanarvioiminen. Tämän toimitti kaksi kunnanvaltuuston jäsentä, joista toinen oli uuden kunnan, toinen supistetun kunnan alueelta. Tämä arvioiminen nojautui muuten edellämainittuihin arkkitehti Toivosen mittauksiin ja arvioimisiin paitsi, että yksikköhinnat kauttaaltaan olivat alemmat kuin arkkitehti Toivosen esittämät. Kunnan kiinteistöt ovat näin saaduista arvoista viedyt kunnan tilinpäätökseen v:sta 1933. Kiinteän omaisuuden kokonaisarvo on tämän mukaan Smk. 8,755,101: —. Tämä arvo on huomattavasti pienempi kuin kirjanpitoarvo v. 1932, jonkun verran pienempi kuin arkkitehti Toivosen asettamat arvot, mutta toiselta puolen korkeampi kuin presidentti Söder-

holmin komitean ehdottamat arvot. Uudessa kirjanpitoarvossa on kansakoulujen lahjatontit ja lahjoitetut rakennukset otettu huomioon, samoin uusi kunnantalo ja erillisenä n. s. Villnäsin metsäpalsta.

Yksityiskohtainen luettelo kunnan kiinteästä omaisuudesta ja vuokramaalla olevista kunnan rakennuksista sekä näille eri vaiheissa asetetut arvot on esitetty oheellisessa taulukossa (kts. sivu 74).

Välin selvityksen pohjaksi on näin ollen tarjona useita eri arvioimisia. Luotettavimpana ja tasapuolisimpana arviona täytyy selvitysmiehen pitää käyttämänsä jäävittömän asiantuntijan, arkkitehti Toivosen toimittamaa arviota. V:n 1932 tilinpäätöksessä käytetyt arvot olivat, kuten tilintarkastajat olivat huomauttaneet, epäluotettavat, mikä myös kävi selville arkkitehti Toivosen ryhtyessä selvittämään kunnan omaisuuden tilaa. Mitä presidentti Söderholmin komitean arvioon tulee, niin on kunta itse myöhemmin tunnustanut sen epätydyttäväksi ja liian alhaiseksi toimittamalla uuden perusteellisen arvion ja määräämällä eri kiinteistöjen arvot yleensä korkeammiksi kuin mainittu komitea. Niinhyvin sanotun komitean kuin kunnan v. 1933 toimittamaan arvioimiseen ovat mahdollisesti laskelmat kiinteistöjen arvojen vaikutuksesta kunnan jaon yhteydessä toimitettavaan taloudelliseen välin selvitykseen olleet vaikuttamassa. On verrattain helposti todettavissa, että korkeat omaisuuden arvot ovat supistetulle kunnalle epäedulliset, koska valtavasti suurin osa kunnan omaisuudesta tulee jäämään supistettuun kuntaan ja tämän on otettava vastaavassa suhteessa kantaakseen jakamattoman kunnan velat. Pyrkimykset tässä tarkoituksessa alentaa sekä aikaisempia kirjanpitoarvoja että arkkitehti Toivosen asettamia arvoja ovat eri tilaisuuksissa tulleet esille. V:n 1933 tilinpäätöksessä ensi kerran huomioitu kiinteän omaisuuden arvo onkin Smk. 1,790,942: 86 pienempi kuin sitä edellisessä tilinpäätöksessä esiintyvä arvo.

Arkkitehti Toivosen laskemista arvoista on selvitysmies katsonut mahdolliseksi esittää poikettavaksi ensinnäkin kunnalliskotiin nähden sikäli, että tämän arvoksi välin selvityksessä voidaan asettaa v:n 1933 kirjanpitoarvo eli Smk. 1,781,400: —. Kiinteistö on niitä harvoja, joitten uusi kirjanpitoarvo on entiseen verrattuna kohonnut. Niin suurta korotusta vastaan, jota arkkitehti Toivonen on ehdottanut ja joka kylläkin yksikköarvoihin nähden perustuu suunnilleen samoihin yksikköarvoihin, joita hän yleensä on käyttänyt, puhuu se, että niinhyvin kunnalliskodin tontti kuin sen rakennukset, jotka ovat entistä Träskändan herraskartanoa, ovat tarkoitukseensa liian suuret ja kallisarvoiset, varsinkin jos supistettu kunta yksin joutuu kunnalliskodin omistajaksi. Päärakennuksen arvon alentaminen arkkitehti Toivosen esittämästä Smk:sta 1,403,000: — vuoden 1933 kirjanpitoarvoon Smk. 955,500: — näyttää kohtuussyistä mahdolliselta.

Myöskin sen omaisuuden arvon, jota on pidettävä vain finanssiomaisuuden luontoisena, katsoo selvitysmies voitavan ottaa välin selvityksessä huomioon nykyiseen kirjanpitoarvoonsa, mikä on arkkitehti Toivosen esittämiä arvoja jonkun verran alempi, koska on epävarmaa, mikä hinta vapailla markkinoilla voitaisiin tästä omaisuudesta saada. Etenkin on tulos ent. koulurakennusten mahdollisesta rahaksimuuttamisesta epämääräinen.

Edelleen eroavat ne arvot, mitkä selvitysmies ehdottaa välin selvityksen pohjaksi, arkkitehti Toivosen asettamista arvoista sikäli, että sellaisten koulutonttien ja -rakennusten arvo, mitkä kunta on lahjoituksena saanut koulutarkoituksiin käytettäväksi, on jätetty huomioonottamatta. Sekä uuden kunnan että supistetun kunnan jäsenten keskuudessa näyttää olevan yleinen käsitys, että näin voitaisiin menetellä, ja kun kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 6 §:n 2 mom. myöskin suosittelee erikoismenettelyä lahjoitettuun omaisuuteen nähden, on selvitysmies tässä kohden omaksunut n.s. Söderholmin komitean ja kunnan kannan. Ne omaisuuserät, jotka näin on vähennettävä, ovat arkkitehti Toivosen esittämien arvojen seuraavat:

Leppävaaran	ruotsink.	kansakoulun	tontti		Smk. 118,000: —
Finnån	»	»	»		» 15,000: —
Gumbölen	»	»	» ja vanha rakennus	»	40,290: —
Histan	»	»	» ja rakennukset	»	67,000: —
Kauklahden	»	»	»		» 20,000: —
Luukin	suomenk.	»	»		» 20,000: —
Mankans' in	ruotsink.	kansakoulun	tontti		» 23,000: —
Rödskögin	»	»	»		» 10,000: —
Smedsbyn	»	»	»		» 22,000: —
Sökön	»	»	»		» 6,000: —
Yhteensä Smk. 341,290: —					

Tästä alennuksesta tulee Smk. 118,000: — uuden kunnan ja Smk. 223,290: — supistetun kunnan osalle. Lahjoituksina on selvitysmies tässä käsitellyt niitä omaisuus-eriä, mitkä n. s. Söderholmin komitea ja kunta esityksessään valtioneuvostolle kunnan jakamisesta ilmoittavat lahjoituksiksi. Alkuperäisiä saantokirjoja ei selvitysmies ole tarkastanut. Osasta puuttunevatkin kaikki tällaiset asiakirjat.

Selvitysmiehen kullekin kiinteistölle erikseen ehdottamat arvot käyvät selville edellämainitusta oheellisesta taulukosta, missä nämä arvot esiintyvät viimeisessä numerosarakkeessa. Näin arvioidun omaisuuden arvo on kaikkiaan Smk. 9,931,242: —. Omaisuutta on Smk:n 885,500: — arvosta uuden kunnan alueella ja Smk:n 9,045,742: — arvosta jää supistetun kunnan alueelle.

Mikäli jakamaton kunta v:n 1934 jälkeen on hankkinut uutta kiinteätä omaisuutta tai uusia rakennuksia vuokramaalla, on ne välinselvityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa.

Ennenkuin siirrytään muihin välinselvityksessä huomioonotettaviin seikkoihin, on syytä jo tässä yhteydessä kosketella Espoon kunnanvaltuuston esityksessään valtioneuvostolle tekemää ehdotusta kansakoulukiinteistöjen arvojen määräämistavasta. Valtuusto ehdottaa, että näitten kiinteistöjen arvot välinselvityksessä laskettaisiin siten alennettuina, että sellaisten koulujen arvoista, joitten ostamista tai rakentamista valtio on avustanut säädetyllä 20 %:iin kustannuksista nousevalla avustuslainalla, vähennettäisiin 20 %, sellaisten koulujen arvosta, joita varten on saatu avustuslainaa vähemmän kuin 20 %, vähennettäisiin avustuslainan määrä ja senlisäksi 25 %, siitä osasta rakennuksen arvoa, jota varten ei ole saatu valtionapua, sekä sellaisten koulujen koko arvosta niinikään 25 %, joita varten ei lainkaan ole saatu avustuslainaa. Tätä ehdotusta perustellaan osin sillä, että valtio voi periä avustuslainan takaisin, jos avustettu koulurakennus myydään tai sitä ryhdytään käyttämään muuhun tarkoitukseen kuin kouluksi, osin sillä, että jaossa muodostettaville kunnille on kannattavaisuusnäkökohdat huomioonottaen epäedullista (»med avseende å räntabiliteten oförmånligt») ottaa vastaan vanhoja koulurakennuksia, joita varten ei ole saatu valtionapua.

Esitettyjä perusteluja ja niihin nojautuvia ehdotuksia ei voida pitää oikeina. Välinselvityksen pohjaksi on asetettava kiinteistöjen arvo, harkinnan mukaan joko kauppa-arvo, käyttöarvo tai teknillinen arvo. Arvoa määrättäessä ei voida ottaa huomioon sitä, miten rakennuksen hankinta aikoinaan on rahoitettu. Mikäli välinselvityksessä on tähän puoleen huomiota kiinnitettävä, tulee tämän tapahtua jakamattoman kunnan velkoja jaettaessa. Asiallisestikin tällainen menettely olisi väärä. Ei voida edellyttää, että kunnan kaikki kansakoulutalot kävisivät tarpeettomiksi tai että niiden sijaan rakennettaisiin uudet, joten jo tältäkin kannalta on aiheetonta tehdä ehdotettua yleistä vähennystä. Rakennusten ikä ja kuntoisuus taas on jo otettu huomioon rakennusten teknillistä arvoa määrättäessä, joten, jos alennuksia vielä tehtäisiin »kannattavaisuusnäkökohtien» vuoksi, rakennusten ikä ja kuntoisuus tulisi kahdesti huomioon otetuksi. Leppävaaran asemanseudun asukkaitten taholla on

jyrkästi vastustettu tällaista alennusten tekemistä ja on huomautettu, että niitten ainoana tarkoituksena on saattaa muodostettava uusi kunta epäedulliseen asemaan välinselvityksessä. Selvitysmies ei näihin vastaväitteisiin viitaten voi puoltaa ehdotuksia tällaisten alennusten tekemisestä jaettavan omaisuuden arvoihin.

Sen kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 7 §:ssä säädetyn ohjeen mukaisesti, »että kiinteä omaisuus, joka on aiottu yksinomaan tai pääasiallisesti erityisen alueen hyödyksi, annetaan sille kunnalle, johon tämä alue tulee kuulumaan», on kansakoulukiinteistöt ja kansakouluja varten hankitut rakennukset vuokramaalla jaettava uuden kunnan ja supistetun kunnan välillä siten, että uudelle kunnalle siirtyvät yksi varsinainen koulukiinteistö, Leppävaaran ruotsinkielinen kansakoulu, ja yhden kansakoulun rakennukset vuokramaalla, nimittäin Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun, ja että 17 kansakoulukiinteistöä ja yksi koulurakennus vuokramaalla jää supistettuun kuntaan. Leppävaaran ruotsinkielisellä alakoululla omistaa kunta vain irtaimistoa. Huomioonottaen, että kansakoulukiinteistöjen arvoista on vähennetty lahjoitettujen koulutonttien ja -rakennusten arvot, on näiden uudelle kunnalle siirtyvien koulujen arvo välinselvitysehdotuksessa Smk. 885,500: — ja supistetun kunnan alueelle jäävien kansakoulujen arvo Smk. 4,510,500: —.

Välinselvityksessä on edelleen yllämainitun lainkohdan mukaan huomioonotettava, »että muu välinselvitykseen sisältyvä omaisuus annetaan sille kunnalle, jolle sen laatunsa puolesta tai muuten oikeuden ja kohtuuden mukaan katsotaan parhaiten kuuluvan». Tällaista muuta välinselvitykseen sisältyvää omaisuutta on Smk:n 4,535,242: — arvosta. Tähän omaisuuteen sisältyy siis hallinto-omaisuutta kunnantalo (arvo Smk. 260,000: —), kunnansairaala (arvo 1,344,000: —) sekä siihen liittyvä lääkäriasunto (arvo 249,000: —) ja leikkaushuone (arvo 32,000: — tai jos Grankullan osuus vähennetään, 25,089: —), kunnalliskoti (arvo 1,781,400: —) ja lastenkoti (arvo 338,000: —) ynnä finanssiomaisuutta Gunnarsin tila (arvo 332,240: —), Lahnuksen metsätilat (arvo 67,512: —), Lahnuksen ent. koulurakennukset (arvo 70,840: —), Kockbyn ent. koulutalo (arvo 500: —) ja Villnäsin metsäpalsta (arvo 59,750: —).

Tämän omaisuuden jakamisesta ehdottaa Espoon maalaiskunnan valtuusto seuraavaa:

Supistettu kunta saisi omistusoikeuden kunnantalon vielä v. 1933 rakentamatta olevaan tonttiin, sairaalalääkärin asuntoon, lastenkotiin ja Gunnarsin tilaan sekä kaikkien Lahnuksen kylässä olevaan omaisuuteen. Ehdotusta kunnantalon tontin jäämisestä supistetun kunnan haltuun voitaneen kunnantalon valmistuttua laajentaa niin, että supistettu kunta haluaa ottaa västatakseen koko kunnantalosta.

Kunnansairaala, kunnalliskoti ja leikkaushuone jäisivät toistaiseksi yhteiseksi omaisuudeksi ja kummallekin kunnalle määrättäisiin osuutensa yhteiseen omaisuuteen. Supistettu kunta saisi osakseen 80 % kunnansairaalan arvosta ja uusi kunta 20 %. Tällöin kunnanvaltuusto vielä edellyttää, että Kilon asemanseutu ei kuuluisi uuteen kuntaan. Suhdeluku on laskettu sen mukaan, miten monta hoitopäivää kunnan jäsenet supistetun kunnan alueelta ja uuden kunnan alueelta olivat käyttäneet. Omistusoikeus kunnalliskotiin olisi jaettava suhteessa 85 % ja 15 % ja on nämäkin suhdelluvut laskettu käytettyjen hoitopäivien mukaan. Leikkaushuone olisi jaettava suhteessa 70 % ja 30 %. Kunkin yhteiseksi omaisuudeksi jäävän laitoksen hallintoa varten olisi asetettava johtokunta, johon kumpikin kunta valitsisi edustajat suhteessa osuuteensa. Niin pian kuin mahdollista olisi nämä laitokset kuitenkin muutettava »kuntainväliseksi laitoksiksi», jolla valtuusto tarkoittanee sitä, että kunkin laitoksen omaisuus ja laitoksen hoito olisi siirrettävä tarkoitusta varten perustettavalle kuntainvälisestä yhteistoiminnasta voimassaolevan lainsäädännön mukaan järjestetyille kuntainliitolle.

Kockbyn ent. kansakoulun rakennukset olisi myytävä ja kauppahinta jaettava suhteessa 7:3.

Villnäsin metsäpalstasta ei ollut ehdotusta.

Tätä Espoon kunnan valtuuston ehdotusta omaisuuden jaoksi kannattaa kuitenkin

kin vain se valtuuston enemmistö, johon asiaa käsiteltäessä kuuluivat supistetun kunnan alueelta olevat valtuutetut. Valtuuston ehdottamin tavoin määritellyn uuden kunnan alueelta eli Leppävaaran asemanseudun alueelta valitut 11 valtuutettua vastustavat jyrkästi paitsi ehdotettuja omaisuusarvoja myöskin ehdotusta eräitten laitosten jättämisestä yhteiseksi omaisuudeksi. Tämä Leppävaaran asujamiston kanta on esitetty vastalauseessa, joka on liitetty kunnanvaltuuston toukokuun 22 päivänä 1933 pitämän kokouksen pöytäkirjaan.

Leppävaaran asujamiston taholta huomautetaan m.m., että on epäjohtonmukaista asettaa kunnansairaalan lääkärin asuntoa omaisuuden jaossa toiseen asemaan kuin itse sairaalaa ja lastenkotia toiseen asemaan kuin kunnalliskoti. Päähuomautus koskee kuitenkin kunnansairaalan ja kunnalliskodin sekä leikkaushuoneen jättämistä kuntien yhteiseksi omaisuudeksi. Sairaalaan nähden huomautetaan, että sairaalan asema on uuden kunnan jäsenille epämukava, minkä vuoksi uuden kunnan jäsenet tuskin suuremmassa määrin kuin tähän asti tulisivat sitä käyttämään. Myöskin kunnalliskoti on uudesta kunnasta liian etäällä. Senlisäksi tästä kunnalliskodista saatava osuus tuskin ajanpitkään olisi riittävä uuden kunnan tarpeisiin. Suhdeluvut, joitten perusteella eri laitosten omaisuus olisi jaettava kuntien kesken, ovat myös kauttaaltaan uudelle kunnalle epäedulliset eivätkä vastaa tosioioja. Puheenaolevat laitokset olisivat välinselvityksessä jätettävät jakamatta ja uuden kunnan ratkaistavaksi olisi jätettävä, haluaako se lunastaa näistä laitoksista osuuden, jonka korkein raja määrättäisiin asukasluvun perusteella lasketun suhdeluvun nojalla.

Ehdotusta, että puheenaolevat laitokset olisi toistaiseksi jätettävä yhteiseksi omaisuudeksi ja myöhemmin muutettava kuntainvälisiksi laitoksiksi, ei myöskään selvitysmies voi pitää tarkoituksenmukaisena.

Kokemus muilta paikkakunnilta, missä välinselvitysten yhteydessä on määrätty jokin laitos yhteisesti omistettavaksi ja hoidettavaksi, jo sekin puhuu tällaista järjestelyä vastaan. Muuallakin ovat erimielisyydet laitoksen johdosta olleet vaikeana esteenä niinhyvin laitoksen käytännölliselle hoidolle kuin myöskin laitoksen kehittämiseksi ja laajentamiseksi, ja mitä esilläolevassa tapauksessa olemassa oleviin hyvän yhteistoiminnan edellytyksiin tulee, niin täytyy nämä arvioida varsin pieniksi.

Kunnanvaltuuston ehdotuksen toteuttaminen edellyttää, että kutakin laitosta varten jo alusta alkaen asetettaisiin eri johtokunta ja myöhemmin perustettaisiin eri kuntayhtymä. Johtokuntia ja kuntayhtymiä tulisi siten kaikkiaan kolme. Tämä olisi käytännössä varsin hankalaa ja merkitsisi huomattavaa yliorganisatiota. Yksi laitoksista, nimittäin leikkaushuone, on lisäksi kovin mitätön näinkin laajan koneiston järjestämiseksi.

Jos puheenaolevat laitokset jätettäisiin ehdotetulla tavalla yhteisiksi, ei kuntien osuutta missään tapauksessa voitaisi määrätä ehdotetulla tavalla. Jakoperusteeksi on ehdotettu, kuten edellä mainittiin, sitä, miten runsaasti jaettavan kunnan eri osien asukkaat ovat asianomaisia laitoksia käyttäneet. Kunnan omaisuuden jaossa ei kuitenkaan tällaista perustetta voida käyttää. Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain mukaan on, kuten on mainittu, perusteena käytettävä kunnan osien pinta-alaa, asukaslukua tai veronmaksukykyä tai »muuta kohtuullista perustetta». Kaikki nämä laissa erikseen mainitut perusteet ovat sellaisia, joissa kunnan eri osien koko tai kunnan jäsenten osuus kunnan verorasituksen jakaantumiseen, ovat tavalla tai toisella ratkaisevana tekijänä, ja sanontaa »muu kohtuullinen peruste» ei voida tulkita oleellisesti poikkeamalla laissa erikseen mainituista pääperusteista. Oleellisena poikkeuksena on pidettävä laitoksen käytön ottamista perusteeksi. Laitosten tähänastinen käyttö voi riippua lukuisista tilapäisistäkin tekijöistä, kuten ilmeisesti on ollut asianlaita kunnansairaalan käyttöön nähden Leppävaaran asemanseudun asujamiston osalta. Milloin laitoksen käytön vähäisyys on ollut eräitä niitä epäkohtia, jotka juuri aiheuttavat kunnan jaon, on sitäkin epäasiallisempaa ottaa käyttö jakoperusteeksi. Tällaisen perusteen käyttäminen esim. sairaalan arvon jakamisessa johtaisi tässä

tapauksessa ilmeiseen kohtuuttomuuteen, ja olisi sitenkin ristiriidassa lain kanssa. Yleisenä periaatteena on vielä pidettävä sitä, että kaiken jaettavan omaisuuden jaossa käytetään mikäli suinkin mahdollista samoja perusteita, eikä eri perusteita eri laitoksiin nähden.

Jos uuden kunnan määräysvalta puheenaolevien laitosten vastaisessa hallinnossa määrättäisiin, kuten kunnanvaltuusto ehdottaa, sen osuuden mukaisesti, minkä uusi kunta saisi kunkin laitoksen omaisuudesta, muodostuisi uuden kunnan vaikutusvalta myöskin pienemmäksi, kuin mitä tosiolot edellyttäisivät.

Leppävaaran asemanseudun asujamiston taholta esitetyt huomautukset siitä, että kunnansairaalan ja myös kunnalliskodin käyttö tämän asujamiston kannalta vastaisuudessa on oleva epämurkavaa, ovat myöskin varteenotettavat asiaa ratkaistaessa.

Mitä erikoisesti sairaalan käyttöön tulee, niin on uuden kunnan väestön keskuudessa jo kauan ollut yleisenä tapana, että sairaat hakevat hoitoa kaupungissa toimivissa laitoksissa. Tällainen menettely muodostunee vastaisuudessaakin yleisimmäksi. Uudella kunnalla tulee luultavasti käytännössä olemaan verrattain vähäinen sellaisten sairapaikkojen tarve, joita Espoon kunnan sairaala voi tarjota. Näissä oloissa ei ole riittävää aihetta jo välinselvityksessä määrätä uusi kunta osalliseksi jakamattoman kunnan sairaalaan. Käytännöllisimpänä järjestelynä on pidettävä sitä, että kunnan sairaala jätetään kokonaan supistetun kunnan omaisuudeksi, ja ehdottaa selvitysmies siis, että välinselvityksessä näin menetellään.

Supistetun kunnan omiin tarpeisiin on sairaala ehkä hieman liian suuri. Käytännössä on kuitenkin tähän astikin kauan täytetty liikapaikat siten, että Kirkkonummen maalaiskunnan ja Grankullan kauppalan kanssa on sovittu näitten kuntien potilaitten hoitamisesta. Espoon sairaalassa sikäli kuin paikkoja on riittänyt. Tätä käytäntöä jatkamalla ja sitä mahdollisesti laajentamalla uuden kunnan kanssa tehtävällä samanlaisella sopimuksella voidaan sairaalaa kuitenkin ilmeisesti käyttää riittävän tehokkaasti. Sekin mahdollisuus on olemassa, että supistettu Helsingin maalaiskunta samanlaisen sopimuksen perusteella ottaa käytettäväkseen paikkoja tässä sairaalassa.

Kunnalliskoti on ilmeisesti uuden kunnan tarpeisiin varsinkin alkuvuosina tärkeämpi kuin kunnansairaala. Mahdollisuuksia sijoittaa sellaisia uuden kunnan köyhäinhoitoavustuksen saajia, joille on annettava laitoshoidoa, muihin kunnalliskoteihin tuskin on olemassa eikä myöskään ole ajateltavissa, että uusi kunta heti voisi perustaa oman kunnalliskodin. Supistetun kunnan edustajain taholta esitetään myöskin, että kunnalliskoti on oleva supistetun kunnan omiin tarpeisiin liian suuri. Tästä huolimatta ei selvitysmies, niiden edelläesitettyjen haittojen vuoksi, joita liittyy kunnalliskodin yhteiseen omistamiseen ja hallintaan, katso voivansa ehdottaa kunnalliskodinkaan jättämistä yhteiseksi. Näyttää olevan mahdollista täysin tyydyttävällä tavalla ratkaista tämäkin kysymys sillä pohjalla, että myös kunnalliskoti jää supistetun kunnan omaisuudeksi, jolloin kuitenkin on välttämätöntä välinselvityksessä määrätä, että uusi kunta on oleva oikeutettu määrävuosien aikana pitämään määrättyä hoidokkimäärää tässä supistetun kunnan kunnalliskodissa. Uudelle kunnalle varattavien paikkojen korkein määrä voitane, huomioonottaen sen mahdollisuuden, että uusi kunta ehkä haluaa suuremmassa määrin kuin jakamattoman kunnan aikana on ollut asianlaita, käyttää laitoshoidoa avustusmuotona, määrätä korkeintaan 15:ksi. Aika, jona uusi kunta olisi oikeutettava käyttämään ja supistettu kunta velvollinen luovuttamaan paikkoja, voitaisiin määrätä esim. 10 vuodeksi. Uusi kunta on luonnollisesti samalla velvoitettava suorittamaan supistetulle kunnalle kohtuullinen korvaus sen käyttämistä hoitopäivistä. Korvauksen suuruuden määrääminen voitane jättää joko kuntien sopimuksen tai sellaisen valtion viranomaisen vahvistaman taksan varaan, josta lainsäädäntö lähiaikoina on odotettavissa.

Mitä leikkaushuoneeseen tulee, niin on vielä vähemmän aihetta kuin kunnan-

sairaalaan ja kunnalliskotiin nähden määrätä sitä kuntien yhteiseksi omaisuudeksi. Selvitysmies siis ehdottaa, että myös se annetaan sellaisenaan ilman ehtoja supistetulle kunnalle.

Käsittlemättä olevaa kunnan kiinteän omaisuuden ryhmään luettua omaisuutta on enää vain Kockbyn ent. kansakoulun rakennukset ja n.s. Villnäsin metsäpalsta. Kockbyn ent. koulurakennukset ehdottaa selvitysmies jätettäväksi supistetulle kunnalle, koska niillä on niin mitätön arvo, ettei kannata välinselvityksessä ryhtyä niiden johdosta mihinkään erikoistoimenpiteisiin. Villnäsin metsäpalsta taas ehdotetaan jätettäväksi samoin kuin kunnalliskodin muut maat myös supistetulle kunnalle.

Kun näin ollen kaikki muu Espoon maalaiskunnan kiinteä omaisuus ja rakennukset vuokramaalla paitsi kaksi kansakoulua uuden kunnan alueella jäisi supistetulle kunnalle, saisi uusi kunta tällaista omaisuutta luonnossa Smk:n 885,500: — ja supistettu kunta Smk:n 9,045,742: — arvosta. Kumpikin kunta saisi siis sen omaisuuden, mikä sen alueella tulee sijaitsemaan. Uuden kunnan luonnossa saama osuus olisi 8.9 % ja supistetun kunnan osuus 91.1 % koko kiinteästä omaisuudesta.

24. HALLINTOIRTAIMISTON JAKAMINEN.

Espoon maalaiskunnan hallintoirtaimisto on v:n 1933 tilinpäätökseen merkitty Smk:n 711,507: — arvoiseksi. Tämän irtaimiston uutta arvioimista ei selvitysmies tämän omaisuuden suhteellisen vähäisen merkityksen vuoksi ja arviokustannusten välttämiseksi, ole katsonut tarpeelliseksi toimittaa. Kirjanpitoarvot on siis välinselvityksessä asetettava sellaisinaan jaon pohjaksi.

Asian luonnosta johtuu, että hallintoirtaimisto, joka kuuluu määrättyyn kunnalliseen laitokseen tai kiinteistöön, jaotusmuutoksessa seuraa asianomaista laitosta tai kiinteistöä, ja tulee siis sen kunnan omaisuudeksi, jolle laitos tai kiinteistö tulee kuulumaan.

Tätä periaatetta seuraten siirtyy uudelle kunnalle kolmen kansakoulun irtaimisto, nimittäin niiden kahden kansakoulun, Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun ja Leppävaaran ruotsinkielisen yläkansakoulun lisäksi, joitten rakennuksetkin kunta omistaa, myöskin vuokrahuoneistossa toimivan Leppävaaran ruotsinkielisen alakoulun irtaimisto. Tämän irtaimiston arvoksi on merkitty:

Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun	Smk. 24,126: —
» ruotsinkielisen yläkansakoulun	» 36,219: —
» » alakoulun	» 8,096: —
Yhteensä Smk. 68,441: —	

Supistettuun kuntaan jäävän kansakouluirtaimiston arvo on Smk. 334,360: —.

Muuta hallintoirtaimistoa, joka voisi siirtyä uudelle kunnalle, on ainoastaan kunnan lainakirjaston Leppävaaraan sijoitettu piirikirjasto. Kunnan kirjaston koko nidemäärästä on täällä 10 % eli 352 nidettä. Kirjaston arvoa ei ole otettu huomioon irtaimistoluettelossa ja kirjanpidossa, joten ei myöskään tämän piirikirjaston arvoa voida todeta.

Espoon maalaiskunnan valtuusto ehdottaa, että kunnan koko lainakirjaston kirjavarasto jaettaisiin kuntien kesken niin, että uusi kunta saisi kaikkisuomenkieliset ja supistettu kunta kaikki ruotsinkieliset kirjat sekä ettei kirjastolle välinselvityksessä asetettaisi mitään arvoa.

Selvitysmies ehdottaa, että Leppävaaran piirikirjaston noin 350 nidettä tilityksen ulkopuolella annetaan uudelle kunnalle ja muu kirjasto jää supistetulle kunnalle.

Välin selvityksen tilityksessä huomioon otettavaa hallintoirtaimistoa siirtyisi siten v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan uudelle kunnalle luonnossa Smk:n 68,441: — arvosta ja supistetulle kunnalle jäisi tätä omaisuutta Smk:n 643,066: — arvosta. Uuden kunnan saama osuus irtaimistosta olisi siis v:n 1933 lopussa vallinneiden olojen pohjalla 9.6 % ja supistetun 90.4 % irtaimiston kirjanpitoarvosta.

Irtaimisto, mikä mahdollisesti v:n 1933 jälkeen on hankittu jakamattomalle kunnalle, on myös ylläesitettyjä perusteita noudattaen jaettava kuntien kesken ja otettava tilityksessä huomioon hankinta-arvoonsa kuten muukin irtaimisto jakamattomaan kunnan viimeiseen tilinpäätökseen merkitystä arvostaan.

25. OSUUKSIA KUNTAINVÄLISISSÄ YHTYMISSÄ JA ARVOPAPEREITA.

Espoon maalaiskunta omistaa, kuten aikaisemmin on mainittu, eräitä osuuksia kuntainvälisissä yhtymissä samoinkuin osakkeita eräissä paikallisissa yhtiöissä. Nämä jaossa myöskin huomioon otettavat omaisuuserät ja niitten kirjanpitoarvot olivat v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan seuraavat:

	Smk.
33 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa	359,999: 98
10 » Mjölbolstadin keuhkotautiparantolassa	29,220: 79
3 » Kronobyn pakkotyölaitoksessa	36,000: —
35 osaketta Albergan Sähkö Oy:ssä (nimellisarvo 100: —, kirjanpitoarvo 25: —)	875: —
2,750 » Esbo Elektriska Ab:ssa (100: —)	275,000: —
5 osuutta Esbo Mellersta Telefonandelslag	7,290: —

Sitäpaitsi omisti kunta v:n 1933 lopussa Smk:n 71,295: — arvosta valtion 5 ½ %:n sotavahinko-obligatioita v:ltä 1920. Nämä on kuitenkin v:n 1934 kuluessa myyty.

Espoon maalaiskunta ehdottaa yksimielisesti, että osuudet kuntainvälisissä yhtymissä jaettaisiin niin tarkkaan kuin mahdollista yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Ehdotusta selvitysmies puoltaa.

Osakkeet sähköyhtiöissä ehdottaa maalaiskunnan valtuusto jaettaviksi niin, että uusi kunta saisi Albergan Sähkö O.Y:n osakkeet nimellisarvostaan eli Smk:n 3,500: — arvosta ja supistettu kunta Esbo Elektriska A.B:n osakkeet niinkään nimellisarvostaan eli Smk:sta 275,000: —. Ehdotus on sikäli asianmukainen, että osakkeet saisi se kunta, jonka alueella sähkölaitokset toimisivat. Yhtiöitten osakkeet ovat kuitenkin eri arvoisia, sen vuoksi, että Esbo Elektriska Ab. jakaa osinkoa, mutta Albergan Sähkö O.Y. ei. Selvitysmies ehdottaa, että edellisen yhtiön osakkeet otetaan huomioon nimellisarvoonsa, mikä myös on kunnan kirjanpitoarvo, ja jälkimmäisen kirjantoarvoonsa eli Smk:n 25: — arvoon osakkeelta.

Osuudet Esbo Mellersta Telefonandelslag-nimisessä osuuskunnassa ehdottaa selvitysmies luovutettavaksi supistetulle kunnalle, koska tämä puhelinlaitos toimii vain supistetun kunnan alueella ja osuudet on aikoinaan lunastetut supistetun kunnan alueelle jääviä laitoksia varten.

Kunnan vielä omistaessa yllämainitut sotavahinko-obligatiot ehdotti Espoon maalaiskunnan valtuusto nämä jaettaviksi yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. V:n 1933 tilinpäätöksessä esiintyvinä on ne, vaikka ne onkin myyty, kuitenkin otettu huomioon tässä v:n 1933 oloihin perustuvassa mallina esitetyssä laskelmassa.

Puheenaoleva omaisuus jakaantuisi siten v:n 1933 tilinpäätöksen pohjalle uuden ja supistetun kunnan välillä seuraavalla tavalla:

Uusi kunta saisi:

	Smk.
12 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa	130,909: 08
3 » Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa	8,766: 23
1 osuuden Kronobyn pakkotyölaitoksessa	12,000: —
35 osaketta Albergan Sähkö O.Y:ssä	875: —
Valtion 5 1/2 %:n sotavahinko-obligatioita	24,953: 25
Yhteensä Smk. 177,503: 56	

Supistettu kunta saisi:

	Smk.
21 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa	229,090: 90
7 » Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa	20,454: 56
2 » Kronobyn pakkotyölaitoksessa	24,000: —
2,750 osaketta Esbo Elektriska A.B:ssä	275,000: —
5 osuutta Esbo Mellersta Telefonandelslag'issa	7,290: —
Valtion 5 1/2 %:n sotavahinko-obligatioita	46,341: 75
Yhteensä Smk. 602,177: 21	

Mikäli kunta v:n 1933 jälkeen on myynyt tässä huomioonotettuja osakkeita, osuuksia tai obligatioita, olisi niitten tässä mainittua arvoa vastaava rahamäärä laskettava sen kunnan hyväksi, jolle nämä ehdotetaan luovutettaviksi.

Esitettäköön tässä yhteydessä Espoon maalaiskunnan valtuuston esityksen mukaisesti, että supistettu kunta määrättäisiin yksin ottamaan vastatakseen niistä aikaisemmin mainituista kahdesta takuusta, mihin Espoon maalaiskunta on mennyt kahdesta Esbo Elektriska Ab:n ottamasta lainasta. Tätä vastuuta ei ole otettu huomioon muussa sitoumusten jaossa.

26. LAHJOITUSRAHASTOT.

Espoon maalaiskunnalla on käytettävänä 17 rahastoa, jotka se on saanut lahjan tai testamentin nojalla. Näitten rahastojen pääoma oli vuoden 1933 tilinpäätöksen mukaan Smk. 212,799: 81.

Rahastoista kahdeksan on sellaista, mitkä lahjoituksentekijäin toivomuksen mukaan on käytettävä sellaisten laitosten hyväksi, jotka jäävät supistettuun kuntaan, tai muuten ovat selvästi tarkoitetut supistettua kuntaa varten. Nämä ovat vuoden 1933 tilinpäätöksen mukaan seuraavat:

	Smk.
Olof Wasastjernan rahasto (kehoituspalkkioita oppilaille Lagstadin koulussa)	1,847: 77
Geitlinin rahasto (Lagstadin koulu)	1,524: 43
Elokuun 14 päivän rahasto (avustuksia vanhoille varattomille naisille)	2,016: 26
Carl Otto Born'in rahasto (naisten asuntola Lahnuksessa)	9,644: 08
Gustava Ekblad'in rahasto (vaatetusavustusta Backbyn koulun varattomille oppilaille)	3,161: 10
Espoon Ompeluseuran rahasto (Gumbölen alakoulun yl äpitoon)	3,054: 40
C. G. Avellanin rahasto (kunnalliskodin rakentamiseen)	63,274: 87
Jenny Florinin rahasto (Espoon kunnan sairaala)	72,665: 29
Yhteensä 157,188: 20	

Espoon maalaiskunnan valtuuston yksimielisesti omaksuman periaatteen mukaisesti ehdottaa selvitysmies, että nämä rahastot tilityksen ulkopuolella jätetään supistetulle kunnalle.

Kunnan valtuuston asiaa koskeva päätös tosin tarkoitti vain kuutta ensiksimmäistä rahastoa. Jenny Florinin rahaston päätti maalaiskunnan valtuusto ehdottaa jaettavaksi kuntien kesken sen johdosta, että myös kunnansairaala jaettaisiin. Kun sairaala kuitenkin jätettäneen supistetun kunnan yksin omistettavaksi, seuraa siitä, että valtuuston ehdotuksesta myös tähän rahastoon nähden on luovuttava. C. G. Avellanın rahastoon nähden valtuusto päätti ehdottaa, että tämä rahasto purettaisiin ja varat jaettaisiin kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaan. Kysymyksen ratkaisuun vaikuttaa vuorostaan kunnalliskodin omistusoikeuden järjestely, koska voidaan katsoa, että se kunta, joka saa omistusoikeuden kunnalliskotiin, myös on oikeutettu saamaan tämän kunnalliskodin rakentamiseksi lahjoitetun rahaston. On sitäpaitsi huomattava, että päätös lahjoitusrahaston tarkoituksen muuttamisesta maalaiskuntain kunnallislain 69 §:n ja 70 §:n mukaan, sellaisena kuin jälkimmäinen lainkohta kuuluu toukokuun 18 päivänä 1934 annetussa laissa, on erikseen alistettava valtioneuvoston tutkittavaksi ja vahvistettavaksi, mikä tekee rahaston purkamisen monimutkaiseksi. Tämän vuoksi ja kun rahasto tosiasiallisesti on samanlaatuinen määrättyyn laitokseen liittyvä kuin muut tässämainitut rahastot, on selvitysmiehen käsityksen mukaan oikein ja kohtuullista, että sitä käsitellään samalla tavoin kuin muita tässä mainittuja rahastoja.

Kunnan muut lahjoitusrahastot voidaan lahjoituskirjojen estämättä jakaa kuntien kesken. Kunnan valtuusto on näihin nähden, edempänä mainittavaa Tie- ja siltarahastoa lukuunottamatta, omaksunut sen kannan, että nämä rahastot on jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaan. Kun näitten rahastojen pääoma vuoden 1933 tilinpäätöksen mukaan oli yhteensä Smk. 55,611: 61, on siis rahastot jaettava niin, että tästä pääomasta noin 35 % tulee uuden kunnan ja 65 % supistetun kunnan osalle. Noudattamalla mahdollisimman pitkälle maalaiskunnan valtuuston ehdottamaa jakoa, ehdottaa selvitysmies rahastot jaettavaksi seuraavasti:

Uusi kunta saa:

	Smk.
Sofia Forssin rahaston (köyhien lasten kasvatusta ja hoitoa varten)	6,082: 63
Naisyhdistyksen rahaston (avustuksia varten varattomille kansakoululaisille)	1,480: 05
Neitien Bobergin rahaston (köyhien lasten avuksi koulunkäynnin aikana)	2,954: 93
Tie- ja siltarahaston	9,175: 20
Yhteensä	19,692: 81

Supistettu kunta saa:

	Smk.
Karl ja Hedvig Fredrikssonin rahaston (joulu lahjoiksi varattomille henkilöille Espoossa)	9,848: 33
Amalia ja Sofia Nymannin rahaston (köyhäinhoidon tarpeisiin)	6,231: 24
Aurora Karamsinin rahaston (Espoon seurakunnan nuorison kehittämiseksi)	5,574: 57
Sofia Lundgrénin rahaston (kunnan ruotsinkielisten kansakoulujen ylläpitoa varten)	6,716: 22
Amanda Reuterin rahaston (köyhiä sairaita varten)	7,548: 44
Yhteensä	35,918: 80

Tässä esitetty ehdotus poikkeaa Espoon maalaiskunnan valtuuston ehdotuksesta m.m. sikäli, että Tie- ja siltarahastoa ei ole ehdotettu purettavaksi, vaan jätettäväksi uudelle kunnalle. Paitsi sitä, ettei ole pätevää aihetta rahaston jakamiseen, missä samoja muodollisuuksia olisi noudatettava kuin Avellanin rahastoon nähden, tarvitaan tämän rahaston pääoma täydentämään uudelle kunnalle tulevien rahastojen pääomamäärää, joka muuten jäisi liian pieneksi.

Lahjoitusrahastojen jakaminen voitaneen näitten varojen erikoisluonteeseen katsoen jättää välinselvityksessä tilityksen ulkopuolelle. Supistetun kunnan on jaon tapahduttua käteisellä suoritettava uudelle kunnalle se rahamäärä, johon tälle kunnalle siirtyvien rahastojen pääoma on jaoitusmuutoksen voimaanastuessa kasvanut.

27. VEROJÄÄMIEN PERIMINEN.

Välinselvityksessä aiheuttaa verojäämien käsittely eräitä vaikeuksia. Espoon maalaiskunnan taloudessa on nimittäin verojäämien määrä päästetty kasvamaan poikkeuksellisen korkeaksi. Osin on niinhyvin varsinainen veronkanto kuin verojäämien perintä ollut varsin puutteellisesti järjestetty. Osin on syynä ollut kuntien talouden hoidossa usein ilmenevä virhe, ettei talousarviossa ole varattu riittävästi varoja poistoihin. Veroäyryltä kannettavaa määrää pyrittiin pitkät ajat pitämään mahdollisimman lähellä 6 markkaa, vaikka kunnan talous selvästi olisi vaatinut korkeampaa verotusta. Vasta v. 1931 korotettiin tämä määrä Smk:aan 7: 50 ja sitä seuraavina vuosina se nousi, v. 1932 Smk:aan 10: —, v. 1933 Smk:aan 12: 10 ja v. 1934 Smk:aan 12: 40. Liäksi pidettiin varsin epävarmatkin verojäämät liian kauan jäämäluettelossa.

Vielä v:n 1932 tilinpäätöksessä esiintyivät seuraavat rästimäärät:

Kunnallisia tuloveroja v:lta 1922	Smk.	60,231: 15
» » » 1923	»	18,854: —
» » » 1924	»	105,740: 60
» » » 1926	»	688,342: 10
» » » 1927	»	813,772: 25
» » » 1928	»	782,085: —
» » » 1929	»	681,720: 50
» » » 1930	»	891,683: 50
» » » 1931	»	1,063,972: 50
Yhteensä kunnallisia tuloveroja		Smk. 5,106,401: 60
Koiraveroja	»	39,100: —
		Kaikkiaan Smk. 5,145,501: 60

Tätä määrää ei kuitenkaan sellaisenaan oltu huomioitu kunnan omaisuustaseessa, vaan tästä määrästä oli v:n 1932 tilinpäätöksessä vähennetty eri vuosina poistoihin varatuista määrärahoista Smk. 1,545,842: 81. Taseessa esiintyi siten verojäämien loppusummana Smk. 3,599,658: 79.

V:n 1933 tilinpäätöksessä tehtiin verojäämien kirjaamistapaan huomattava muutos. Tässä tilinpäätöksessä esiintyi verojäämien määrä omaisuustaseessa ainoastaan Smk:n 421,516: 20 suuruisena. Sanottuna vuonna toimitettiin ensimmäinen tavallista suurempi poisto. Smk. 1,592,500: 05, pääasiallisesti vv:n 1926 ja 1927 vanhentuneita veroja, poistettiin, vaikka tarkoitukseen oli talousarviossa varattu vain Smk. 800,000: —. Vuoden lopussa oli poistamattomien verojäämien tosiallinen määrä tämän kautta voinut alentua Smk:aan 4,258,941: 05, josta Smk. 4,198,308: 40 oli tuloverojäämiä ja Smk. 60,632: 65 koiraverojäämiä. Tästä määrästä ei enää, kuten edellisellä vuotena, vähennetty poistoihin varattuja käyttämättömiä määrärahoja.

Sensijaan valtuusto päätti, erään komiteansa ehdotuksen mukaisesti, vähentää sen määrän, jota edellisten vuosien kokemusten perusteella todennäköisesti ei saataisi perityksi. Näin vähennettiin omaisuustaseeseen v:n 1932 lopussa merkitystä määrästä Smk. 3,219,363: 24 (tilintarkastajain ilmoituksen mukaan Smk. 3,085,102: 49), joten tästä määrästä jäi jällelle vain Smk. 380,325: 50. Tämä määrä ynnä eräät v:n 1933 aikana kirjattuja uudet verojäämät vietiin sitten tilinpäätöksessä omaisuustaseeseen varoina edellämainitun Smk:n 421,516: 20 suuruisena. Näin poistettua määrää varten ei talousarviossa siis ollut osoitettu varoja, eikä muutakaan katetta tälle määrälle ole hankittu, vaan on poistettu määrä jäänyt rasittamaan kunnan tilapäisluottoa. Vuoden 1933 tilintarkastajat tekivät huomautuksen tätä menettelyä vastaan, mutta katsoivat, että toimenpide voitaisiin korjata lyhentämällä seuraavina vuosina vastavassa määrässä kunnan velkaa.

Verojäämäsaattavien jakamisesta on esitetty useampia ehdotuksia. Nämä on kuitenkin kaikki tehty ennen ylläselostetun poistomenettelyn suorittamista.

Espoon maalaiskunnan valtuusto ehdotti v. 1933, että verojäämien todellinen arvo määrättäisiin kertakaikkiaan Smk:ksi 680,000: —. Tämä määrä jaettaisiin välinselvityksessä varoina kuntain kesken samassa suhteessa kuin verojäämät jakaantuivat kummankin kunnan alueelle. Kun arvioitiin, että verojäämiä oli Leppävaaran alueelta, tässä tapauksessa siis vain Leppävaaran asemansuudelta, 58.6 % ja supistetun kunnan alueelta 41.4 %, olisi siis näitä prosenttilukuja pidettävä jakoperusteena. Kumpikin kunta ottaisi perittäväkseen omalta alueeltaan olevat verojäämät.

Aikaisemmin mainittu presidentti Söderholmin puheenjohtajalla toiminut komitea oli yksimielisesti ehdottanut, että verojäämille ei pantaisi mitään arvoa, vaan että kumpikin kunta tilityksen ulkopuolella saisi perittäväkseen omalta alueeltaan olevat verojäämät.

Asiaa valtuustossa käsiteltäessä esitettiin sellaistakin ratkaisua, että verojäämät kannettaisiin yhteiseen laskuun ja että kertyneet varat jaettaisiin yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Tämä oli Leppävaaran edustajain kanta.

Espoon kunnan valtuuston ehdotusta täytyy, varsinkin senjälkeen kuin edellämainittu suuri veropoisto tehtiin ja syntynyt vajeus verotuloissa on siirretty tilapäisluotolla peitettäväksi, pitää mahdottomana hyväksyä. Sellaisella järjestelyllä, että v:n 1933 tilinpäätökseen merkitty verojäämien arvo, edellämainittu Smk. 421,516: 20, otettaisiin välinselvityksessä varoina huomioon ja jaettaisiin yleisen jakoprosentin mukaan kuntien kesken, olisi jossain määrin parempi asiallinen pohja. Kun kuitenkin näyttää olevan varsin epätietoista, mikä näitten verojäämien taloudellinen arvo lopulta on, eli paljonko verojäämistä saadaan kultakin alueelta perittyä, on selvitysmies tullut siihen tulokseen, että verojäämät, kuten presidentti Söderholmin komiteakin ehdotti, jätetään välinselvityksessä tilityksen ulkopuolelle. Verojäämien periminen kunnallisen jaoitusmuutoksen voimaan astuttua voidaan järjestää joko niin, että supistettu Espoon kunta jatkaa verojäämien perimisen loppuun saakka ja tilittää uudelle kunnalle kertyneet tulot yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa, tai niin, että kunnallisen jaon tapahtuessa maksamatta olevat veroliput jaetaan sille kunnalle, jonka alueella verovelvollinen on verolle pantu. Selvitysmies ehdottaa puolestaan jälkimmäistä menettelyä.

28. MUUT VARAT JA SAATAVAT.

Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joita edellä ei ole käsitelty, kuten kassavarat v:n 1933 tilinpäätöksessä, Smk. 321: 25, talletukset, Smk. 40,635: 15, käteiskassojen varat, Smk. 16,050: —, tulojäämät, verojäämiä lukuunottamatta, Smk. 367,689: 55, perimättömät saatavat, Smk. 47,145: 40, varastot, Smk. 2,345: —, y.m. ovat tarkoituksenmukaisimmin otettavat välinselvityksessä huomioon sen arvoi-

sina ja suuruksina, kuin ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen, ja on ne lopputilityksessä jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Tässä mainitut varat ja saatavat nousivat siis v:n 1933 tilinpäätöksessä yhteensä Smk:aan 474,186: 35.

Varastot, mikäli sellaisia on jaoitusmuutoksen tapahtuessa, voitaneen jättää supistetun kunnan käytettäväksi.

Mikäli loppuselvityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jakamattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, olisi ne jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että n.s. manttalikunnalla ei enää ole omaisuutta, joten manttalikuntaa ei välinselvityksessä ole huomioonotettava.

29. YHDISTELMÄ LUONNOSSA JAETTAVISTA VAROISTA.

Sen omaisuuden arvo, mikä edelläesitettyjen perustelujen ja ehdotusten mukaan on tuleva uudelle kunnalle ja supistetulle kunnalle tilityksessä huomioonotettavana omaisuutena, jakaantui siis v:n 1933 lopussa vallitsevien olojen mukaan kuntien kesken seuraavasti:

	Uusi kunta Smk.	Supistettu kunta Smk.
Kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla	885,500: —	9,045,742: —
Hallintoirtoimisto	68,441: —	643,066: —
Osakkeita ja osuuksia	177,503: 56	602,177: 21
Yhteensä	1,131,444: 56	10,290,985: 21

Luonnossa jaettavasta ja tilityksessä huomioonotettavasta omaisuudesta, jonka arvo oli kaikkiaan Smk. 11,422,429: 77, olisi siis tullut pyöristettynä 10 % uuden kunnan ja 90 % supistetun kunnan osalle.

Mikäli jakamaton kunta v:n 1933 jälkeen hankkii kiinteätä omaisuutta tai hallintoirtoimistoa, on tämä luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella kiinteä omaisuus sijaitsee tai irtain omaisuus on sijoitettu. Tämä omaisuus on otettava lopputilityksessä huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Samalla tavoin on jaettava mahdollisesti hankitut osakkeet ja osuudet.

30. VELKOJEN JAKAMINEN.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 7 §:n mukaan on velkoja ja muita sitoumuksia jaettaessa huomioonotettava, että »velka, joka rasittaa omaisuutta tai on sen hyväksi syntynyt, siirrettäköön samalle kunnalle kuin tuo omaisuuskin, sekä että muu velka on jaettava kuntain kesken sen mukaan, kuin ovat omaisuuttakin saaneet ja jaon oikeudenmukaisuus muuten vaatii».

Velkoja, joita Espoon maalaiskunta on tehnyt nimenomaan uuteen kuntaan siirtyvän omaisuuden hyväksi, on ainoastaan yksi, nimittäin eräs v. 1904 Leppävaaran ruotsinkielistä kansakoulua varten otettu laina valtiolta. Tästä lainasta oli v:n 1933 lopussa maksamatta Smk. 5,340: 53. Välinselvityksessä tähän ryhmään luettavilla lainoilla ei näin ollen ole sanottavaa käytännöllistä merkitystä. Välinselvityksessä on tietenkin päätettävä, että tämä laina siirtyy uudelle kunnalle.

Espoon maalaiskunnan talous on muuten velkojen suuresti rasittama. Vuoden 1933 tilinpäätöksen mukaan oli kunnalla erilaatuista velkaa seuraavat määrät:

Menojäämiä	Smk.	716,559: 20
Tilapäistä lainaa	»	530,661: 20
Vakautettua lainaa	»	5,203,182: 17
Vakauttamatonta lainaa	»	2,706,584: 31
Yhteensä Smk.		9,156,986: 88

Jakamattoman kunnan lainoista oli vakautettuja kansakoululainoja kaikkiaan 14 ja niitten yhteinen velkamäärä Smk. 894,891: 89. Muitten vakautettujen lainojen ottovuosi, lainanantaja, korko, alkuperäinen lainamäärä ja v:n 1933 lopussa maksettava oleva lainamäärä oli seuraava:

Vuosi	Lainanantaja	Korko %	Alkup. laina Smk.	Maksamatta Smk.
1919	Suomi-yhtiö	5 $\frac{3}{4}$	500,000: —	383,864: 22
1919	Aura-yhtiö	5 $\frac{3}{4}$	250,000: —	180,705: 23
1920	Borgströmin säätiö	8	1,700,000: —	1,250,000: —
1925	Teoll. Harj. Paloap. yhd.	7 $\frac{1}{2}$	1,200,000: —	840,000: —
1925	Yksityiskoul. Eläkerahasto	7 $\frac{1}{2}$	500,000: —	350,000: —
1927	Suomen Sokeri O.Y.	tall.k. + 1 $\frac{3}{4}$	1,600,000: —	1,280,000: —
1898	Hypoteekkiyhdistys	8 $\frac{7}{8}$	60,000: —	23,720: 83
Yhteensä				4,308,290: 28
Kansakoululainat				894,891: 89
Vakautetut lainat yhteensä				5,203,182: 17

Vakauttamattomat lainat jaetaan kunnan taloudessa kahteen ryhmään, joista toista kutsutaan »vakauttamattomiksi lainoiksi» ja toista »tilapäisiksi lainoiksi».

Vakauttamattomat lainat olivat v:n 1933 lopussa:

Vuosi	Lainanantaja	Korko %	Alkup. laina Smk.	Maksamatta Smk.
1927	Espoon Säästöpankki	7	270,000: —	150,000: —
1929	Vilhelm Forsberg	8	100,000: —	100,000: —
1930	Ritarihuoneen avustussäätiö	tall.k. + 3	100,000: —	100,000: —
1930	Ritarihuoneen hallitus	tall.k. + 3	150,000: —	150,000: —
1930	Ilmarinen, kassa	8	200,000: —	200,000: —
1930	Axel Ramsay	7 $\frac{1}{2}$	100,000: —	100,000: —
1930	Carin Quesnay	7 $\frac{1}{2}$	100,000: —	100,000: —
1930	Clara Wallin	7 $\frac{1}{2}$	50,000: —	50,000: —
1930	Olof Wa'lin	7 $\frac{1}{2}$	150,000: —	150,000: —
	Lahjoitusrahastoista	7	—	206,584: 31
	Pohjoismaiden Yhdyspankki	8—9	—	1,400,000: —
Yhteensä Smk.				2,706,584: 31

Tilapäisiin lainoihin luettiin:

Kassakreditivi Pohjoismaiden Yhdyspankilta	300,000: —
Konttokuranttitili »	11,062: 70
Lunastamattomia shekkejä	219,598: 50
Yhteensä Smk.	530,661: 20

Näistä lainoista on, kuten mainittu, ainoa laina, joka välinselvityksessä ehdottomasti on määrättävä siirrettäväksi uudelle kunnalle, laina Leppävaaran ruotsinkielistä koulua varten, Smk. 5,340: 53. Muut kansakoululainat, yhteensä Smk. 889,551: 36,

on välinselvityksessä määrättävä jätettäväksi supistetulle kunnalle, koska ne seuraavat kouluja, joita varten ne on otettu.

Mitä muihin lainoihin tulee, niin näyttää tarkoituksenmukaisimmalta jättää ne jakamatta ja määrätä supistettu kunta niistä edelleen vastaamaan. Selvitysmies tulee edempänä ehdottamaan, että välinselvityksessä oikeutettaisiin supistettu kunta, jolle lopputilityksen suorittaminen myös ehdotetaan jätettäväksi, saamaan jakamattoman kunnan rahavarat ja saatavat, v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan Smk. 474,186: 35, ja jos näin menetellään, muodostuu se osa lainoista, mikä jäisi uuden kunnan lopullisesti vastattavaksi, varsin vähäiseksi. Sinä väliaikana, mikä on kuluva v:n 1933 päätymisestä jaoitusmuutoksen voimaantulumiseen, on jakamaton kunta mahdollisesti myös, kuten sillä olisi aihettakin, muuntanut lainojaan, joten välinselvityksessä mahdollisesti tehty päätös määrättyjen lainojen siirtämisestä uudelle kunnalle ei ehkä voimaan astuessaan enää olisi sellaisenaan toteutettavissa.

Tämän ehdotuksen mukaisesti jakaantuisivat lainat uuden ja supistetun kunnan välillä, jos lopputilitys tapahtuisi v:n 1933 tilinpäätöksen pohjalla, seuraavasti:

	Kansakoululainat Smk.	Muut lainat Smk.	Yhteensä Smk.
Uusi kunta	5,340: 53	—	5,340: 53
Supistettu kunta	889,551: 36	8,262,094: 99	9,151,646: 35
Yhteensä	894,891: 89	8,262,094: 99	9,156,986: 88

Selvitysmies näinollen ehdottaa, että jakamattoman kunnan lainoista Leppävaaran ruotsinkielistä kansakoulua varten otettu valtion laina siirretään uudelle kunnalle ja että muut lainat jätetään supistetun kunnan vastattaviksi.

Mitä jakamattoman kunnan muihin sitoumuksiin tulee, niin on jo aikaisemmin mainittu, että kunta on takauksessa kahdesta Esbo Elektriska A.B:n lainasta ja myös on samassa yhteydessä ehdotettu, että tämä takuu jakamattomana jäisi supistetulle kunnalle.

Useitten viime vuosina jakamattoman kunnan alueella suoritettujen tai päätettyjen valtion maanteiden oikaisujen johdosta on jakamaton kunta joutunut tai joutuu korvaamaan kustannukset tiemaan lunastamisesta. Näitten korvausten määrää ei vielä ennen v:n 1933 loppua oltu vahvistettu ja useitten lunastusten osalta saataneen lopullinen päätös vasta tulevaisuudessa.

Näihin jakamattoman kunnan vastaisiin menoihin nähden, joitten määrä siis ei vielä ole tunnettu, esittää Espoon maalaiskunnan valtuusto, että ne jaettaisiin kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Leppävaaran asujamiston edustajain muodostama vähemmistö valtuustossa vastustaa tätä ehdotusta ja katsoo, että kummankin kunnan on vastattava niistä kustannuksista, mitkä ovat aiheutuneet tiemaan lunastamisesta kunkin kunnan alueella. Selvitysmies yhtyy tähän vähemmistön käsitykseen, koska se ilmeisesti on sekä lain että kohtuuden mukainen.

31. VAROJEN JA VELKOJEN TASOITUS.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 8 §:n mukaan on, jos toinen jaoitusmuutoksen alaisista kunnista on sellaisessa omaisuuden ja velkojen jaossa, joka on toimitettu saman lain 5—7 §§:n mukaan, »saanut osalleen suuremman osuuden omaisuudesta tai veloista kuin mitä sille jakoon nähden muissa osin kohtuullisesti voidaan katsoa lankeavan», epäsuhde tasoitettava rahassa maksettavalla korvauksella.

Välinselvityksen tilityksessä huomioonotettavan omaisuuden arvo nousi v:n 1933 tilinpäätöksen pohjalla laskettuna ja edelläesitettyjä perusteita noudattaen Smk:aan 11,896,616: 12, josta luonnossa olisi ollut jaettava Smk. 11,422,429: 77 ja

rahassa Smk. 474,186: 35. Tilityksessä huomioonotettavien velkojen määrä taas nousi Smk:aan 9,156,986: 88. Tilityksessä huomioonotettava netto-omaisuus nousi siten Smk:aan 2,739,629: 24. Kun taloudellisen välinselvityksen lopullisena päämääränä on antaa kummallekin kunnalle niitten yleistä jakoprosenttia vastaava osa kunnan netto-omaisuudesta, ja jakoprosentti, kuten yllä on ehdotettu, on oleva 35 % uuden kunnan ja 65 % supistetun kunnan hyväksi, olisi uuden kunnan siis v:n 1933 olojen pohjalla ollut saatava netto-omaisuutta Smk. 958,870: 23 ja supistetun kunnan Smk. 1,780,759: 01.

Edelläesitetyssä ehdotuksessa Espoon maalaiskunnan varojen ja velkojen jaoksi, mikä nojautuu yllämainitun lain 6 ja 7 §§:iin — sanotun lain 5 §:n edellyttämiä tapauksia ei tässä välinselvityksessä ilmene — joutuisi, kuten on havaittu uudelle kunnalle varoja luonnossa Smk. 1,131,444: 56 arvosta, supistetun kunnan saadessa samoin luonnossa varoja Smk:n 10,290,985: 21 arvosta. Kun tilitys tässä tapauksessa, kuten selvitysmies ehdottaa, on toimitettava varojen ja velkojen bruttomäärän perusteella, on kummankin kunnan hyväksi lisäksi laskettava näitten yleisen jakoprosentin mukainen osuus tilinpäätöksen osoittamasta varojen ja saatavien määrästä. Tämä oli kuten sanottu v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan Smk. 474,186: 35. Tästä olisi uuden kunnan osuus Smk. 165,965: 22 ja supistetun kunnan Smk. 308,222: 13. Uusi kunta saisi siten varoja kaikkiaan Smk:n 1,297,409: 78 ja supistettu kunta Smk:n 10,599,207: 34 arvosta.

Sen lopputilityksen yksinkertaistamiseksi, mihin välinselvitys on päättävä, ehdottaa selvitysmies kuitenkin, ettei jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen osoittamaa varojen ja saatavien rahamäärää jaeta, vaan että tämä kokonaisuudessaan jätetään supistetulle kunnalle, joka kunta, kuten jo sivumennen mainittiin, saisi tehtäväkseen myös lopputilityksen toimittamisen. Tilityksessä olisi tämäkin erä otettava huomioon supistetun kunnan saamina varoina. Supistettu kunta saisi siten v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan, paitsi aikaisemmin mainittuja luonnossa sille jääviä varoja, Smk. 10,290,985: 21, rahassa Smk. 474,186: 35 eli yhteensä Smk. 10,765,171: 56.

Kun välinselvityksen tilityksessä huomioonotettavat varat ja velat jaetaan tällä tavoin, saisivat kunnat v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan seuraavat varat ja velat:

	Varoja	Velkoja	Varoja enemmän kuin velkoja
	Smk.	Smk.	Smk.
Uusi kunta	1,131,444: 56	5,340: 53	1,126,104: 03
Supistettu kunta	10,765,171: 56	9,151,646: 35	1,613,525: 21
Yhteensä	11,896,616: 12	9,156,986: 88	2,739,629: 24

Koska kuitenkin supistetulle kunnalle, kuten edellä on esitetty, v:n 1933 tilinpäätöksen mukaisesta netto-omaisuudesta olisi tuleva Smk. 1,780,759: 01 eli Smk. 167,233: 80 enemmän kuin ylläesitetyn laskelman mukaan ja uudelle kunnalle Smk. 958,870: 23 eli 167,233: 80 vähemmän kuin saman laskelman mukaan, on siis sanottu erä, Smk. 167,233: 80 tasoituserä, minkä uuden kunnan rahassa tulisi lopputilityksessä maksaa supistetulle kunnalle.

Tässä esitetyt luvut ja laskelmat perustuvat, kuten aina on korostettu, v:n 1933 tilinpäätökseen. Lopullisessa tilityksessä, joka on tehtävä jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen perusteella ja senjälkeen kuin kaikki saatavat, verosaatavia lukuunottamatta, on peritty, tai niitten arvo määrätty, tulevat luvut luonnollisesti olemaan toiset. Lopullisessa tilityksessä voidaan tässä esitettyjä laskelmia kuitenkin pitää ohjeena tasoituserää laskettaessa.

Välinselvitystä koskevassa valtioneuvoston päätöksessä lienee mainittava, että jakamattoman kunnan rahavarat ja saatavat viimeisen tilinpäätöksen mukaan jäävät supistetulle kunnalle ja otetaan lopputilityksessä huomioon supistetun kunnan saamina varoina.

32. LOPPUTILITYS.

Jaoitusmuutoksen voimaan astuessa todettujen menojäämien suorittaminen ja muitten tulojäämien periminen, paitsi uuden kunnan alueelta olevien verojäämien, lienee käytännöllisimmän järjestettävä siten, että tästä huolehtii supistettu kunta. Mikäli osoittautuu välttämättömäksi ennen lopputilityksen toimittamista tehdä muitten tulojäämien kuin verojäämien poistoja, on molempien kuntien valtuustojen tehtävä poistoista yhtäpitävä päätös.

Lopputilitys on edelläesitettyjä perusteita noudattaen suoritettava jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen perusteella. Tilinpäätöksen tekeminen ja vahvistaminen sekä vastuuvapauden myöntäminen jätettäne supistetun kunnan velvollisuudeksi. Lopputilitys on tehtävä viipymättä senjälkeen kuin vastuuvapaus on myönnetty ja jokatapauksessa ennen sen vuoden loppua, jolloin uusi kunta on alottanut toimintansa.

Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, mikä uuden kunnan on suoritettava supistetulle kunnalle, on uusi kunta velvollinen suorittamaan 4 %:n koron jaoitusmuutoksen voimaanastumispäivästä suorituspäivään.

33. ASUTUSRAHASTON JAKAMINEN.

Espoon maalaiskunnan jakamisen yhteydessä on myös kunnan asutusrahasto jaettava. Rahastoa, jonka varat v:n 1933 tilinpäätöksen mukaan nousivat aikaisemmin mainittuun määrään, Smk. 1,264,789: 67, on hoidettu kunnan muusta taloudesta kokonaan erillään. Tämän vuoksi ja katsoen muutenkin rahaston erikoisluonteeseen, on tämän rahaston jakamista käsiteltävä yleisen tilityksen ulkopuolella. Sen lopputilitys voidaan myöskin toimittaa yleisestä lopputilityksestä riippumattomasti niin pian kuin rahaston tilit on päätetty ja uuden kunnan asutuslautakunta on ryhtynyt toimintaan.

Jakoperusteena on rahastoa jaettaessa käytettävä annettujen lainojen paikallisuutta siten, että uudelle kunnalle siirtyvät sen alueella oleviin tiloihin ja rakennuksiin kiinnitetyt lainat muitten lainojen jäädessä supistetun kunnan rahastolle. Valtion asutusrahastosta saadut lainat ovat jaettavat samassa suhteessa kuin myönnettyt lainat jakaantuvat kummankin kunnan alueelle. Samassa suhteessa on myöskin asianmukaisinta jakaa kunnan asutusrahaston lainaustoiminnassa vuosien kuluessa syntynyt voitto eli rahaston omat varat.

34. KÖYHÄINHOITORASITUKSEN JAKAMINEN.

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 12 §:n 2 mom:n mukaan voidaan välinselvityksessä antaa erikoismääräyksiä sellaisten jakamattomassa kunnassa kotipaikkaoikeutta nauttivien henkilöiden kotipaikkaoikeudesta jaoitusmuutoksen jälkeen, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa. Muitten henkilöiden kotipaikkaoikeus on järjestettävä lain mukaan.

Espoon maalaiskuntaa jaettaessa on aihetta käyttää tätä lain tarjoamaa mahdollisuutta erikoismääräysten antamiseen. Köyhäinhoitorasituksen jakaantuminen ja nimenomaan Leppävaaran asemanseudun kunnalle aiheuttama köyhäinhoitorasitus on ollut eräitä suurimman tyytymättömyyden aiheita kunnan hallinnossa. Kohtuudenmukaisena ei voida pitää sitä, että supistettu kunta jäisi vastaamaan uuden kunnan alueelta olevien henkilöiden köyhäinhoidosta edes siltä osalta, kuin tämä on hoitoa yksityiskodeissa tai laitoksessa. Lainsäätäjän tarkoitus on myöskin ilmeisesti ollut, että puheenaoleva erikoismääräys annettaisiin, milloin kunnasta siirtyvä alue on laajempi ja siellä kotipaikkaoikeutta nauttivien henkilöiden lukumäärä on sellainen, että

tämän alueen aiheuttamalla köyhäinhoitorasituksella on käytännössä huomattavampi merkitys.

Espoon maalaiskunnan valtuusto ehdottaakin välinselvityksessä määrättäväksi, että köyhäinhoitovelvollisuus jaettaisiin sen perusteella, missä osassa kuntaa avustusta nauttivalla henkilöllä oli kotipaikkaoikeus silloin, kun hän joutui köyhäinhoidon tarpeeseen. Ehdotuksen sananmuodosta voi saada sen käsityksen, että välinselvityksessä olisi annettava määräys kaikkien avustusta nauttivien henkilöiden kotipaikkaoikeudesta, mutta tähän ei ole mahdollista. Valtuuston leppävaaralainen vähemmistö vastustaa ehdotusta katsoen siis, että yksityiskodeissa ja laitoksissa hoidetut olisi jätettävä supistetun maalaiskunnan köyhäinhoidon varaan. Selvitysmies ei, kuten edellisestä käy ilmi, voi yhtyä tähän vähemmistön kantaan.

Välinselvityksessä on näin ollen määrättävä, että sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti näihin luettuna, siirtyy uuteen kuntaan tai jää supistettuun kuntaan sen perusteella, kumpaan kuntaan tulevalla alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumista asumisen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

Tämän määräyksen toteuttaminen tulee ilmeisesti käytännössä tuottamaan suuria vaikeuksia syistä, joihin jo on viitattu. Aikaisemmin on nimittäin mainittu, että henkikirjat nimenomaan Leppävaaran asemanseudun osalta eivät ole tyydyttävät, samoin kuin myös, että kunnan omat luettelot köyhäinhoitoavustuksen saajista sekä selvitykset avustuksensaajain kotipaikkaoikeudesta ovat puutteelliset. Syntyvien vaikeuksien ja erimielisyyksien voittamiseksi olisi uutta kuntaa varten asetettavan järjestelytoimikunnan yhdessä supistetun kunnan köyhäinhoitolautakunnan kanssa hyvissä ajoin pantava vireille köyhäinhoitoavustusta nauttivien henkilöiden kotipaikkaoikeuden selvittäminen. Mikäli näissä neuvotteluissa ei johonkin henkilöön nähden saavuteta kummankin kunnan edustajia tyydyttävää selvitystä avustuksen nauttijan kotipaikkaoikeudesta, on tällaisen henkilön avustaminen jäävä supistetulle kunnalle, kunnes tavallista valitustietä on saatu ratkaisu kotipaikkaoikeuskysymykseen.

35. *UUTEEN KUNTAAN SIIRTYVIEN KANSAKOULUJEN OPETTAJIEN VIRKA-ASEMAN MÄÄRÄÄMINEN.*

Koska käytännössä on ilmennyt tapauksia, jolloin jaoitusmuutoksen johdosta toiseen kuntaan siirtyneiden kansakoulujen opettajain virka-asemasta tässä kunnassa on ollut epäselvyyttä ja välinselvityksessä on mahdollista antaa tästä määräyksiä, ehdottaa selvitysmies, että tästäkin asiasta päätetään välinselvityksen yhteydessä.

Uuteen kuntaan siirtyvillä Leppävaaran suomenkielisellä kansakoululla, Leppävaaran ruotsinkielisellä kansakoululla ja Leppävaaran ruotsinkielisellä alakoululla toimii kaikkiaan 9 opettajaa, joilla on toimeensa nimittämiskirja. Kaikki nämä opettajat ovat kouluissa tarpeelliset myöskin koulujen siirryttyä uuteen kuntaan. Heille voidaan näin ollen vakuuttaa oikeus pysyä edelleen toimissaan.

Selvitysmies ehdottaa näin ollen, että välinselvityksessä määrättäisiin, että kaikki sanotuissa kouluissa kunnallisen jaoituksen voimaanastuessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämiskirja, siirtyvät uuden kunnan palvelukseen niine etuineen ja oikeuksineen, joita he sanottuna ajankohtana jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

36. *KUNNALLISEN JAOITUSMUUTOKSEN VAIKUTUS KIRKOLLISEEN JAOITUKSEEN.*

Kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 29 §:n mukaan on selvitysmiehen »erityisesti tarkattava, katsotaanko puheenalaisen kunnallisen jaoituksen muu-

toksen aiheuttavan muutosta myöskin kirkolliseen, hallinnolliseen tai oikeudelliseen jaoitukseen».

Tämän tehtävänsä täyttämiseksi saa selvitysmies ensinnäkin mitä tulee uuden kunnan perustamisen vaikutukseen Espoon seurakunnan oloihin, esittää seuraavaa:

Espoon seurakunnan alue on muuten sama kuin Espoon maalaiskunnan, paitsi, että seurakuntaan kuuluu myöskin Grankullan kauppala. Seurakunnan pinta-ala on siten 31,381 ha. Kirkonkirjoihin merkitty asukasmäärä on, vaikka Grankullan asukasmäärä on siihen luettu, pienempi kuin maalaiskunnan asukasluku henkikirjan mukaan. Seurakunnan asukasluku oli nimittäin v:n 1934 lopussa vain 9,530. Kirkonkirjan merkintöjen mukaan on $\frac{1}{3}$ väestöstä suomen- ja $\frac{2}{3}$ ruotsinkielistä.

Espoon seurakunnan palveluksessa on kirkkoherra, kappalainen ja lukkari-urkuri. Seurakunnalla on myös kaksi pappilaa. Seurakunnan toimesta on jumalanpalveluksia pidetty paitsi Espoon vanhassa kirkossa, Grankullan kauppalan alueella aikaisemmin metodistiseurakunnan omistamassa Betleheminkirkossa, nyttemmin Grankullassa toimivain kahden kirkkoyhdistyksen, suomenkielisen ja ruotsinkielisen, omistamassa seurakuntatalossa. Sama on asianlaita Leppävaaran asemanseudulla, missä nämä yhdistykset yhteisesti ovat v. 1929 hankkineet rukoushuoneen eli seurakuntatalon. Seurakunta on avustanut näitä yhdistyksiä samoin kuin myös Seurakuntaliittoa ja Pikkukirkkoyhdistystä, joitten palveluksessa olevat papit ovat toimittaneet jumalanpalveluksia Grankullan ja Leppävaaran alueella. Seurakunnan toimesta on suunniteltu kirkon rakentamista Grankullaan ja rukoushuoneen rakentamista Kiloon. Paitsi seurakunnan omaa hautausmaata on Grankullaa varten järjestetty eri hautausmaa.

Puheenaoleva uuden kunnan erottaminen Espoon maalaiskunnasta ei, yhtävähän kuin Grankullan eroaminen aikoinaan, sellaisenaan välttämättä vaadi seurakunnan jakamista samalla tavoin. Uuden kauppalan väestö voisi edelleen seurakunnallisesti kuulua Espoon seurakuntaan, jolleivät muut erikoiset syyt puhuisi myös kirkollisen jaoituksen muuttamisen puolesta.

Espoon seurakunnan jäsenten keskuudessa onkin tosiasiallisesti jo kauan suunniteltu muutoksia seurakunnan alueeseen. Tässä yhteydessä voidaan sivuuttaa aikaisemmin mainitut alotteet 1920-luvun alkupuolella Leppävaaran asemanseudun erottamiseksi seurakunnallisessa suhteessa Espoosta. Myöhempiä aloitteita on kaksi, nimittäin kirkonkokouksissa syyskuun 1 päivänä 1929 ja marraskuun 26 päivänä 1933 päätetyt valmistavat selvitykset Espoon seurakunnan jakamiseksi. Kumpikin aloite tarkoitti seurakunnan itäosiin syntyneiden esikaupunkiasutusten erottamista, mutta kummassakin tapauksessa rajoittuivat selvitykset vain kysymykseen Grankullan erottamisesta.

V. 1929 alulle pannun selvityksen suoritti kunnallisneuvos *Johannes Klockars*-vainaja. Hän saikin selvityksensä valmiiksi kesäkuussa 1932, mutta hänen kuolemansa jälkeen jäi asia keskeneräiseksi. Selvityksen ja alotteen johdosta pidetyissä asianosaisten kokouksissa esitettiin m.m. ajatus, että Grankulla, Kilo ja Leppävaara yhteisesti muodostaisivat kaksi seurakuntaa, toisen suomenkielisen ja toisen ruotsinkielisen, joilla toistaiseksi olisi yhteinen talous. Todettiin kuitenkin, että tällä ajatuksella oli sekä Grankullan että Leppävaaran asujamiston taholla vastustusta. Myös mainittiin sellaisestakin järjestelystä, että Leppävaara ja Pitäjänmäki yhdessä muodostaisivat kaksi seurakuntaa samalla pohjalla. Selvityksessä, jonka laatijalle Espoon kunnallista jaoitusta valmistelevalle selvitysmiehen suunnitelmat olivat tunnetut, tultiin siihen tulokseen, että toistaiseksi, kunnes kysymys Leppävaaran asemanseudun kunnallisesta asemasta oli ratkaistu, oli ennen aikaista ryhtyä lopullisiin toimenpiteisiin Leppävaaran asemanseudun kirkollisen aseman uudestaan järjestämiseksi. Suoranainen ehdotus oli ainoastaan, että Grankullan kauppala erotettaisiin Espoon seurakunnasta itsenäiseksi kaksikieliseksi seurakunnaksi.

V. 1933 vireillepannussa selvityksessä keskitettiin päähuomio Grankullan erot-

tamiseen itsenäiseksi seurakunnaksi. Asiaa valmistellut komitea, joka antoi mietintönsä kesäkuussa 1934, tuli lähinnä kustannussyistä siihen tulokseen, että ajatuksesta oli luovuttava. Komitean yksi jäsen oli eriävää mielipidettä katsoen, että kustannukset itsenäisen seurakunnan ylläpitämisestä oli laskettu liian suuriksi ja että jos kustannukset lasketaan riittävän varovaisesti, Grankullalla on taloudelliset edellytykset toimia itsenäisenä seurakuntana. Grankullan kauppalanhallitus on ilmoittanut olevansa komitean enemmistön kannalla. Marraskuun 25 päivänä 1934 pidetyssä kirkonkokouksessa päätti Espoon seurakunta myös osaltaan antaa kysymyksen seurakunnan jakamisesta tällä pohjalla raueta.

Selvänä voidaan pitää, että Espoon seurakunnan jakamiseen ennen pitkää on ryhdyttävä. Seurakunta on nykyisellään sekä pinta-alaltaan että asukasluvultaan varsin suuri, kuuluen maan suurimpien seurakuntien joukkoon. Samat etujen ja harrastusten ristiriidat seurakunnan eri osien välillä, mitkä perustelevat Espoon maalaiskunnan jakamista, vaativat myös seurakunnan jakamista siten, että maanviljelijäväestö ja esikaupunkiväestö pääsevät erilleen toisistaan. Seurakunnallisella alalla kielelliset syyt jakamiseen ehkä ovat tärkeämmätkin kuin kunnallishallinnon alalla. Myöskin ne käytännölliset hankaluudet, mitkä liittyvät itäisten osien etäisyyteen seurakunnan keskuksesta, ovat seurakunnan jäsenille suuremmat kuin samasta syystä johtuvat haitat kunnan jäsenille. Seurakunnan vastaisen jaon täytyy näistä syistä tapahtua pääasiallisesti samoja aluerajoja noudattaen kuin kunnan jakaminen.

Senjälkeen kuin sekä Grankullan että Suur-Haapalahden kauppala-alueet on lopullisesti määritelty, ei ilmeisesti ole oleva vaikeata löytää tyydyttävää ratkaisua seurakunnallisessa jakoasiassa. Selvitysmiehen käsityksen mukaan on se jo jakoasian aikaisemmissa vaiheissa esitetty ajatus, että Grankullan kauppala ja kauppalaksi muodostettu Kilon ja Leppävaaran seutu ynnä Kānalan kylä Helsingin pitäjästä yhdessä muodostetaan seurakunnaksi, se pohja, jolla seurakuntajako on toteutettava. Tällä tavoin saadaan Espoon seurakunnasta erotettava uusi seurakunta taloudellisesti riittävän voimakkaaksi. Uuden seurakunnan asukasluku tulisi olemaan noin 7,400 ja veroäyrien lukumäärä noin 358,500 (kts. mietintö N:o 1 sivu 325). Sekä asukasluku että veroäyrien lukumäärä lähentelee jo sellaisiakin lukuja, että rupeaa olemaan mahdollisuuksia ajatella puheenaolevan alueen muodostamista kahdeksikin seurakunnaksi, suomenkieliseksi ja ruotsinkieliseksi, joilla on yhteinen talous.

Varsinaisen alotteen ottaminen aikanaan, kun kunnalliseen jaoitukseen tehtävät muutokset on toteutettu, Espoon seurakunnan jakamiseen kuuluu kirkkolain 15 §:n mukaan joko asianomaiselle seurakunnalle, piispalle tai tuomiokapitulille. Asiaa lienee aikanaan valmisteltava yhdessä tai rinnan niitten muutosten kanssa, joita on tehtävä kaupungin ympäristön kirkolliseen jaoitukseen yleensä. Toimenpiteitä, joihin tässä kohden on ryhdyttävä, on tarkemmin käsitelty päämietinnössä, johon tässä viitattakoon (kts. mietintö N:o 1 sivut 320—326).

37. HALLINNOLLINEN JA OIKEUDELLINEN JAKO.

Uuden kauppalan perustaminen ei ainakaan aluksi aiheuttane Espoon nimismiespiirin jakamista tai muita muutoksia hallinnolliseen jakoon.

Espoossa olevien esikaupunkialueiden poliisitoimen järjestäminen oli esillä siinä sisäasiainministeriön toimikunnassa, joka marraskuun 31 päivänä 1931 asetettiin valmistamaan kysymystä poliisitoimen järjestämisestä ja yhtenäistytymisestä Helsingin kaupunkiin rajoittuvilla ympäristöalueilla. Toimikunta tuli heti työnsä alussa siihen tulokseen, että sellaista esikaupunkipoliisihoidollista järjestelyä kuin toimikunta aikoi ehdottaa lähimpänä kaupunkia oleviin esikaupunkialueisiin nähden, ei toistaiseksi ollut syytä ulottaa näihin, koska ne sijaitsivat liian etäällä kaupungista. Toimikunta senvuoksi jätti harkittavakseen ottamatta, mitä poliisihoidollisia järjestely-

toimenpiteitä nämä toimikunnan ehdottaman järjestelyn ulkopuolelle jäävät alueet mahdollisesti kaipaisivat. Toimikunnalle olivat selvitysmiehen suunnitelmat kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamisesta tunnetut.

Selvitysmiehellä puolestaan ei ole aihetta esittää poikkeamista tässä mainitun asiantuntijatoimikunnan omaksumasta kannasta.

Lausunnossa, minkä Espoon nimismies kesäkuun 30 päivänä 1927 antoi Albergan taajaväkisen yhdyskunnan anomuksesta yhdyskunnan erottamiseksi itsenäiseksi kunnaksi, esitti nimismies, kuten aikaisemmin on mainittu, käsityksensä, että järjestyksenpidon kannalta ei ollut muuta muistuttamista jakoehdotusta vastaan, kuin että poliisimiehistöä olisi lisättävä, jos uusi kunta perustetaan. Poliisihallinnollisesti voisi uusi kunta edelleen kuulua Espoon nimismiespiiriin.

Myöskin tämä Espoon nimismiehen esittämä käsitys uuden kunnan perustamisen vaikutuksesta hallinnolliseen jaoitukseen lienee ainakin alkuaikoihin nähden oikea. Ajanpitkään, kun uusi kauppalakunta on järjestäytynyt, sille on valmistettu tarpeelliset omat järjestyssäännöt ja näitten noudattamista on ryhdyttävä tehokkaasti valvomaan, on varmaankin oleva eduksi ja tarpeellista erottaa uusi kauppalala, mahdollisesti yhdessä Grankullan kauppalan kanssa, eri nimismiespiiriksi. Tällaisen nimismiespiirin alue ja asukasluku muodostuisivat riittävän suuriksi eri nimismiehen hoidettavaksi. Siksi kunnes oman nimismiehen tarve tätä aluetta varten näin käy ilmeiseksi, voitaneen uuden kauppalaan poliisihallinto jättää nykyisten olojen pohjalle. Uusi kauppalala voinee aikanaan itse tehdä aloitteen eri nimismiespiiriin järjestämisestä, kun siihen tarvetta ilmenee.

Mitä tulee uuden kauppalakunnan asemaan maan oikeudellisessa jaoituksessa, niin ei kauppalaan perustaminen anna aihetta muutokseen tässä suhteessa. Uusi kauppalala jätettäneen näin ollen Helsingin tuomiokuntaan kuuluvaksi. Ainoastaan asianomaisen käräjäkunnan nimi, joka nyt on Espoonpitäjän ja Grankullan kauppalaan käräjäkunta, on muutettava Espoonpitäjän sekä Grankullan ja Suur-Haapalahden kauppalaan käräjäkunnaksi.

38. ALBERGAN TAAJAVÄKISEN YHDYSKUNNAN LAKKAUTTAMINEN.

Taajaväkisistä yhdyskunnista toukokuun 22 päivänä 1931 annetun lain 13 §:n mukaan on valtioneuvoston, milloin tarpeelliseksi havaitsee, määrättävä taajaväkisen yhdyskunnan lakkauttamisesta.

Sen jälkeen kuin se osa Espoon maalaiskuntaa, jossa Albergan taajaväkinen yhdyskunta sijaitsee, on muodostettu kauppalaksi, ei enää ole laillisia eikä asiallisia edellytyksiä tämän yhdyskunnan ylläpitämiselle. Kun päätös kauppalaan perustamisesta tehdään, on näin ollen myös päätettävä tämän yhdyskunnan lakkauttamisesta.

Aikaisemmin mainittu eräitten yhdyskunnan asukkaiden anomus yhdyskunnan lakkauttamisesta ei siis sellaisenaan aiheuta toimenpidettä.

Sellaisen tapauksen varalta, että taajaväkinen yhdyskunta kunnallisen jaoituksen muuttamisen yhteydessä lakkautetaan, on kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 35 §:ssä säädetty, että sellaisen yhdyskunnan suhteesta kuntaan, jolle sen tehtävät siirtyvät, on noudatettava m.m., mitä tässä laissa taloudellisesta välinselvityksestä säädetään.

Koska Albergan taajaväkisellä yhdyskunnalla, jonka tehtävät tulevat siirtymään uudelle Suur-Haapalahden kauppalalle, on jonkun verran varoja ja velkoja, on, kun yhdyskunta päätetään lakkauttaa, myös päätettävä toimittaa taloudellinen välinselvitys. Tämä voinee kuitenkin rajoittua päätökseen siitä, että yhdyskunnan varat ja velat sekä saatavat ja sitoumukset siirtyvät kauppalalle.

Yhdyskunnan varoista ja veloista ei selvitysmies ole voinut saada tietoa.

Selvitysmies siis ehdottaa, että määrätään Albergan taajaväkinen yhdyskunta

lakkautettavaksi siitä päivästä alkaen, jolloin Suur-Huopalahden kauppalakunta aloittaa toimintansa, ja että määrätään yhdyskunnan varat ja velat, saatavat ja sitoumukset samasta päivästä siirrettäviksi uudelle kauppalalle.

39. KUNTIEN KIELELLINEN LUOKITUS.

Kesäkuun 1 päivänä 1922 annetun kielilain 2 §:n 4 mom:n mukaan on joka kerta, kun tapahtuu muutos virka- tai itsehallintoalueiden rajoissa, samalla määrättävä, minkäkielisiä uudestijärjestetyt alueet ovat.

Esilläolevassa tapauksessa on siis määrättävä uuden kunnan kielellisestä luokituksesta sekä tarkastettava, aiheuttaako uuden kunnan muodostaminen muutoksia supistetun Espoon kunnan luokitukseen.

Mitä ensinnäkin uuteen kuntaan tulee, niin on huomattava, että vuoden 1930 väestölaskennassa todettiin koko Leppävaaran alueella olleen kielitaulukon mukaan 3,613 asukasta. Tähän lukuun sisältyy kuitenkin paitsi Leppävaaran ja Kilon asemanseutujen asukasmäärää myös Hagalundin noin 170—180 asukasta, joita ei voida erottaa kielitaulukossa. Tästä asukasmäärästä oli, kuten aikaisemmin on mainittu, 2,090 eli 57.9 % suomenkielisiä, 1,460 eli 40.4 % ruotsinkielisiä ja 63 eli 1.7 % muunkielisiä. Myöhempiä tietoja ei ole käytettävissä, mutta ilmeistä on, että huomattavia kielisuhteiden muutoksia ei v:n 1930 jälkeen ole tapahtunut. Tämän mukaan ja noudattaen yllämainitun kielilain 2 §:n 2 mom:n säännöksiä, on uusi kunta määrättävä kaksikieliseksi kunnaksi, jossa suomi on enemmistön kielenä ja ruotsinkielisiä on enemmän kuin kolmas osa väestöstä.

Mitä taas supistetun kunnan kielelliseen luokitukseen tulee, niin kohtaa tyydyttävän selvityksen hankkiminen supistetun kunnan kielisuhteista erittäin suuria vaikeuksia. Ainoa lähde, joista asujamiston kielestä voisi saada tietoja, ovat kirkonkirjat. Nämä on kuitenkin v:sta 1931 lähtien laadittu aakkosellisessa järjestyksessä ja lisäksi osoitteet ilmoituksen mukaan ovat usein puutteellisesti merkityt. Näin ollen ei ole mahdollista ilman varsin yksityiskohtaisia tutkimuksia todeta, miten supistetun kunnan alueelle jäävät asukkaat jakaantuvat kielellisessä suhteessa. Asiasta voidaan esittää ainoastaan arviolaskelmia.

Kirkkoherran viraston antaman ilmoituksen mukaan on seurakunnan jäsenistä, kuten on mainittu, noin kolmas osa suomenkielisiä ja siis kaksi kolmasosaa ruotsinkielisiä. Jos henkikirjoitetun väestön lukumäärä, v. 1933 11,120, joka selvästi on tosioja paremmin vastaava kuin kirkonkirjoihin merkitty asukasluku, jaetaan vastaavassa suhteessa, saadaan suomenkielisen väestön lukumääräksi Espoon kunnan alueella noin 3,700. Jos tästä määrästä vähennetään niitten suomenkielisten lukumäärä, mitkä siirtyvät uuteen kuntaan, eli noin 2,100, jää jällelle noin 1,600. Tämä lukumäärä on siis supistetun kunnan todennäköinen suomenkielisten asukkaitten lukumäärä. Kun supistetun kunnan asukasmäärä, Grankullan ympäristöön muodostunut esikaupunkiasutus mukaanluettuna voidaan arvioida noin 7,000:ksi, on suomenkielisiä siis noin 23 % kunnan koko väestöstä.

Supistettu kunta olisi tämän mukaisesti edelleen oleva, kuten jakamaton Espoon kunta valtioneuvoston tammikuun 2 päivänä 1936 antaman päätöksen nojalla, kaksikielinen kunta, jossa ruotsinkieli on enemmistön kielenä ja suomenkielistä väestöä on vähemmän kuin kolmas osa kunnan väestöstä. Siinäkin tapauksessa, että Grankullan kauppalan esikaupunkiasutus liitetään kauppalaan, säilynee suhde suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön välillä sellaisena, että supistetun kunnan kielellinen luokitus pysyy ennallaan.

40. UUDEN KUNNAN TOIMEENTULOMAHDOLLISUUDET.

On vielä tutkittava, minkälaiseksi Espoon maalaiskunnan jakamisen kautta syntyneiden kuntien talous ja toimeentulomahdollisuudet todennäköisesti tulevat muodostumaan niitten edellytysten vallitessa, mitkä syntyvät, jos kuntien taloudellinen välienselvitys tapahtuu selvitysmiehen esittämällä tavalla. Tarkastettakoon ensiksi uuden kauppalakunnan toimeentulomahdollisuuksia. Kauppalan menot ja tulot on tässä laskettu vain Espoon kuntaan nyt kuuluvien alueiden osalta. Lisäykset, mitkä aiheutuvat Kánalan kylän liittämisestä kauppalaan, on esitetty Pitäjänmäen liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä. (Mietintö N:o 6 sivu 23.)

Uuden kauppalan menoja arvioitaessa on edellytetty, että kauppalalle palkataan 48,000 markan vuosipalkalla lainopillisen tutkinnon suorittanut kauppalanjohtaja, joka hoitaa paitsi kauppalanjohtajan yleisiä tehtäviä kaikki sihteerin ja kamreerin tehtävät sekä toimii erikoispalkkiota vastaan järjestysoikeuden puheenjohtajana. Kauppalan toimistoon on edellytetty palkattavaksi kanslia-apulainen, joka myös hoitaa kirjanpidon, sekä rahastonhoitaja sivutoimena. Muuten on menot ja tulot laskettu kansakoulutoimen, köyhäinhoidon sekä terveys- ja sairashoidon ja hallinnon aloilla sen perusteella, mitä aikaisemmin tässä selvityksessä on todettu tämän alueen tuottaneen kustannuksia Espoon maalaiskunnalle, ja muuten käyttämällä pohjana sellaisten kauppaloitten talousarvioita, joiden asukasluku on noin 3,000—4,000. Veröäyreja on arvioitu saatavan noin 140,000, mikä taloudellisesti tyydyttävänä vuosina todennäköisesti on oleva mahdollista.

KAUPPALAN TALOUSARVIO ENSIMÄISENÄ VUONNA.

Menot:

Smk.

I. Yleinen kunnallishallinto:		
I. Kauppalanvaltuusto	6,000: —	
II. Kauppalanhallitus	75,000: —	
III. Rahatoimisto	48,000: —	
IV. Verollepano	18,000: —	
V. Tilintarkastus	1,000: —	
VI. Erinäiset hallintomenot	5,000: —	153,000: —
II. Oikeus- ja järjestystoimi:		
I. Järjestysoikeus	10,000: —	
II. Ulosottolaitos	18,000: —	
III. Lautamiehet	2,000: —	30,000: —
III. Erinäiset valtiotehtävät:		
I. Sotilasavustukset	5,000: —	
II. Holhouslautakunta	1,000: —	6,000: —
IV. Palotoimi		25,000: —
V. Terveysten- ja sairaanhoito:		
I. Terveystenhoitolautakunta	1,000: —	
II. Lääkäri ja kättilö	30,000: —	
III. Sairaalahoido:		
Kulkutautipotilaat	30,000: —	
Yleissairaalapotilaat	30,000: —	
Mielisairaat	45,000: —	
Keuhkotautipotilaat	45,000: —	181,000: —

VI. Huoltotoiminta:		
I. Köyhäinlaitokunta ja -toimisto	10,000: —	
II. Kunnalliskoteihin sijoitetut	20,000: —	
III. Lastenkoteihin sijoitetut	40,000: —	
IV. Muu laitoshoidto (mielisairaas)	70,000: —	
V. Yksityishoidossa olevat	35,000: —	
VI. Avunsaajat	310,000: —	
VII. Muita menoja	10,000: —	495,000: —
VII. Opetustoimi (kts. ss. 20—21):		
I. Kansakoulut	250,000: —	
II. Kansankirjasto	10,000: —	260,000: —
VIII. Yleiset työt:		
I. Asemakaavat	50,000: —	
II. Teitten ylläpito	100,000: —	
III. Tievalaistus	50,000: —	200,000: —
IX. Rahoitusmenot:		
I. Korkoja ja kuoletusta	30,000: —	
II. Vero- y.m. poistot	120,000: —	
III. Käyttövarat	50,000: —	200,000: —
	<u>Menot yhteensä</u>	<u>1,550,000: —</u>

Tulot:

I. Yleinen kunnallishallinto:		
Verolisät ja sekalaiset tulot		17,000: —
II. Oikeus- ja järjestystoimi:		
Rakennustarkastusmaksuja		3,000: —
III. Erinäiset valtiotehtävät:		
Sotilasavustusten korvaus		5,000: —
IV. Terveysten- ja sairaanhoito:		
Valtionapu kättilön palkkaamiseen		6,000: —
V. Huoltotoiminta:		
Perunkirjoitusmaksuja	1,000: —	
Köyhäinhoidon korvausta	30,000: —	31,000: —
VI. Opetustoimi:		
Valtionapu opettajain palkkaukseen	140,000: —	
Valtionapu rakennusten kunnossapitoon	7,000: —	
Valtionapu muihin menoihin (350 opp. à 60: —)	21,000: —	168,000: —
VII. Yleiset työt:		
Korvausta valtion maanteitten kunnossapidosta		40,000: —
VIII. Verot:		
Koiravero	20,000: —	
Kunnallisverot (140,000 äyriä à 9: —)	1,260,000: —	1,280,000: —
	<u>Tulot yhteensä</u>	<u>1,550,000: —</u>

Edelläesitetyn laskelman mukaan tullaan siis siihen tulokseen, että uusi kauppalava voi tulla toimeen itsenäisenä kuntana. Mikäli veroäyrien määrä osoittautuisi korkeammaksi kuin 140,000, alenisi veroäyrieltä kannettava määrä luonnollisesti vastaavasti.

Siihen nähden, että jakamaton Espoon kunta vv. 1933 ja 1934 on veroäyryiltä kantanut yli 12 markkaa ja vielä v. 1935 10 markkaa, saisivat uuden kunnan jäsenet jonkun verran verohelpotusta.

41. SUPISTETUN KUNNAN TALOUDELLINEN ASEMA.

Supistetun kunnan taloudessa tulee kunnan jakamisen kautta luonnollisesti tapahtumaan huomattavia muutoksia.

Voidaan ensinnäkin lähteä siitä, että kansakoulumenot sekä terveys- ja sairas-hoitomenot supistuvat jotakuinkin samoilla määrillä, mitkä ovat laskettavat uuden kunnan vastaaviksi menoiksi, ja köyhäinhoitomenot, paitsi kunnan jaon vuoksi, myös taloudellisten olojen parantumisen tähden. On jo aikaisemmin huomautettu, että supistettu kunta voi ottamalla edelleen korvausta vastaan kunnansairaalaan, kunnalliskotiin ja lastenkotiin uuden kunnan tai muitten naapurikuntien potilaita ja hoidokkeja, pitää näitten laitosten talouden jotakuinkin ennallaan. Kunnallisverotusta helpottavia nettovähennyksiä voidaan näin ollen edellyttää syntyvän kansakoulutoimen alalla noin 75,000 markkaa, terveys- ja sairashoidon alalla noin 120,000 markkaa sekä köyhäinhoito- ja lastensuojelutoimen alalla säännöllisissä oloissa noin 500,000 markkaa. Yleisiä hallintokustannuksia täytynee ja voitaneekin vähentää noin $\frac{1}{3}$ osalla eli noin 50,000 markalla. Menojen vähennys, ainakin 100,000 markkaa, pitäisi olla mahdollinen, jos käytetään hyväksi nykyistä alhaista korkokantaa ja muutetaan lainat halvempikorkoisiksi seisoviksi lainoiksi. Huomattava vähennys menopuolella saadaan aikaan myös poistomäärärahan supistamisen vuoksi. Vähennys voidaan säännöllisissä oloissa arvioida ainakin 120,000 markaksi. Viime vuosina tarpeellisia varaita varten myönnettyjä määrärahoja voidaan poistaa ainakin 100,000 markkaa. Muista tässä mainitsematta jätetyistä määrärahoista voitaneen vähentää 75,000 markkaa. Tässä mainitut vähennykset tekevät yhteensä noin 1,140,000 markkaa.

Toisaalta aiheuttaa Espoon kunnan jakaminen supistetulle kunnalle huomattavan verotettavien tulojen vähentymisen. Veroäyrien lukumäärän vähentyminen olisi vuonna 1934 toimitetun verotuksen mukaan ollut noin 120,000. Jos kunnan jako olisi ollut toteutettuna vuonna 1934, jolloin veroäyryiltä kannettiin Smk. 12: 40, olisi kunta voinut laskea saavansa nettoverotuloja noin 1,500,000 markkaa vähemmän. Sikäli kuin veroäyryiltä kannettava määrä alenee, supistuu myös tämä vähennys vastaavasti. Veroäyriä jäisi supistetulle kunnalle, jos Grankullan esikaupungit myös otetaan lukuun v. 1934 toimitetun taksoituksen mukaan noin 230,000. Jos lasketaan, että taloudellisten olojen parantuminen tässäkin osassa vanhaa Espoon kuntaa tulee tuomaan mukanaan veroäyrien lisääntymisen, vaikkapa vähemmänkin kuin uudessa kunnassa, niin voidaan edellyttää, että näin supistetulla kunnalla ensimmäisenä toimintavuotenaan on käytettävänä 250,000 veroäyriä. Verrattuna muihin noin 7,000 asukkaan suuruisiin maalaiskuntiin, joissa, kuten supistetussa Espoon kunnassakin tulisi olemaan, on pääasiallisesti maanviljelijäväestöä, on tätä veroäyrimäärää pidettävä normaalina, jopa jonkun verran tavallista korkeampanakin.

Onko supistetun kunnan onnistuva painaa veroäyryiltä kannettavaa määrää nykyisestä korkeasta tasostaan alaspäin, on kysymys, joka ei sellaisenaan vaikuta jakokysymyksen ratkaisuun. Edelläesitetyt todennäköisyyslaskelmat osoittavat, ettei ole aihetta luulla, että supistetun kunnan verotus tulisi kunnan jäsenille rasittavammaksi kuin jakamattoman kunnan.

Jakokysymyksen kannalta on tärkeätä vain todeta, että supistetullakin kunnalla on edellytyksiä tulla toimeen itsenäisenä kuntana. Esitetyistä laskelmista voidaan vetää se johtopäätös, että supistetulla kunnalla on tällaiset edellytykset, joten estettä Espoon nykyisen maalaiskunnan jakamiselle ehdotetulla tavalla ei tältäkö puolelta ole.

Eräitä laskelmia siitä, mitä Grankullan esikaupunkien liittäminen kauppalahan tulisi vaikuttamaan tälläkin tavoin supistetun Espoon maalaiskunnan talouteen, on esitetty Grankullan liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö n:o 16).

42. PÄÄTÖSEHDOTUKSET.

Kaiken sen nojalla, mitä näin toimitetussa selvityksessä Espoon maalaiskunnan jakamisesta on todettu, esittää selvitysmies päätettäväksi seuraavaa:

I. Espoon maalaiskunnasta Uudenmaan läänin Lohjan kihlakunnassa erotetaan seuraavat kylät ja yksinäistalot niistä erotettuine tiloineen sekä näitten kylien ja tilojen erotetut vesialueet Iso-Huopalahdessa ja Laajalahdessa itsenäiseksi kunnaksi, nimittäin: Suur-Huopalahden kylä kokonaisuudessaan, Bredvikin yksinäinen verotalo R. N:o 1, Mäkkylän yksinäinen sotilasvirkatalo R. N:o 1 ja Kilon yksinäinen verotalo R. N:o 1 sekä näistä erotetut tilat, Klobbskogin kylä kokonaisuudessaan, lukuunottamatta Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸, -nimistä tilaa, Konungsbölen yksinäinen verotalo R. N:o 1 ja tästä erotetut tilat, Prästgården-nimisestä yksinäisestä verotilasta erotetusta, Bölskärr-nimisestä tilasta R. N:o 1⁷ muodostetut tilat, Kvarnbyn kylään kuuluvista Petas N:o 2 ja Pellis N:o 3 erotetuista tiloista Kvarnängen R. N:o 2⁴ ja Västerängen R. N:o 3⁴ muodostetut tilat sekä lisäksi eräisiin edellämäinittujen kylien tiloihin ja yksinäistaloista erotettuihin tiloihin sekä eräisiin Helsingin maalaiskunnan Kåalan kylässä oleviin tiloihin kuuluva n.s. Tarvon rauhoituspiiri Iso-Huopalahdessa sekä kaksi samoihin tiloihin kuuluvaa jakamatonta vesialuetta ynnä Ritorpin tilalle R. N:o 1⁴ ja Bredvikin tilalle R. N:o 1⁵ kuuluva yhteinen rauhoitusalue Laajalahdessa.

II. Alueeltaan näin määritelty kunta julistetaan kauppalaksi.

III. Perustettavan kauppalan nimeksi määrätään suomeksi Suur-Haapalahti ja ruotsiksi Stor-Hoplaks.

IV. Tämä kunnallisen jaoituksen muutos astuu voimaan tammikuun 1 päivänä 193 .

V. Tämän kunnallisen jaoituksen muutoksen johdosta määrätään toimeenpantavaksi välinselvitys supistetun Espoon maalaiskunnan ja uuden Suur-Huopalahden kauppalan välillä näiden taloudellisten olojen tasoittamiseksi muutosta vastaaviksi.

A. Välinselvityksessä on jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus, sellaisena kuin se on jaoituksen muutoksen tapahtuessa, eli joulukuun 31 päivänä 193 , jaettava supistetun maalaiskunnan ja uuden kauppalan välillä seuraavien perusteiden mukaan:

1. Jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus ja velat jaetaan, alempana mainituin poikkeuksin, siten, että niistä 35 % tulee Suur-Huopalahden kauppalalle ja 65 % supistetulle Espoon maalaiskunnalle.

2. Ne jakamattoman Espoon maalaiskunnan kiinteistöt, ja rakennukset vuokramaalla; mitkä kunta omisti joulukuun 31 päivänä 1933, ovat aikanaan suoritettavassa lopputilityksessä otettavat huomioon seuraaviin arvoihin:

	Smk.
Kunnantalo	260,000: —
Kunnansairaala	1,344,000: —
Lääkärin asunto	249,000: —
Leikkaushuone	32,000: —

	Smk.
Kunnalliskoti	1,781,400: —
Lastenkoti	338,000: —
Backbyn ruots. kansakoulu	53,000: —
Bemböle-Solvallan ruots. alakansakoulu	174,000: —
Bembölen ruots. yläkansakoulu	831,000: —
Bembölen—Viherlaakson suom. kansakoulu	315,000: —
Finnån ruots. kansakoulu	349,000: —
Gumbölen ruots. kansakoulu	43,500: —
Histan ruots. kansakoulu	ei arvoa
Kaukalahden suom. kansakoulu	358,000: —
Kaukalahden ruots. kansakoulu	331,000: —
Lagstadin ruots. kansakoulu	305,000: —
Leppävaaran suom. kansakoulu	634,500: —
Leppävaaran ruots. kansakoulu	251,000: —
Luukin suom. kansakoulu	286,500: —
Mankansin ruots. kansakoulu	218,000: —
Nuuksin ruots. kansakoulu	103,000: —
Rödskogin ruots. kansakoulu	168,000: —
Smedsbyn ruots. kansakoulu	272,000: —
Sökön ruots. alakansakoulu	53,000: —
Träskbyn ruots. kansakoulu	409,500: —
Träskändan ruots. kansakoulu	241,000: —
Gunnarsin tila	332,240: —
Lahnuksen metsätilat (Storeskog ja Bergstad)	67,512: —
Lahnuksen ent. kansakoulutila	70,840: —
Kockbyn ent. kansakoulutalo	500: —
Villnäsin metsäpalsta	59,750: —

3. Kauppalalle luovutetaan luonnossa Leppävaaran suomenkielisen kansakoulun talo vuokraoikeuksineen koulutonttiin ja Leppävaaran ruotsinkielisen kansakoulun kiinteistö. Kaikki muut jakamattoman kunnan omistamat kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla jäävät supistetulle kunnalle.

4. Hallintoirtaimisto, kansakoulujen irtaimisto siihen luettuna, jaetaan siten, että irtaimisto seuraa sitä laitosta tai kiinteistöä, johon irtaimisto kuuluu, ja otetaan irtaimisto tilityksessä huomioon kirjanpitoarvoonsa. Kauppalalle luovutetaan tilityksen ulkopuolella kunnan lainakirjaston, Leppävaaran piirikirjasto noin 350 nidettä, muun kirjaston jäädessä niinikään tilityksen ulkopuolella supistetulle kunnalle.

5. Jakamattoman kunnan v:n 1933 lopussa omistamista osakkeista ja osuuksista kuntainvälisissä yhtymissä luovutetaan kauppalalle 12 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa huomioonotettavaksi tilityksessä Smk:n 130,909: 08 arvosta, 3 osuutta Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa Smk:n 8,766: 23 arvosta, 1 osuus Kronobyn pakkotyölaitoksessa Smk:n 12,000: — arvosta ja 35 osaketta Albergan Sähkö O.Y:ssä Smk:n 875: — arvosta ja supistetulle kunnalle jää 21 osuutta Tammisaaren piirimielisairaalassa Smk:n 229,090: 90 arvosta, 7 osuutta Mjölbollstadin keuhkotautiparantolassa Smk:n 20,454: 56 arvosta, 2,750 osaketta Esbo Elektriska A.B:ssä Smk:n 275,000: — arvosta ja 5 osuutta Esbo Mellersta Telefonandelslagissa Smk:n 7,290: — arvosta. Jakamattoman kunnan v:n 1933 lopussa omistamista valtion 5 ½ %:n sotavahinko-obligatioita on Smk:n 24,953: 25 arvosta annettava kauppalalle ja Smk:n 46,341: 75 arvosta supistetulle kunnalle. Mikäli jakamaton kunta v:n 1933 jälkeen on myynyt tässä mainittuja osakkeita, osuuksia

tai obligatioita, on tässä mainittuja arvoja vastaava rahamäärä laskettava sen kunnan hyväksi, joka olisi saanut osakkeet, osuudet tai obligatiot.

6. Jakamattoman kunnan lahjoitusrahastot jaetaan tilityksen ulkopuolella kuntien kesken niin, että kauppalalle luovutetaan Sofia Forssin rahasto, Naisyhdistyksen rahasto, neitién Bobergin rahasto sekä Tie- ja siltarahasto, supistetun kunnan saadessa pitää kaikki muut lahjoitusrahastot. Supistetun kunnan on jaon tapahduttua ja viimeistään lopputilityksen yhteydessä käteisellä suoritettava kauppalalle se rahamäärä, johon tälle kunnalle siirtyvien rahastojen pääoma on kasvanut 6 %:n korolla lisätynä jaoitusmuutoksen voimaanastumispäivästä.

7. Jakamattoman kunnan verosaatavat on jätettävä tilityksen ulkopuolelle ja verojäämät on jaettava kuntien kesken niin, että kumpikin kunta saa perittäväkseen ja omakseen ne verojäämät, jotka sille tulevalla alueella on maksettaviksi pantu.

8. Kiinteä omaisuus, rakennukset vuokramaalla ja hallintoirtoimisto, minkä jakamaton kunta mahdollisesti on hankkinut jälkeen joulukuun 31 päivän 1933, on luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella tämä omaisuus sijaitsee tai jonka alueelle irtain omaisuus on sijoitettu. Tämä omaisuus on lopputilityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Samalla tavoin on jaettava mahdollisesti hankitut osakkeet ja osuudet.

9. Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joitten jaosta ei edellä ole määrätty, annetaan supistetulle kunnalle ja ovat tilityksessä otettavat huomioon sen arvoisina ja suuruisina, johon ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöksessä huomioonotetut varastot, mikäli sellaisia on jaoitusmuutoksen tapahtuessa, on luonnossa jätettävä supistetun kunnan käytettäväksi ja huomioonotetaan tilityksessä siitä arvosta, mikä niillä kirjojen mukaan oli jaoitusmuutoksen voimaan astuessa.

10. Mikäli lopputilityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jakamattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, on ne jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

11. Jakamattoman kunnan veloista siirretään Leppävaaran ruotsinkielistä kansakoulua varten otetun lainan maksamaton osa kauppalan vastattavaksi. Kaikki muut lainat jäävät supistetun kunnan vastattaviksi.

12. Jakamattoman kunnan merkitsemä takaus Esbo Elektriska A.B:n lainalle siirtyy tilityksen ulkopuolella jakamattomana supistetulle kunnalle.

13. Ne jakamattoman kunnan suoritettaviksi määrätty tai määrättävät korvaukset tiemaan lunastuksista, mitkä jaoitusmuutoksen voimaan astuessa ovat maksamatta, on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomainen tiemaan lunastus on tapahtunut.

14. Jaoitusmuutoksen voimaanastuessa todettujen jakamattoman kunnan menoajäämien suorittaminen ja muitten tuloajäämien periminen, paitsi uuden kunnan alueelta olevien veroajäämien, sekä jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen tekeminen ynnä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen annetaan supistetun kunnan tehtäväksi. Jos ennen lopputilityksen toimittamista tai sen jälkeen on tehtävä muitten tuloajäämien kuin veroajäämien poistoja, on molempien kuntien valtuustojen tehtävä poistoista yhtäpitävä päätös.

15. Kuntien kesken toimitettavassa lopputilityksessä on huomattava kaikki ne varat ja velat, joita edelläannettujen määräysten mukaan ei ole

tilityksen ulkopuolella luovutettava jommallekummalle kunnalle. Kun siten on todettu, kuinka suuri määrä jakamattoman kunnan puhtaasta omaisuudesta, velat siis huomioonottaen, edellämäärätyn yleisen jakoprosentin mukaan on tuleva kummallekin kunnalle ja samoin, kuinka suuresta arvosta omaisuutta on luonnossa ja rahassa tullut kullekin kunnalle ja mihin määrään jakamattoman kunnan velkoja on tullut kullekin kunnalle, on määrättävä se tasoituserä, minkä se kunta, joka on saanut enemmän puhdasta omaisuutta kuin yleinen jakoprosentti edellyttää, on rahassa suorittava toiselle kunnalle. Lopputilitys on tapahtuva heti, kun supistetun kunnan valtuusto on myöntänyt asianomaisille tili- ja vastuuvapauden jakamattoman kunnan viimeisen toimintavuoden tileistä ja viimeistään ennen sen vuoden loppua, jolloin jaoitusmuutokset ovat astuneet voimaan.

16. Kauppalalle luonnossa suoritettava omaisuus on luovutettava kauppalalle sen vuoden alussa, jolloin jaoitusmuutokset astuvat voimaan. Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, mikä kauppalaan on rahassa suoritettava supistetulle kunnalle, on supistettu kunta oikeutettu laskemaan, elleivät kunnat toisin sovi, 4 %:n koron jaoitusmuutosten voimaantulispäivästä suorituspäivään.

17. Jakamattoman kunnan asutusrahasto on jaettava kuntien kesken yleisestä lopputilityksestä erillään ja tilityksen ulkopuolella. Kauppalaan perustettavaan asutusrahastoon on siirrettävä sen alueella oleviin tiloihin ja rakennuksiin myönnettyt lainat, muitten lainojen jäädessä supistetun kunnan asutusrahastoon. Valtion asutusrahastosta saadut ja muut lainat sekä rahaston omat varat on jaettava samassa suhteessa kuin maksamattomien lainojen määrä jakaantuu kuntien kesken. Asutusrahaston jakamisen lopputilitys on toimitettava heti, kun rahaston tilit on päätetty, ja kauppalaan asetettava asutuslautakunta on ryhtynyt toimintaan.

B. Välin selvityksestä määrätään lisäksi seuraavaa:

1. Sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti niihin luettuna, siirtyy kauppalaan tai jää supistettuun kuntaan sen perusteella, kumpaan kuntaan tulevalle alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumistaan asumisen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

2. Kauppala oikeutetaan 10 vuoden aikana jaoitusmuutosten voimaantulimesta supistetun kunnan kunnalliskodissa käyttämään viittätoista paikkaa hoidokkejaan varten. Kunnalliskodissa tämän perusteella pidetyistä kauppalaan hoidokeista on kauppalaan suoritettava supistetulle kunnalle korvausta hoitopäivältä taksan mukaan, jonka kunnat keskenään sopivat tai valtion viranomaisen mahdollisesti säädettävän lain nojalla vahvistaa.

3. Kaikki kauppalaan siirtyvissä kansakouluissa jaoitusmuutoksen voimaantullessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämiskirja, siirtyvät kauppalaan palvelukseen niine etuineen ja oikeuksineen, joita he sanottuna ajankohtana jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

VI. Kauppala kuuluu Lohjan kihlakuntaan ja Espoon nimismiespiiriin.

VII. Kauppala kuuluu Helsingin tuomiokunnan Espoon pitäjän ja Grankullan kauppalaan käräjäkuntaan ja käräjäkunnan nimi muutetaan Espoon pitäjän sekä Grankullan ja Suur-Haapalahden kauppalaan käräjäkunnaksi.

VIII. Albergan taajaväkinen yhdyskunta lakkautetaan joulukuun 31 päivästä 193 lukien ja sen varat ja velat sekä saatavat ja sitoumukset siirtyvät Suur-Haapalahden kauppalalle.

IX. Kauppala julistetaan kaksikieliseksi kunnaksi, jossa suomi on enemmistön kielenä ja ruotsinkielisiä on enemmän kuin kolmas osa väestöstä. Supistettu kunta on edelleen oleva kaksikielinen kunta, jossa ruotsi on enemmistön kielenä ja suomenkielisiä on vähemmän kuin kolmasosa väestöstä.

X. Uudenmaan läänin maaherraa kehoitetaan huolehtimaan siitä, että Suur-Haapalahden kauppalan rajat viipymättä selvästi käydään ja osoitetaan sekä ryhtymään toimenpiteisiin, että kunnallisen jaoituksen muutoksista johtuvat kameraaliset muutokset merkitään maakirjaan ja maarekisteriin niin pian kuin jaoituksen muutokset ovat astuneet voimaan.

**ESPOON MAALAISKUNNAN KIINTEÄN OMAISUUDEN ARVO
JA OMAISUUDEN JAKAMISEHDOTUS.**

Kiinteistö.	Kirjanpito- arvo v:lla 1932	Ark. Toivosen asettama tek- nillinen arvo	V:n 1933 komitean asettama		Kunnan ehdot- tama jakoarvo	Kirjanpito- arvo v:lla 1933	Selvitysmiten hyväksymä arvo
			teknill. arvo	alenn. arvo			
<i>I. Uudelle kunnalle siirtyviä.</i>							
Leppävaaran suomenk. kansak. (vuokrat.)	800,000	634,500	600,000	540,000	450,000	442,600	634,500
Leppävaaran ruotsink. kansak. (lahjatontti)	400,000	369,000	250,000	215,000	192,500	283,250	251,000
Yhteensä Smk.	1,200,000	1,003,500	850,000	755,000	642,500	725,850	885,500
<i>II. Supistetulle Espoon kunnalle jääviä.</i>							
<i>1. Hallinto-omaisuutta.</i>							
Kunnantalo	—	40,000	40,000	—	40,000	260,000	260,000
Kunnansairaala	1,560,000	1,344,000	1,370,000	—	1,370,000	993,520	1,344,000
Lääkärin asunto	250,000	249,000	200,000	—	200,000	200,808	249,000
Leikkaushuone	—	32,000	45,000	—	45,000	50,300	32,000
Kunnalliskoti	1,310,000	2,019,000	1,300,000	—	1,300,000	1,781,400	1,781,400
Lastenkoti	250,000	338,000	300,000	—	300,000	281,700	338,000
Backbyn ruots. kansak. (vuokratontti)	•	53,000	50,000	45,000	37,500	51,000	53,000
Bemböle—Solvallan ruots. alakansakoulu	•	174,000	100,000	90,000	75,000	105,750	174,000
Bembölen ruots. kansakoulu	•	831,000	730,000	586,250	583,075	599,300	831,000
Bembölen—Viherlaakson suom. kansakoulu	•	315,000	280,000	219,000	219,000	255,040	315,000
Finnån ruots. kansak. (lahjatontti)	•	379,000	300,000	231,050	231,050	328,650	349,000
Gumbölen ruots. kansak. (tontti ja vanha rakennus, lahjoitettu tontti)	•	94,000	43,500	34,800	34,800	83,790	43,500
Histan ruots. kansak. (lahjoitettu tontti)	•	67,000	—	—	—	40,000	—
Kauklahden suom. kansakoulu	•	358,000	358,000	312,200	258,500	344,820	358,000
» ruots. kansak. (lahjatontti)	•	351,000	350,000	311,000	264,500	303,280	331,000
Lagstad'in ruotsalainen kansakoulu	•	305,000	275,000	248,330	228,725	237,600	305,000
Luukin suom. kansak. (lahjatontti)	•	306,500	286,000	219,300	219,300	246,255	286,500
Mankansin ruots. kansakoulut (lahjatontit)	•	151,000	240,000	211,750	180,625	217,575	218,000
Nuuksin ruots. kansak.	•	103,000	60,000	54,000	45,000	88,900	103,000
Röds kogin ruots. kansak. (lahjatontti)	•	178,000	160,000	144,000	120,000	164,392	168,000
Smedsbyn ruots. kansak. (lahjatontti)	•	294,000	270,000	229,050	209,475	231,170	272,000
Sökön ruots. alakansak. (lahjatontti)	•	59,000	50,000	45,000	37,500	56,000	53,000
Träskbyn ruots. kansakoulu	•	409,500	310,000	279,000	232,500	394,320	409,500
Träskändan ruotsalainen kansakoulu	•	241,000	175,000	145,900	137,050	189,750	241,000
	•	8,691,000	7,292,500	3,405,630	6,368,600	7,505,320	8,514,900
<i>2. Finanssiomaisuutta.</i>							
Gunnarsin tila	•	340,000	—	—	300,000	332,240	332,240
Lahnuksen metsätila (Storeskog)	•	78,000	—	—	100,000	67,512	67,512
» » (Bergstad)	•	18,000	—	—			
» ent. koulutalo (vuokratontti)	•	166,000	—	—		70,840	70,840
Kockbyn entinen koulutalo	•	9,000	—	—	—	500	500
Villnäsins metsäpalsta	•	—	—	—	—	59,750	59,750
Yhteensä Smk.	•	611,000	—	—	400,000	530,842	530,842

LEPPÄVAARAN LIITOSALUE ALBERGA INKORPORERINGSOMRÅDE

Suur-Huopalahden kylä, Bredvikin, Mäkkylän, Kilon, Konungs-
bölen ja Hagalundin yksinäistalo; Klobbskogin kylä sekä
Bölskärrin, Kvarnängens ja Västerängens alueet
Espoon maalaiskunnassa
Stor-Hoplax by, Bredvik, Mäkkylä, Kilo, Konungsböle och
Hagalund enstaka hemman, Klobbskog by och Bölskärr,
Kvarnängen och Västerängens områden
i Esbo landskommun

